

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bc. PETRA MOŤKOVÁ

II. ročník kombinované studium – navazující magisterské

Obor: pedagogika – veřejná správa

KÁZEŇ VE VÝUCE NA STŘEDNÍ ŠKOLE

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. et PaedDr. Václav Klapal, Ph.D.

Olomouc 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů, odkazů a literatury.

V Olomouci dne 30. 3. 2012

Bc. Petra Motřková

Poděkování

Děkuji PhDr. et PaedDr. Václavu Klapalovi, Ph.D., za odborné vedení diplomové práce, poskytování rad a materiálových podkladů k práci, ale i učitelům střední školy, u nichž jsem prováděla výzkum.

OBSAH

ÚVOD	6
<i>Teoretická část</i>	8
1. Výchova	9
1.1 Cíle výchovy	10
1.2 Zásady výchovy	11
1.3 Styly výchovy	11
1.4 Podmínky výchovy	12
1.5 Odměny a tresty ve výchově	12
2. Kázeň	17
2.1 Druhy kázně	18
2.2 Funkce kázně	18
2.3 Dosažitelnost kázně	19
3. Školní kázeň	20
3.1 Prospěšnost kázně	21
3.2 Kázeňské prostředky	21
3.3 Školní řád	27
3.4 Soudobá interpretace kázně	28
4. Školní nekázeň	29
4.1 Diagnostika nekázně	30
4.2 Projevy nekázně	30
4.3 Příčiny nekázně ve škole	31
4.4 Nejčastější a nejobvyklejší způsoby narušení kázně ve třídě	32
4.4.1 Napovídání	32
4.4.2 Krádeže ve třídě	32
4.4.3 Agresivita žáků	33
4.4.4 Šikana	34
4.4.5 Žákovský humor a žertíky	34
4.4.6 Zaškoláctví	35
4.4.7 Alkohol a jiné návykové látky	36

5. Neukázněný žák	37
6. Problémové chování	39
7. Prevence sociálně patologických jevů ve škole	42
7.1 Prevence	42
7.2 Prevence sociálně patologických jevů	43
7.3 Zaměření minimálního preventivního programu na školách	44
7.4 Cílové skupiny primární prevence v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy	45
7.5 Členění sociálně patologických jevů	47
7.6 Prevence rizikového chování	48
8. Autorita učitele	50
8.1 Formální autorita	50
8.2 Neformální autorita	51
<i>Praktická část</i>	52
1. Charakteristika výzkumného šetření	53
1.1 Formulace výzkumného šetření	53
1.2 Cíl výzkumu	54
2. Výzkumný soubor	55
3. Metoda výzkumu	55
3.1 Dotazník, grafické zpracování	55
4. Interpretace získaných údajů	56
4.1 Analýza získaných údajů u dotazníkového šetření	56
4.2 Analýza udělených výchovných opatření	72
4.2.1 Představení střední školy	72
4.2.2 Analýza získaných údajů	73
5. Závěrečné vyhodnocení výzkumného šetření	84
ZÁVĚR	91
Literatura	93
Prameny, internetové zdroje	95
Seznam příloh	

ANOTACE DIPLOMOVÉ PRÁCE

ÚVOD

Pracuji 20 let jako učitelka na SŠ. Olomouc – Svatý Kopeček kde vzděláváme jak zdravé tak psychicky, mentálně a jinak zdravotně handicapované děti.

Zkusme si tedy nejdřív vyjasnit, co rozumíme pod pojmem kázeň ve škole. V klasické třídě za tradičního vyučování zahrnuje v sobě zhruba dvě složky: udržení ticha při výuce a plnění příkazů učitele. Učitelé musí kázni učit, ne ji jednoduše předpokládat. V poslední době si učitelé stěžují na zhoršující se kázeň dětí. Je omylem a nepochopením výchovatelské role, předpokládá-li pedagog ukázněné dítě již na začátku pedagogického procesu. Ke kázni žáka má pohlížet jako k jednomu z cílových horizontů učitelské práce. Učitelé by se neměli spokojit s nekázní svých žáků. Měli by si uvědomit specifickou kázeňskou práci s mladými a nedospělými lidmi a nerezignovat na svou výchovatelskou funkci hned při prvních zklamáních a subjektivních neúspěších.

Zřejmě první, kdo se výchovnou kázní zabýval systematicky, tj. v rámci uceleného výchovného systému, nebyl nikdo jiný než náš slavný „učitel národů“ Jan Amos Komenský. Že je jeho didaktika geniálně nadčasová, je všeobecně známo. Co konkrétně doporučuje ohledně školní a výchovné kázně a jak je možné vztáhnout jeho principy k naší současnosti. „*Škola bez kázně, mlýn bez vody.*“ Tak zahajuje Komenský kapitolu o školní kázni ve své *Velké didaktice*¹.

Pevné mantinely, které umožňují svobodný pohyb s jasně danými hranicemi, jsou pro vývoj dítěte, jeho pocit bezpečí, velmi důležité. Důsledný a přitom laskavý učitel je ideálem řady žáků. Musí to být někdo, kdo umí nastavit pravidla, ale dokáže je důsledně a bez výjimky vyžadovat po všech i tedy po sobě samém. Jestliže jsou učitelé i rodiče znepokojeni nepatřičným chováním žáků ve školách nebo doma, musejí s ním něco dělat. Úloha obou institucí je nezastupitelná, kázeň dítěte za ně nikdo jiný nezajistí. Pokud by snad jedna strana měla pocit, že za problém může výlučně strana druhá, pak to neodpovídá skutečnosti.

Svoji diplomovou práci jsem pojala teoreticky - empiricky a jejím cílem je prozkoumat pohledy učitelů na dodržování kázně na SŠ. Teoretická část práce je rozdělena do osmi kapitol.

První kapitola se soustřeďuje na téma výchovy, na její předmět, cíl, proces, metody, zásady, prostředky a samotnou mravní výchovu.

Druhá kapitola pojednává o tom co to je vlastně kázeň, druzích a formách kázně.

---

¹ KOMENSKÝ, J. A.: *Velká didaktika*. Praha 1905

Třetí kapitola nás seznamuje již s čistě školní kázní, její prospěšností a kázeňskými prostředky.

Čtvrtá kapitola pojednává o velice známém fenoménu dnešní doby a tou je školní nekázeň, její diagnostika a hlavní projevy.

Pátá kapitola pojednává o neukázněném žákovi.

Šestá kapitola se soustřeďuje na celkové problémové chování žáků.

Sedmá kapitola na možnou prevenci a hlavně prevenci sociálně patologických jevů.

Osmá kapitola nás seznámí s autoritou učitele a jejím základním rozdělením

Východisko praktické části úzce souvisí s problematikou kázně v jedné konkrétní střední škole. Svoji praktickou část jsem rozdělila do dvou samostatných celků.

První celek se zabývá vyhodnocením dotazníkového šetření mezi jednotlivými učiteli na téže střední škole. Zde mne zajímal názor jednotlivých pedagogických pracovníků této školy na problematiku kázně ve škole a ve svých třídách. Zejména mne zajímalo, jak učitelé hodnotí a řeší nekázeň, popř. jak jí sami řeší. Cílem výzkumu a diplomové práce je tedy pokus o objasnění učitelova vnímání problémového chování žáka. Cílem je osvětlit, co vše vlastně učitelé za problémové chování považují, a zejména pak to, kde vidí jeho příčiny.

Druhý celek se zabývá sledováním a vyhodnocováním školního roku po dobu 6 po sobě jdoucích školních let. Jedná se o vyhodnocení udělených výchovných opatření ze strany střední školy vůči neukázněným a problémovým žákům. Sleduji zde křivku stagnace, poklesu či nárůstu jednotlivých výchovných opatření. Vybrala jsem si po sobě navazující školní roky a to od roku 2005/2006 až po rok 2010/2011. Pro přehlednější popis jsem vše zakomponovala do jednotlivých grafů.

Teoretická část

1. Výchova

Co znamená toto jednoduché slovo? Můžeme čerpat hned z několika definic.

Definice 1. O. Kádner:

Výchova je vývoj a přeměna tělesných a duševních schopností lidského individua pro plnění jeho společenských úkolů. (Kádner, 1925, s. 105)²

Definice 2. H. Grecmanová, D. Holoušová, Ev Urbanovská:

„Výchova je záměrné, cílevědomé působení, které se projevuje všestranným formováním osobnosti a má adaptační, anticipační a permanentní charakter. Je to specificky lidská činnost³“.

Definice 3. W. Brezinka:

„Výchovou jsou označována úmyslná opatření, cílevědomá jednání, v rámci kterých dospělí zkouší zasahovat do procesu dětského bytí, aby podporovali učební postupy nebo je převáděli v činnost, která v dítěti vedou k dispozicím a způsobům chování, které jsou dospělými pokládány za žádoucí⁴“.

Definice 4. F. Tomášek:

Výchova člověka je druhým zrozením, proto vždy byla a bude nejdůležitější a nejdopovědnější záležitostí, které se musíme s ohledem na dorůstající generaci věnovat co nejsvědomitěji. (Tomášek, 1947, předmluva)⁵.

Definice 5. P. Kusák, P. Dařílek:

„Výchovu můžeme vymezit obecně jako záměrné podněcování jedince s cílem vyvolat relativně trvalé a žádoucí změny v jeho chování“⁶.

---

² GRECMANOVÁ, H. HOLOUŠOVÁ, D. URBANOVSKÁ E. *Obecná pedagogika* I. s. 57 :Hanex , vyd. 1, ISBN 80-85783-20-7

³ GRECMANOVÁ, H. HOLOUŠOVÁ, D. URBANOVSKÁ E. *Obecná pedagogika* I. s. 50 :Hanex , vyd. 1, ISBN 80-85783-20-7

⁴ GRECMANOVÁ, H. HOLOUŠOVÁ, D. URBANOVSKÁ E. *Obecná pedagogika* I. s. 56 :Hanex , vyd. 1, ISBN 80-85783-20-7

⁵ GRECMANOVÁ, H. HOLOUŠOVÁ, D. URBANOVSKÁ E. *Obecná pedagogika* I. s. 57 :Hanex , vyd. 1, ISBN 80-85783-20-7

⁶ KUSÁK, P. DAŘÍLEK, P. *Pedagogická psychologie* A. s. 176. UP. Olomouc, 2001. vyd. 2, ISBN 80-244-0294-7

O výchově se mluví nejčastěji tam, kde žijí děti ve styku s dospělými, kteří se snaží ovlivňovat jejich vývoj tak, aby odpovídal určitým výchovným cílům, k tomu jsou využívány různé výchovné prostředky a metody⁷.

Všestranné formování člověka vychází z potřeby jeho harmonického rozvoje jak po stránce duševní (rozumové) – rovnocenně afektivní (citové a smyslové), kognitivní (rozumové) i volní, tak fyzické. Z hlediska obsahového – všestranností ve výchově – rozumíme rovnoměrné zastoupení složky tělesné, pracovní, estetické, etické a rozumové⁸.

Ve skutečnosti se významy pojmů výchova a vzdělávání vzájemně prolínají. V procesu osvojování poznatků si člověk osvojuje i určitý systém hodnot a hodnocení, vytváří si určité vztahy, postoje, vlastnosti apod. Na druhé straně žádné soustavné a záměrné výchovné působení není možné bez předávání určitých poznatků a zkušeností⁹.

1.1 Cíle výchovy

Cílem výchovy se rozumí společenský ideál, představa toho, čeho se má ve výchovné činnosti za pomoci výchovných činitelů dosáhnout. Ve výchovném cíli se formují požadavky na člověka, jaký má být pro jaký osobní rozvoj a jaké společenské potřeby je ho nutno připravit. Výchovné cíle dávají činnosti vychovatele i vychovávaného jasný směr, perspektivu a tvůrčí aktivitu. Z výchovných cílů vyplývá i obsah, prostředky, principy, metody a formy výchovy.

Výchovného cíle se dosahuje soustavou výchovných prostředků. Za jistých vnitřních a vnějších podmínek. Cíl výchovy musíme neustále srovnávat s realitou společnosti a v konkrétnosti ho stále upravovat¹⁰.

Je nutné si, ale uvědomit, že dítě je individualitou čili jedinečností – neopakovatelnou, originální, vyžadující individuální přístup a zacházení. A to je další důvod, pro který nemůžeme přijmout „živelnou výchovu“ jako dostačující¹¹.

---

⁷ ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: UK, 1993. ISBN 80-7066-534-3

⁸ GRECMANOVÁ, H. HOLOUŠOVÁ, D. URBANOVSKÁ E. *Obecná pedagogika* I. s. 51: Hanex, vyd. 1, ISBN 80-85783-20-7

⁹ SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*: UK, 2002

¹⁰ GRECMANOVÁ, H. HOLOUŠOVÁ, D. URBANOVSKÁ E. *Obecná pedagogika* I. s. 80: Hanex, vyd. 1, ISBN 80-85783-20-7

¹¹ MATĚJČEK, Z. *Po dobrém, nebo po zlém?*. 4. vyd. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-138-X

1.2. Zásady výchovy

Zásady výchovy jsou obecně platná, praxí prověřená pravidla, kterými se při výchově musíme řídit.

Známe tyto druhy zásad:

▶ **Zásada soustavnosti a plánovitosti** popisuje, že prohřeškem je pracovat nárazově (např. zahrát studenty povinnostmi)

▶ **Zásada přiměřenosti** popisuje, že musí být přiměřený obsah, rozsah, forma) kterou je učivo podáváno) a požadavky.

- příliš vysoké nároky vedou k předčasné únavě, ztrátě pozornosti a zájmu.

- příliš nízké požadavky vedou k tomu, že se dítě nerozvíjí, jak by mohlo a ztrácí zájem.

▶ **Zásada důslednosti** popisuje, že pokud mám na dítě nějaký požadavek, musím trvat na tom, aby byl splněn, a musím ho kontrolovat (nesmím dělat já něco, co jsem dítěti zakázala, protože by vznikl velký problém).

▶ **Zásada jednoty výchovného přístupu** popisuje, že je hlavní jednotný přístup ze strany otce a matky, ale týká se také jiných členů rodiny, školy, atd.

▶ **Zásada aktivity** zdůrazňují, že výsledky dítěte jsou lepší, pokud je příčinnost aktivní a jsou do činnosti zapojeny (lépe si pamatují a přemýšlí). Hodně důležité je to u mentálně postižených, protože jim musíme dávat otázky, ale nesmíme jim kázat, musí si to sami vyzkoušet, i když jim to moc nepůjde, ale musí být aktivní.

▶ **Zásada názornosti** zdůrazňuje, že jsou výsledky výchovného působení lepší při použití názoru, při ukázání předlohy, aby to viděli reálně a pochopili to.

▶ **Zásada individuálního přístupu** vychází z toho, že každý žák je individualita a je nutné k němu takto přistupovat¹².

1.3 Styly výchovy

Autokratický (autoritativní, dominantní) styl výchovy – vychovatel mnoho rozkazuje, hrozí, trestá, málo respektuje přání a potřeby dětí, má pro ně málo porozumění, jednoznačně determinuje žáky svými zkušenostmi, úsudky a rozhodnutími, poskytuje jim málo samostatnosti a iniciativy.

Liberální (slabý) styl výchovy – vychovatel řídí děti málo nebo vůbec ne. Neklade přímo požadavky. Pokud vysloví požadavek, nekontroluje, nepožaduje jeho důsledné plnění.

Demokratický (integrační, sociálně integrační) styl výchovy – vychovatel dává dětem přehled o celkové činnosti skupiny a jejich cílech, udílí méně příkazů a podporuje

¹² MALACH, J. *Základy didaktiky*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2003. ISBN 80-7042-266-1

iniciativu, působí spíše příkladem než hojnými tresty a zákazy, skupina diskutuje o společné práci, podskupiny se utvářejí spontánně, nikoli příkazem. Je přístupný hovorům i o jiných než pracovních záležitostech, má pro děti a jejich individuality porozumění¹³.

1.4 Podmínky výchovy

Roli hrají vnitřní podmínky, a tudíž výchovný proces probíhá za velmi obtížných podmínek, které účinnost výchovného působení výrazně ovlivňují.

V biologických podmínkách hraje roli:

- ▶ *Stav nervové soustavy*, který popisuje, jaký je stupeň vývoje nervové soustavy a jaký je typ nervové soustavy, jestli slabá, nebo silná.
- ▶ *Stav uspokojování primárních potřeb*, kdy je nejdůležitější jídlo, pití, spánek, pohyb, atd. *Činnost endokrinních žláz* a to hlavně vnitřní sekrece.
- ▶ *Případné defekty*, tzv. zda je poškozený zrak, sluch atd.
- ▶ *Úroveň reflexní činnosti*, kdy se vytváří podmíněné reflexy, které jsou důležité v podstatě učení.
- ▶ *Vlohy*, které jsou vrozenými předpoklady.

Sociální podmínky, ve kterých se vychovávaný pohybuje

Zde je důležitá rodina-sourozenci, zda harmonická či neúplná rodina, nebo hádky v rodině, jaké je pohlaví, povinnosti jednotlivých členů rodiny. Důležitý je také vliv kamarádů, školy, sousedů a hlavně kantora.

V **psychologických podmínkách** je důležitý stav a úroveň všech *poznávacích procesů*=jaká úroveň vnímání, paměti, představ, myšlení atd. Důležité jsou *citové procesy*-zvědavost, radost z nových poznatků a jaká je úroveň pozornosti a volných vlastností. Důležitou roli hraje psychická vlastnost osobnosti a schopnosti, hlavně temperament¹⁴.

1.5 Odměny a tresty ve výchově

Význam odměn a trestů je ve výchově zřejmě stále týž od věku věků. Jen v různých dobách a společnostech se jedno nebo druhé více nebo méně tak či onak zdůrazňuje, uplatňuje, hlásá a praktikuje. Jinak se díval na výchovu J. A. Komenský a jinak J. J. Rousseaul. Jde jen o to, lépe porozumět povaze člověka – pak už se ve výchovných prostředcích lépe vyznáme.

¹³ ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: UK, Karolinum a H+H, 1993. ISBN 80-7066-534-3

¹⁴ PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. s. 495. ISBN 80-7178-170-3

V roce 1989 byla Spojenými národy slavnostně přijata Úmluva o právech dítěte, což je významný dokument zavazující jednotlivé země k ochraně dětí před nejrůznějšími způsoby násilí, ubližování, zanedbávání a zneužívání¹⁵.

Je nutné si uvědomit, že co je trestem nebo odměnou pro jednoho, nemusí být zároveň trestem či odměnou pro druhého, dokonce může dojít k tomu, že trest se stane „odměnou“ nebo vyznamenáním.

Odměna

Vyjadřuje kladné společenské hodnocení chování nebo jednání a přináší vychovávanému uspokojení v některých jeho potřebách, radostech. Nejčastěji odměňují učitelé, vychovatelé, rodiče kladně podle toho, jak se dítě chovalo. Odměna může mít podobu pochvaly, hodnocení, dárku či peněz, empatie, vyhovění v nějaké činnosti, po které dítě touží-sledování zápasu ve fotbale, návštěva místa v přírodě, kterou chce vidět. Také záleží na druhu a obsahu odměny a věku dítěte. Hlavně dětem nesmíme dávat za každou drobnou maličkost nějakou odměnu, jinak jsou rozmazlení a kladou si na nás velké nároky a ničeho si neváží. Děti mohou být odměněny tím, že jsou úspěšní¹⁶. Velkou odměnou pro žáky ve škole je zejména pochvala od učitele.

Pochvala / odměna:

- pochvala v učení a ve vývoji žáka znamená velmi mnoho a působí pozitivně
- aby si žák zasloužil pochvalu a měl pocit uspokojení, musí alespoň s částečným úspěchem splnit úkoly, které vyučující zadal
- chválit a oceňovat bychom měli co nejvíce, mělo by se dostat na všechny, v každém najít něco, v čem se zlepšil
- má své zásady:
  1. *stanovovat dosažitelné cíle* – zadávat úkoly tak, aby je mohl splnit každý žák s rozdílem potřebného času, zadávat jasné a konkrétní úkoly, např. zapamatovat si určité hlavní body z výuky
  2. *rozčleňovat úkoly na části* – složité úkoly rozdělit do více srozumitelných kroků, tyto kroky procvičovat a hodnotit zvlášť, po zvládnutí kroku 1. může žák přistoupit k úkolu 2.

¹⁵ MATĚJČEK, Z. *Po dobrém, nebo po zlém?*. 4. vyd. Praha:Portál, 1997. ISBN 80-7178-138-X

¹⁶ JÚVA, V. *Úvod do pedagogiky*, 1. vyd. Brno: Paido, 1999. ISBN 80-85931-78- 8

3. *nespěchat* – pokud žáci nezvládnou dobře 1. úkol, neměli by začínat s úkolem 2., pokud tedy neuspějí v testu, měli by si ho zkusit napsat ještě jednou
4. *chválit i částečný úspěch* – vždy se najde něco, co žák udělal dobře
5. *chválit snahu* – chválit pokroky, zpracování jednoduchého dílčího úkolu, výjimečný výkon, nikoli však talent či nadání
6. *chválit za konkrétní věci* – dát jasně najevo, za co žáka chválím
  - je to vlastně užitečné uskutečňování otázky
  - formy pozitivního ocenění:
    1. vnější – naslouchat, přijmout jiný názor, projevovat o práci žáků zájem, komentáře k pracím, úsměvy, pohledy, vystavovat práce, udělovat pochvaly, známkovat, hodnotit, uspět v testu, získat poznatky
    2. vnitřní – pocit uspokojení, získávání znalostí a dovedností, dosažení osobních cílů, „dokážu to“, „zvládl jsem to“
      - pozor, abychom nechválili pouze snahu, slabý žák je pak často chválen a na konci roku přijde zklamání – např. i přes všechnu snahu propadá
      - proč učitelé málo chválí? – v praxi je to složité a konstruktivní kritika zabírá více času, žáci si to nezaslouží, nedokáží se citově vyjádřit anebo o tom ani neví.

Trest

Trest zajisté není to, co jsme si jako trest pro dítě vymysleli, ale to co dítě jako trest prožívá. Onen nepříjemný, tísnivý, zahanbující, ponižující pocit, kterého bychom se chtěli co nejdříve zbavit a kterému bychom se chtěli rozhodně pro příště vyhnout¹⁷.

Opět trestají učitelé, vychovatelé, rodiče negativně podle toho, jak se dítě chovalo. Dítě je poté omezeno ve svých hrách, potřebách a je emočně záporné. Tresty byly používány již v pravěku. Nutno je však dávat pozor v otázce tělesného trestání dětí. Kde končí výchova a kde začíná týrání?

Pedagogové uvádějí, že trest má v podstatě tři hlavní funkce:

1. Napravit škodu
2. Zabránit, aby se nesprávné chování opakovalo
3. Zbavit viníka pocitu viny (dítě si je vědomo svého přestupku a prožívá svou vinu)

Velmi velkým trestem pro žáky ve škole je zejména kritika ze strany učitele či dokonce spolužáků.

---

¹⁷ MATĚJČEK, Z. *Po dobrém, nebo po zlém?*. 4. vyd. Praha:Portál, 1997. ISBN 80-7178-138-X

Kritika / trest:

► Zkušený učitel by měl podat kritiku tak, že si ji žák téměř neuvědomí.

► Zásady:

1. *má být konstruktivní* – sdělit, co je špatné, vysvětlit, jak to napravit, žáci ji mají vnímat spíše jako radu,
2. *má být pozitivní* – „no tak do toho“ místo „neflákej se“,
3. *má zároveň i chválit* – nebo kritiku můžeme chválou zakončit,
4. kritikou pro žáka může být špatná známka, proto by měl mít příležitost si ji opravit.

Kategorie trestů

Mohou být tresty **fyzické (neboli tělesné)**, obsahující výchovné prostředky vskutku vnímatelné jako tělesné příjemnosti nebo nepříjemnosti, které mohou mít podobu výprasku, pohlavku či facek, klečení na hrachu, výprask pravítkem přes ruce. Nutno podotknout, že jakékoliv fyzické tresty jsou ve škole zakázány. V některých případech již nejde o trest, ale o fyzické týrání a šikanu., kopnutí do různé části těla, bouchnutím hlavou o nějaký předmět, taháním za vlasy, škrcením, týrání v podobě boucháním předmětem do hlavy, týlu, krku, přivazováním k předmětům nebo ve sklepe.

Druhý trest je trest **psychický (neboli citový)**, jako je odepření přízně, odsudek, ponižení křičení na dítě, vyhrožování, nebo naopak nemluvením s dítěte. Rodiče dítěti zakazují kamarády, TV, kroužky, hraní si venku nebo doma s hračkami. Trestaný potom musí doma uklízet, umývat nádobí, pořád se učit, i když to umí. Ve škole mohou být psychické tresty jako mnohokrát opisovat jeden text, nebo často zůstat po škole.

Třetí trest je trest tzv. **duchovní**, do ní patří to, co se i psychologii vymyká a co přesahuje pouhou vychovatelskou technologii, to co ve výchově působí snad ze všeho nejsilněji a neúčinněji. Je to porozumění, láska, soucítění, odpuštění, vděčnost a další podivuhodné, ba divotvorné jevy tohoto světa, pro které ani není odborné pojmenování¹⁸.

Funkce trestů

Tyto funkce by měli zabránit opakovaným trestům, nesmíme ale na dítě příliš mnoho tlačit. Tresty mají motivovat k tomu, aby se trestané dítě zbavilo pocitu viny, ale musíme uložit trest co nejdříve. Mají napravovat škody-ospravedlňovat, kdy má dítě vinu pochopit a vyvarovat se další. Dospělí musí být při zadávání trestů pořádně rozmyšlení, v klidu a trestat opravdu za provinění.

---

¹⁸ MATĚJČEK, Z. *Po dobrém, nebo po zlém?*. 4. vyd. Praha:Portál, 1997. ISBN 80-7178-138-X

Účinek odměn a trestů

Výchova založená na odměnách má lepší výsledky než výchova s tresty. Děti mohou na negativní výsledky různě reagovat, ale záleží na osobnosti dítěte, vztahem mezi dítětem a učitelem, nebo rodičem. Děti mohou být potom i více agresivní a neposlušní. Fyzické tresty jsou tedy nežádoucí a ve škole jsou přímo zakázány. Psychické trestání je rovněž nežádoucí. Odměny zase motivují-ve škole jsou chváleni, více se učí¹⁹.

---

¹⁹ FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997, ISBN 80-7178-063-4

2. KÁZEŇ

Definice: *Kázeň je vědomé dodržování zadaných a přijatých norem chování²⁰.*

Kázeň je slovo, kterému v zásadě všichni rozumíme. Kázeň je důležitá, ba můžeme říct jedna z rozhodujících podmínek úspěšného vyučování. Zeptáme-li se několika lidí co si pod tímto slovem představují tak nejčastější odpovědi budou poslušnost, plnění rozkazů, disciplína, zachování pravidel, dodržování norem. Kázeň je společenský jev spočívající v dodržování stanovených nebo dobrovolně přijatých norem.

Normy zde představují řády, zákony či nařízení, které zabezpečují podmínky pro existenci jedince, sociálních skupin a fungování společnosti. S normami zavazujícími člověka k určitým způsobům chování a jednání souvisí jeho svoboda. Normy jsou bariérami, které mohou svazovat, omezovat nebo také vycházet vstříc realizaci individuálních, skupinových i společenských záměrů. Každá míra svobody vždy byla a je spojena s jistou mírou odpovědnosti a povinnosti. Společenský i individuální význam norem spočívá v tom, že normy upravují vztahy mezi lidmi, koordinují působení lidí, zefektivňují jejich činnost, zabezpečují práva jedince, vedou k sebekontrolě a sebe regulaci²¹.

Normy jsou součástí širokého spektra vlivů, které na nás během života působí.

V případě kázně spolupůsobí vlivy, které se uplatňují například prostřednictvím:

- ▶ Kulturní tradice.
- ▶ Systému požadavků, příkazů, zákazů a pravidel.
- ▶ Sebekontroly.

Současná společnost, její rozvoj a dynamika, úroveň vědy a techniky a posuny v hodnotové orientaci vytvářejí novou podobu výchovy. Společenská realita a nároky, které jsou na dnešního člověka kladené, vyžadují také nový pohled na kázeň, která se stává pilířem jak školy, tak společnosti.

„Ideální“ kázeň nespočívá jenom v tom, že žák nic neprovede, ničeho špatného se nedopustí, ale obsahuje také aktivní moment ve smyslu žákova napomáhání budování kázně a slušnosti ve škole.

Kázeň však není pojem výhradně pedagogický, neváže se pouze ke škole, nemůžeme ji chápat jako samostatný fenomén školní práce. Má širší společenský obsah. Prostřednictvím kázně regulujeme naše sociální vztahy. Považujeme ji za výsledek

---

²⁰ BENDL S., *Kázeňské problémy ve škole*. s. 37. Praha, Triton 2004. ISBN 80-7254-453-5

²¹ BENDL S. *Školní kázeň, metody a strategie*, ISV 2001, ISBN 80-85866-80-3

edukačního snažení nejen školy, ale i ostatních činitelů, které na žáky záměrně či bezděčně působí.

Chceme-li mluvit o kázni v současné škole, nemůžeme se vyhnout charakteristice současné doby, respektive panující atmosféře v dnešní společnosti. V současné době dochází k liberalizaci společenského života, která je některými lidmi nesprávně pojmána jako bezbřehá svoboda někdy se dá říct i drzost, že vše je povoleno a nikdo nemá právo nikoho trestat či usměrňovat. Kázeň žáků záleží více na celkovém systému práce učitele než na jeho schopnosti řešit kázeňské problémy. Na kázeň žáků působí i vztahy v učitelském sboru, poměr učitelů k vedení školy, vztahy učitelů a rodičů. Žáci velmi citlivě vnímají jakékoliv projevy vzájemné neúcty dospělých²².

2.1 Druhy kázně

Mohou být rozlišovány podle různých hledisek. Jednou z možností je vymezení kázně podle **specifičnosti sociálních oblastí**, kterých se především týká. Potom to může být kázeň občanská, vojenská, školní, rodinná, sportovní, pracovní, církevní, stavovská. Některé z nich mají své vlastní specifika, jako např. s kázní pracovní souvisí kázeň technologická.

Podle **pedagogicko-psychologických kritérií** můžeme rozlišovat kázeň vnější – vnitřní, autoritativní – demokratickou, formální – neformální, vynucenou – uvědomělou. Vynucená, vnější, autoritativní a formální kázeň je důsledkem vnějšího tlaku, obav, hrozeb a strachu vychovávaných²³.

2.2 Funkce kázně

Hledáme-li účel kázně, ptáme se vlastně po jejích funkcích.

Uvnitř školy plní kázeň dva hlavní cíle:

- 1) zajišťuje žákům a učitelům bezpečí,
- 2) vytváří prostředí podporující učení.

Kázeň je tedy nejenom základním předpokladem efektivního učení, ale i bezpečnosti žáků (dokonce i učitelů), resp. nástrojem ochrany dětí před riziky, která vyplývají z nerespektování stanovených norem chování ve škole. Kázeň můžeme chápat jako ochranu dítěte ve škole, a to v několikerém smyslu. Z tohoto hlediska lze hovořit o následujících funkcích školní kázně.

---

²² KALHOUS, Z., OBST, O., *Školní didaktika*, UP Olomouc 2000, ISBN 80-7067-920-4

²³ BENDL, S., *Školní kázeň, metody a strategie*, ISV 2001, ISBN 80-85866-80-3

Funkce školní kázně:

- ▶ orientační (člověk ví, jak se má chovat a co může očekávat od ostatních),
- ▶ ochrannou (s dobrými zákony a jejich zachováváním se lidé cítí bezpečně),
- ▶ sociotvornou (zvyšování výkonu při kázni a efektivitu lidského počínání)
- ▶ hygienická (ochrana žáků před škodlivými vlivy, včetně drog),
- ▶ ekonomická (ochrana před vandalismem a krádežemi),
- ▶ existenční (umožňuje člověku, lidstvu přežít)
- ▶ prognostická (ochrana před budoucí kriminální dráhou)²⁴.

Podle úrovně fungování kázně ji můžeme rozdělit do dvou základních funkcí:

- **individuální** se promítá ve výchovných aspektech tím, že např. pomáhá člověku v procesu jeho sebevýchovy (tj. cílevědomé jednání, sebe utváření, sebeuplatnění) a současně v procesu učení (a to při osvojování návyků, dovedností, vědomostí a při osvojování sociálních kontaktů a citových vztahů)

- **sociální** se promítá v míře efektivnosti lidských činností. Dodržování norem usnadňuje koordinaci lidských aktivit a tak násobí schopnost a výkon jednotlivce a skupiny. Zabezpečuje postavení člověka v sociální skupině a ty ve společnosti²⁵.

Funkce kázně ve společnosti a ve škole se překrývají. Potřeba kázně stoupá s počtem lidí ve skupině, což je také případ kterékoliv školy. Určitý řád, určitá kázeň je předpokladem soužití a výkonnosti jak ve škole, tak v armádě či podniku²⁶.

2.3 Dosažitelnost kázně

Být ukázněný je v silách každého zdravého jedince, ovšem za předpokladu, že počet a náročnost norem, jakož i prostředky dosahování kázně jsou přiměřené věku a individualitě žáka či studenta. Jinými slovy musíme volit takovou podobu kázně ve škole, jejíž dosažení je v silách dětí a mládeže. Z historie lidstva, dějin výchovy, běžné školní praxe, jakož i z odborné literatury biologického, antropologického, psychologického a pedagogického zaměření je známo, že kázeň je pro zdravého jedince něco dosažitelného. Nepříčí se tedy biologickým zákonitostem a charakteristikám člověka²⁷.

---

²⁴ BENDL S., *Kázeňské problémy ve škole*. s. 29. Praha, Triton 2004. ISBN 80-7254-453-5

²⁵ BENDL S., *Ukázněná třída aneb Kázeňské minimum pro učitele*. Praha, Triton 2005.

²⁶ BENDL S., *Kázeňské problémy ve škole*. s. 30. Praha, Triton 2004. ISBN 80-7254-453-5

²⁷ BENDL S., *Ukázněná třída aneb kázeňské minimum pro učitele*, s. 211, Praha: Triton 2005, ISBN 80-7254-624-4

3. ŠKOLNÍ KÁZEŇ

*Školní kázeň je vědomé dodržování školního řádu a pravidel stanovených učiteli a vedením školy*²⁸.

Chceme-li mluvit o kázni v současné škole, nemůžeme se vyhnout charakteristice současné doby, respektive panující atmosféře v dnešní společnosti. Kázeň ve škole je vždy do určité míry zrcadlovým obrazem kázně ve společnosti. Škola a společnost v tomto smyslu představují propojené nádoby. Nemůžeme proto izolovat školu od společnosti, nemůžeme ji vytrhnout z prostředí, ve kterém se nachází, nemůžeme přehlížet aktuální duchovní a mravní společenské klima²⁹.

Kázeň ve škole by se měla projevat v tom, jak žáci dovedou zachovávat společenská a školní pravidla. Žáci by měli samostatně a dobrovolně dodržovat stanovená pravidla, přijmout je za své, být o prospěšnosti jejich dodržování přesvědčeni, zejména se jedná o zdůraznění starším žákům³⁰.

V souvislosti se školní kázní se stále více setkáváme s názory pedagogů, kteří tvrdí, že na dnešních školách je kázeň značně uvolněná a že se stav kázně horší rok od roku. Přibývá rozporu s morálkou v dnešní společnosti, neukázněného chování a jeho projevy ve formě drzosti, vulgarismu, vandalismu, násilí, šikany, agresivního chování vůči dospělým i ostatním dětem. Pokud jde o chování žáka ve škole, řídí se především dvěma normami. První normou je norma psaná - školní řád, druhou, nepsanou, jsou slovní pokyny vedení školy, učitelů a ostatních školních pracovníků. Není přece v možnostech psaného předpisu (řádu) zachytit všechny variability školního života. V případě vymezení školní kázně je třeba dodat, že součástí kázeňských norem ve škole je též právní legislativa státu.

Obecně lze konstatovat, že kázeňský systém ve škole odráží systém, který se nachází v širší společnosti. Jak se mění a vyvíjí společnost, tak se také proměňuje škola. Z dlouhodobého hlediska se pohled na kázeň ve škole mění v tom smyslu, že zatímco dříve se děti musely přizpůsobovat škole (školní kázni, stylu výchovy, typu výuky, organizačním formám vyučování), dnes se škola naopak spíše přizpůsobuje dětem.

Děti a mládež jsou zrcadlem doby, či podmínek, v nichž žijí a vyrůstají.

---

²⁸ BENDL S., *Kázeňské problémy ve škole*. s. 38. Praha, Triton 2004. ISBN 80-7254-453-5

²⁹ BENDL S., *Školní kázeň, metody a strategie*, ISV 2001, ISBN 80-85866-80-3

³⁰ KALHOUS, Z., OBST O., *Školní didaktika*, UP Olomouc 2000, ISBN 80-7067-920-4

3.1 Prospěšnost kázně

Podmínky kázně: efektivní vyučování – dobré organizační schopnosti učitele – dobré vztahy mezi učitelem a žákem. Z historie lidstva, dějin výchovy, běžné školní praxe, jakož i z odborné literatury biologického, antropologického, psychologického, sociologického a pedagogického zaměření je známo, že kázeň je pro zdravého jedince něco dosažitelného. Nepříčí se biologickým zákonitostem a charakteristikám člověka³¹.

Být ukázněný je v silách každého zdravého jedince, ovšem za předpokladu, že počet a náročnost norem, jakož i prostředky dosahování kázně jsou přiměřené věku a individualitě žáka či studenta. Adekvátnost nároků na daného jedince, na dané chování, v daném místě, v daném čase a za dané situace je dalším východiskem školní kázně. Jinými slovy, musíme volit takovou podobu kázně ve škole, jejíž dosažení je v silách dětí a mládeže³².

3.2 Kázeňské prostředky

Jak ukáznit žáky při výuce a o přestávkách? Jak zlepšit chování ve škole? Jak předcházet nekázní? Jak vést žáky ke slušnosti? To všechno jsou otázky, které se úzce vztahují k prostředkům kázně či mravní výchovy. Ale nejenom k nim. Otázka kázně se vztahuje k celku výchovy, a nelze na ni proto nahlížet zúženým pohledem. Rodiče, učitelé spolu s dalšími vychovateli hledají nejrůznější kázeňské prostředky³³.

Učitelé si často stěžují, že jsou vůči neukázněným žákům zcela bezmocní. Co si dnes někteří žáci dělají z třídní důtky nebo ze snížené známky z chování? Můžeme konstatovat, že nic, vlastně je to pro ně jen cár papíru, který dostanou rodiče poštou domů a vzadu na vysvědčení mají poznámku, že byla snížena známka z chování o jeden či více stupňů, neboť propadnout z chování nelze³⁴.

Učitelé mají v dnešní době jen málo nástrojů, jak žákům pohrozit, aby se stáhli a začali se chovat lépe, nemohou žáka vyloučit ze školy, ba dokonce ani donutit, pokud rodiče nesouhlasí, k návštěvě pedagogicko – psychologické poradny. Jestliže tedy nezaberou oficiální opatření k posílení kázně jako napomenutí třídního učitele, třídní důtka, ředitelská důtka, dvojka nebo trojka z chování a pokud rodiče neukázněného žáka nejsou ochotni se školou spolupracovat, resp. navázat kontakt s institucemi, které by jejich dítěti mohly pomoci, nebo alespoň svým souhlasem umožnit škole, aby se na tyto instituce

---

³¹ Východiska *školní kázně* [online]. Učitelé listy, 2006 [cit. 2009-1-8].

³² Východiska *školní kázně* [online]. Učitelé listy, 2006 [cit. 2009-1-8].

³³ BENDL, S. *Jak předcházet nekázní aneb kázeňské prostředky*, 1.vyd. Praha: ISV, 2004, ISBN 80-86642-14-3.

³⁴ BENDL, S. *Jak předcházet nekázní aneb kázeňské prostředky*, s. 40, 1.vyd. Praha: ISV, 2004, ISBN 80-86642-14-3.

obrátila, resp. do nich žáka doprovodila či jinak zajistila, že s neukázněným jedincem začnou pracovat, potom je podle mnoha učitelů škola naprosto bezmocná, nemá žádné legislativní páky k řešení dané situace³⁵.

Uvádí se šest kázeňských prostředků, které mohou pomoci učitelům v jejich práci³⁶:

- zvyšování sebevědomí žáků,
- pěstování důvěry a spolupráce mezi žáky,
- rozvíjení pozornosti, soustředěnosti a sebeovládání žáků,
- charakteristiky učitele,
- učitelův výchovný styl,
- tzv. náhodné situace.

Rozlišuje tři oblasti, z kterých příklad vychází:

- vlastní příklad učitele,
- příklad přicházející z žakovy rodiny, spolužáků a okolí,
- příklady skutečné vyplývající z historie a příklady ideální (pohádky, bajky, báchorky, fiktivní příběhy a vyprávění).

Tradiční kázeňské prostředky:

Příklad je jedním z nejobecnějších výchovných prostředků, jelikož na chování dítěte působí celé jeho okolí. K dětem by měly směřovat především příklady dobré, ale v menší míře není na škodu nevynechat ani příklady špatné. Jednak proto, abychom dítěti poskytl odstrašující příklad a jednak pro zvýšení účinků kladných příkladu. Vlastní příklad učitele řadíme v dnešní době na první místo mezi příklady ve školním prostředí. Má-li být učitel vzorem dobrého chování pro žáky, musí být především ukázněný, klidný a vyrovnaný on sám, a to nejen ve školním prostředí, ale i mimo něj. Učitel nemůže vyžadovat něco, co sám nečiní³⁷.

Slovo se jako kázeňský prostředek používá v různých tvarech a formách, v podobách mluvené a psané. Patří sem rozkaz, napomenutí, výstraha, vysvětlování, přesvědčování, rada, poučování, prosba a mnoho dalších³⁸.

³⁵ BENDL, S. *Neukázněný žák, cesta institucionální pomoci*, 1. vyd. Praha: ISV, 2004. ISBN 80-86642-36-4

³⁶ CANGELOSI, J. S. *Strategie řízení třídy*. Praha: Portál, 1993. ISBN 978-80-7367-650-6

³⁷ BENDL, S. *Jak předcházet nekázní aneb kázeňské prostředky*, s. 65, 1. vyd. Praha: ISV, 2004, ISBN 80-86642-14-3.

³⁸ BENDL, S. *Jak předcházet nekázní aneb kázeňské prostředky*, s. 72, 1. vyd. Praha: ISV, 2004, ISBN 80-86642-14-3.

Rozkaz je výchovným prostředkem často využívaným v mluvené podobě. Pokud se zaměříme na školu, využívá učitel rozkazu, aby aktivizoval žáky k nějaké činnosti a k usměrňování nežádoucího chování. Žák většinou vnímá rozkaz odlišněji než pedagog. Pro něj je spíše nástrojem omezujícím jeho svobodu, kdežto učitel jej vnímá jako prostředek k výkonu nebo ukázněnosti.

Pedagogovy zvolené formy rozkazu rozlišit na dva protiklady. Jednou je forma pozitivní, která u žáka vyvolává určité kladné odezvy v chování a jednání, a tou je příkaz, a druhou je forma negativní, kdy se žák musí sebezpřemáhat k tomu, aby splnil učitelův požadavek, a tou je zákaz. Požadavky kladené na děti nestačí pouze vymezovat a stanovovat. Je nutné, aby se pedagog po jejich vydání přesvědčil také o splnění. V případě, že u žáka nedochází ke kontrole plnění daných rozkazů, vážnost realizace požadavků se snižuje³⁹.

Napomenutím je ve školním prostředí chápáno určité nabádání žáka, aby změnil své chování. Je hojně užívaným prostředkem výchovy vůči žákům, kteří nějakým způsobem porušili stanovená pravidla chování. Znamé jsou dvě formy napomenutí. Písemné napomenutí je z pohledu rodiče a pedagoga chápáno závažněji než napomenutí ústní, které je pouze mezi pedagogem a žákem. Napomenutí je účelné pouze tehdy, pokud žák ví, proč je napomínán, potom ztrácí svůj původní záměr a svoji vážnost. S napomenutím je velmi úzce spjata **výstraha**. Názorů na výstrahu, jako kázeňský prostředek, je mnoho. Výstraha je v některých případech chápána jako prostředek stupňující se až k vyhrožování. Rovněž by měl pedagog dbát na to, aby při kladení výstrah nedocházelo k podřívání jeho autority, aby výstraha byla stoprocentně splnitelná a reálná a aby pedagog důsledně trval na jejím uskutečnění⁴⁰.

Vysvětlování je na našich školách užíváno velmi často. Není pravidlem, aby bylo vysvětlování následkem neukázněného chování, jelikož může mít i funkci preventivní. Může se jednat i o vysvětlení a projednávání různých bodů a částí školního řádu, který nemusí být dětem zcela jasný. Pokud se jedná o výchovný prostředek řešící kázeňský přestupek, je důležité, aby tak bylo učiněno hned po nežádoucí události. Žák by měl pochopit účel a nutnost požadovaného chování a zároveň si uvědomit, na základě své

---

³⁹ BENDL, S. *Jak předcházet nekázní aneb kázeňské prostředky*, s. 73, 1.vyd. Praha: ISV, 2004, ISBN 80-86642-14-3.

⁴⁰ BENDL, S. *Jak předcházet nekázní aneb kázeňské prostředky*, s. 75, 1.vyd. Praha: ISV, 2004, ISBN 80-86642-14-3.

rozumové úvahy, nesprávnost svého počínání. Vysvětlování by si měl učitel dopředu rozmyslet, zda se uskuteční před třídou či o samotě nebo jestli by nebylo vhodnější zvolit jinou formu výchovného prostředku⁴¹.

K metodám ústního řešení problémů patří dále přesvědčování, rada, poučení nebo prosba. Jedná se o metodu založenou na dosažených emočních zkušenostech učitele. Důležitou strategií této metody je připravenost argumentů, které je nutno prosazovat⁴².

Rada se svoji strukturou podobná vysvětlení. Jde tu především o načasovanost, kdy rady žákům udělovat, aby byly vnímány a pochopeny. Jejich užívání je vhodné až od určitého věku, kdy bude dítě schopné se podle rady řídit⁴³.

Poučení a prosba jsou základem výchovného jednání učitele. Poučení by mělo být založeno na pravdě a odrážet se od jednotlivých zkušeností v žákově životě. U prosby vycházíme z poznatků, že pokud se k dětem bude učitel chovat slušně a pozorně, oplatí mu to stejnou měrou a naopak⁴⁴.

Zaměstnání ve školním prostředí má dostatečně jasnou úlohu. Učitel musí žáky zaměstnat natolik, aby jeho výuka byla pro děti poutavá, zábavná a zajímavá. Pokud nebudou mít děti během vyučování dostatečné zaměstnání, dříve nebo později dojde k tomu, že se začnou nudit a vyrušovat, čímž se ostatní žáci nebudou moci soustředit na svoji práci a nechají se taktéž strhnout k rušivému chování. Proto je důležité, aby hodiny byly dynamické, a vyučovací proces byl tak pro děti poutavý.

Dozor je považován za jeden z nejdůležitějších kázeňských prostředků uplatňovaných v prostředí českých škol. Někteří učitelé nepovažují tento kázeňský prostředek za příliš důležitý, neboť si ani neuvědomují, ač dozor na školách běžně vykonávají, že se jedná o kázeňský prostředek. Dozor se většinou uskutečňuje před zahájením vyučování, o volných hodinách, přestávkách a ve školních jídelnách, ale i na školních výletech či akcích pořádaných školou. Záměrem je sledování žáků, a z toho plynoucí respektování autority, potlačování nevhodného chování a upevňování vzorců slušného chování. Velmi účelným

---

⁴¹ BENDL, S. *Jak předcházet nekázní aneb kázeňské prostředky*. 1.vyd. Praha: ISV, 2004, ISBN 80-86642-14-3.

⁴² BENDL, S. *Jak předcházet nekázní aneb kázeňské prostředky*. 1.vyd. Praha: ISV, 2004.. ISBN 80-86642-14-3.

⁴³ BENDL, S. *Jak předcházet nekázní aneb kázeňské prostředky*. 1.vyd. Praha: ISV, 2004.. ISBN 80-86642-14-3.

⁴⁴ BENDL, S. *Jak předcházet nekázní aneb kázeňské prostředky*. 1.vyd. Praha: ISV, 2004.. ISBN 80-86642-14-3.

znakem dozoru je i prevence v předcházení úrazů, vzniku sociálně patologických jevů a celkového působení škodlivých vlivů. Dozor však plní ještě jednu funkci a tou je pozorování dítěte a jeho osobnosti. Učitel, který má možnost pozorovat žáka mimo vyučování, může v jeho osobnosti a chování odhalit stránky, které mu jsou během výuky odepřeny. Mimo vyučování jsou děti uvolněnější, otevřenější a je tedy snadnější odhadnou žákovy individuality. Mezi žákem a učitelem se tak může vytvořit pevnější vztah, který vede k vzájemné důvěře, porozumění a úctě.

Nesnází této metody je, že si dítě může dozor vysvětlovat jako projev kontroly, podezřívání či nedůvěry. Nadbytečný dozor odepírá dětem dostatek volnosti, samostatnosti a nedopřává žákům příležitost k vlastnímu rozhodování a jednání. Mnohdy stačí pouhá přítomnost učitele. Dětem pak dodává pocit jistoty pouhé vědomí, že je někdo na blízku a nedochází tak k neuváženému chování vedoucímu následně k porušování pravidel⁴⁵.

Trest je jedním z nejstarších kázeňských prostředků uplatňovaných při porušení pravidel chování, jak žáků tak dospělých. Trest je starý jako výchova sama. Každý se s ním ve svém životě pravděpodobně setkal a zanechal v nich negativní vzpomínky, strach a úzkost. Trest můžeme stručně vymezit jako nepříjemný následek zla, respektive neukázněného či nezákonného jednání či chování. Ve školním prostředí a akcích pořádaných školou se tresty rozlišují podle jejich užívání na přirozené, přicházející po spáchání nějakého přestupku, a umělé, které uděluje učitel. Mezi další druhy trestu patří nepotrestaný trest a paradoxní trest, používající se ve smyslu odměnění viníka, kdy si provinilec váží toho, že nebude sankcionován⁴⁶.

Možností, jak potrestat kázeňský přestupek, je mnoho. Ve spolupráci s pedagogy uspořádal Bendl druhy trestů do následujících skupin⁴⁷:

- **administrativní opatření** (černé puntíky, poznámky do žákovské knížky nebo do sešitu chování, napomenutí, důtky třídního učitele, ředitelské důtky, snížené (známky z chování),
- **pracovní trest** (domácí úkoly, zvláštní úkoly navíc, písemné tresty typu: 100x opiš!, opisování školního řádu, různé typy služeb, vypracování referátu na určité téma vztahující se k prohřešku),
- **vtipné tresty jako typ pracovního trestu,**

⁴⁵ BENDL, S. *Ukázněná třída aneb Kázeňské minimum pro učitele*. Praha: Triton, 2005. ISBN 80-7254-624-4.

⁴⁶ BENDL, S. *Jak předcházet nekázní aneb kázeňské prostředky*. 1. vyd. Praha: ISV, 2004. ISBN 80-86642-14-3.

⁴⁷ BENDL, S. *Jak předcházet nekázní aneb kázeňské prostředky*. s. 108, 1. vyd. Praha: ISV, 2004. ISBN 80-86642-14-3.

- **hromadné tresty**, kdy za kázeňský přestupek jednoho žáka je potrestána celá třída. Učitel si určitým způsobem ulehčuje práci. Spoléhá na to, že si ostatní žáci příště sjednají pořádek sami. Lze jej připustit pouze v případě, že třída navede k motivaci viníka napravit se, v opačném případě může dojít až na šikanu.
- **tresty založené na nadávkách**, zesměšňování a ironii (nadávky, výsměch, odprošování viníka před celou třídou, zpěv před třídou),
- **omezení volného času žáků** (zrušení přestávky, žák zůstává po škole, nebo druhý den přichází dříve než všichni ostatní),
- **odebrání věcí**,
- **peněžitý trest**,
- **přirozený trest**, jedná se o nesení důsledků vlastního nesprávného jednání, které z něho logicky vyplývají (finanční nebo materiální náhrada škody, její náprava a odstranění)
- **vyloučení z kolektivu a ztráta výhod** (neukázněný žák se nemůže účastnit soutěže, hry, výstavy, třídního výletu, místo toho plní zadané úkoly),
- **tělesný trest**.

K tomu, aby tento kázeňský prostředek byl účinný, je třeba dodržovat tři hlavní cíle trestu. V prvním řadě se jedná o odplatu, která znázorňuje spravedlnost při porušení norem a pravidel. Pokud dojde k přestupku, následuje trest. Dalším cílem je odstrašit a odradit žáka od opakování nežádoucího chování do budoucna. A v poslední řadě přichází náprava prezentující třetí způsob trestu. Hlavním cílem nápravy má být pochopení a uvědomění si vlastního provinění, tedy aby jedinec věděl zač je trestán⁴⁸.

S trestem je velmi úzce spjata další forma kázeňského prostředku a tou je **odměna**. Na rozdíl od trestu je příjemným důsledkem dobrého chování, resp. ukázněného a vhodného jednání. Prostředkem kladného hodnocení žáka vedle odměny je i pochvala. Dítě potřebuje chválit a povzbuzovat při práci, aby jeho motivace neztrácela na intenzitě. Ve školách by se tak tímto kázeňským prostředkem nemělo šetřit a za každý správně provedený úkol, dobré chování, spolupráci a aktivitu by mělo být dítě náležitě pochváleno a odměněno. Stejně jako rizika vznikají u trestu, je tomu tak i u odměn. Po výzkumech na našich školách bylo zjištěno, že děti očekávají za provedenou práci odměnu, pokud se jí ovšem nedočkají, jejich pracovní tempo klesá a může to ohrozit jejich celkové výsledky.

⁴⁸ BENDL, S. *Jak předcházet nekázní aneb kázeňské prostředky*. 1.vyd. Praha: ISV, 2004. ISBN 80-86642-14-3.

Chvála by měla být podávána takovými douškami, že si dítě bude uvědomovat za jakou činnost či jednání si ji zasloužilo a nebude ji brát jako samozřejmost. Rozděluje odměnu na přirozenou a umělou. Přirozenou odměnu uděluje učitel, rodič nebo vychovatel žákovi za chování, které je správné a žádoucí.

Tento druh odměny je bez závislosti na druhých, jedná se o pravdomluvnost, upřímnost, atp. Odměna umělá vychází ze zapříčinění druhé osoby, pedagoga, vychovatele, rodiče nebo dané sociální skupiny. Může jí být pochvala, uznání, vyznamenání, sladkost, dárek, diplom apod.⁴⁹

Profesor Matějček uvádí, že ocenění a odměnění příznivého chování má dobrý vliv na příští chování a jednání dítěte. Odměnou by mělo být něco, po čem dítě touží. Odměna, která je dítěti vnucována, nemá výchovnou hodnotu a vychovatele, učitele či rodiče v očích dítěte snižuje. Jedním z neúčinnějších povzbuzení je pochvala, která je vyjádřena upřímně a neformálně. Uvádí, že slavnostní podání pochvaly uvádí dítě spíše do rozpaků a vyvolává v nich nepříjemné pocity. K povzbuzení dítěte je také vhodné pronést, mimo jiné, poznámku k někomu třetímu. Bývá to někdy daleko účinnější než chvála sdělovaná přímo do očí⁵⁰.

3.3 Školní řád

Aby mohla určitá instituce fungovat, musí být její chod upraven určitými normami. Nejinak je tomu v případě školy. Její fungování je upraveno různými předpisy, které se týkají činnosti správní, hospodářské, vztahu vůči okolí, ale též jejího vnitřního života. V posledně jmenovaném případě máme na mysli školní řád (vnitřní řád školy).

Chování žáků, ale i učitelů a ostatních pracovníků školy, se řídí podle stanovených pravidel. Školní řád si ovšem většinou neklade za cíl pouze zajištění hladkého chodu školy, ale obsahuje jakousi mravní dimenzi, která se týká otázek slušnosti, ohleduplnosti, vzájemné tolerance atd.⁵¹

Pokud se řekne školní řád, vybaví se většině lidí pouze pravidla chování pro žáky. Vnitřní řád školy však obsahuje pravidla či povinnosti pro učitele, třídní učitele, nepedagogické pracovníky, povinnosti a vzájemné vztahy apod. Některé školy věnují přípravě školního řádu, formulaci jednotlivých ustanovení velkou pozornost. Pro jiné školy

⁴⁹ BENDL, S. *Jak předcházet nekázní aneb kázeňské prostředky*. s. 129, 1.vyd. Praha: ISV, 2004. ISBN 80-86642-14-3.

⁵⁰ MATĚJČEK, Z. *Po dobrém, nebo po zlém?*. 6.vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-270-6

⁵¹ BENDL, S. *Jak předcházet nekázní aneb kázeňské prostředky*. 1.vyd. Praha: ISV, 2004. ISBN 80-86642-14-3

to bývá okrajová, formální záležitost. Školní řád představuje základní kázeňskou normu a jako takovému by mu měla být věnována patřičná pozornost. V současné době neexistuje žádný centrální, celoplošný školní řád, každá škola je však povinna mít svůj školní řád v souladu s ustanoveními § 30 zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání – školský zákon).

Školní řády ukazují, že se škola bez pořádku neobejde. Škola bez řádu nemůže efektivně pracovat. Proto školní řády vznikaly spolu se vznikem škol. Školní řád je do určité míry sociálním programem školy. Dodržování školního řádu spolu s plněním požadavků učitelů, vychovatelů a dalších pracovníků školy jsou rozhodujícím kritériem pro posuzování ukázněnosti žáků. Školní řád by měl být přesný, výstižný, funkční, pokud možno stručný a splnitelný. Žákům by měl být vysvětlen účel a význam jednotlivých pravidel školního řádu. Se školním řádem a dalšími pravidly chování by se mělo se žáky pracovat, žáci by se měli učit normám chování a jejich dodržování⁵².

Jako přílohu této diplomové práce jsem vložila školní řád školy, ve které pracuji. Naši žáci a jejich rodiče jsou podrobně vždy na začátku každého školního roku s tímto školním řádem seznámeni a stvrzují jeho seznámení svým podpisem.

3.4 Soudobá interpretace kázně

V současné době pod vlivem dynamického společenského vývoje dochází k destrukci mnoha, a to i tradičních hodnot. Problematika týkající se kázně zvažněla.

Nové interpretace kázně se vztahují k následujícím oblastem:

- ▶ *Cíle kázně (sebekázeň).*
- ▶ *Funkce kázně (ochrana žáků a učitelů).*
- ▶ *Obsah kázně (kritická kázeň, vnitřní kázeň, pasivní versus aktivní kázeň).*
- ▶ *Konstituování norem kázně (participace žáků na tvorbě školních řádů).*
- ▶ *Zodpovědnost za kázeň žáků (výchovná funkce školy).*
- ▶ *Rozvíjení kázně (výchova ke kázni jako dlouhodobý proces).*
- ▶ *Metody přispívající k ukázněnosti žáků (projektová výuka, kooperativní učení, dramatická výchova, metody pěstování odolnosti vůči agresivitě a manipulaci ze strany spolužáků, asertivní výchova)⁵³.*

⁵² BENDL, S. *Jak předcházet nekázni aneb kázeňské prostředky*. 1. vyd. Praha: ISV, 2004. ISBN 80-86642-14-3.

⁵³ BENDL S., *Kázeňské problémy ve škole*. s. 39. Praha, Triton 2004. ISBN 80-7254-453-5.

4. ŠKOLNÍ NEKÁZEŇ

V každé době (od vzniku veřejných škol), a ta dnešní není výjimkou, je školní kázeň velice aktuálním tématem. Kázeň, resp. nekázeň je jevem, se kterým se ve své praxi setká každý učitel. Odpradáva se jím zabývali jak teoretikové, tak praktikové výchovy. V současné době je častým tématem hovorů ve sborovnách a stížností učitelů na třídních schůzkách.

Nekázeň žáků ve školách patří k problémům, které jsou jak učiteli, tak veřejností a konečně i samotnými žáky považovány jako naléhavé, významné a závažné⁵⁴.

„Podoba školní (ne)kázně se přes mnohé přetrvávající rysy proměňuje s postupujícím časem, vývojem společnosti, úrovní poznání, vědy, techniky či kultury. V průběhu času se mění formy a frekvence projevů školní nekázně. Některé dřívější projevy chování žáků označované jako nekázeň prakticky vymizely (rouhání se, projevy bezbožnosti), jiné přežívají dodnes (šikana, vulgárnost, drzost). Některé přestupky jsou nové (nošení výbušnin do školy, výhružné telefonáty oznamující umístění výbušniny ve škole, vyrušování či opisování prostřednictvím mobilního telefonu), jiné staronové (alkohol, kouření, drogy).“⁵⁵

Formy nekázně žáků ve školách se proměňují s dobou, stejně jako se v toku času objevují nové formy kriminality, včetně kriminality dětí a mládeže. Nástup nových negativních typů chování je úzce vázán na pokrok v oblasti vědy a techniky, souvisí s vývojem nových technologií. K novým či masově rozšířeným staronovým druhům kriminality patří dále kriminalita spojená s patologickým hráčstvím, dětskou prostitucí a pornografií či drogová kriminalita. Relativně nový jev v oblasti kriminality dětí a mládeže představuje vytváření delikventních part, gangů a extrémistických skupin⁵⁶.

Dnešní situace je skutečně vážná. Pohár nekázně již začíná přetékat. Stoupá např. počet rodičů, kteří si vybírají základní či střední školu pro své dítě nikoli podle toho, jakými vědomostmi je škola vybaví nebo jaké procento úspěšnosti v podobě přijatých absolventů na střední a vysoké školy daná ZŠ či SŠ vykazuje, ale podle toho, zda se na dané škole vyskytuje šikana, zda je na ní problém drog apod.

⁵⁴ BENDL, S. *Jak předcházet nekázní aneb kázeňské prostředky*. 1.vyd. Praha: ISV, 2004. ISBN 80-86642-14-3.

⁵⁵ BENDL, S. *Kázeňské problémy ve škole*. s. 42, Praha: Triton, 2004 A. ISBN 80-7254-453-5.

⁵⁶ BENDL, S. *Ukázněná třída aneb Kázeňské minimum pro učitele*. s. 5, Praha: Triton, 2005. ISBN 80-7254-624-4.

4.1 Diagnostika nekázně

Primárním předpokladem k řešení i prevenci nekázně na školách, je demaskování její existence, zjištění příčin vzniku a další pátrání po jejích dalších podobách, frekvenci výskytu, intenzitě a závažnosti, které nejsou zcela vždy na první pohled viditelné. Školní nedisciplinovanost je velmi komplikovaným jevem složeným z mnoha různých příčin a faktorů. Pro diagnostiku příčin školní nekázně má zásadní vliv a smysl preventivní opatření prováděná na školách k posílení a formování správných vzorců chování. Po zjištění stavu nekázně na škole či ve třídě je na výběr z několika možných východisek. Při řešení neposlušnosti dětí, hledáme příčinu vzniku nekázně, s kterou pak spojujeme dané žákovo chování a s ní vybíráme i tu nejefektivnější metodu nebo prostředek k řešení problému⁵⁷.

K diagnostice školní nekázně se využívá různých způsobů, které ji odhalují, nebo přímo pomáhají pedagogovi v jejím řešení. Diagnostických metod a technik existuje celá řada. Vycházejí z vědeckých postupů při pedagogické výzkumné činnosti. Učitelé a ostatní pedagogičtí pracovníci si při diagnostice nekázně zjednodušují tyto metody pro svoji potřebu a následně je aplikují ve specifických variantách.

4.2 Projevy nekázně

Nejčastější projevy nekázně⁵⁸:

- *přílišné povídání nebo mluvení bez vyvolání,*
- *hlučnost (jak verbálního charakteru, např. pokřikování na jiného žáka, tak i neverbálního charakteru – jako např. lomození pomůckami, nábytkem, ...),*
- *nevěnování pozornosti učiteli,*
- *neplnění zadaných úkolů,*
- *bezdůvodné opouštění svého místa,*
- *rušení ostatních žáků,*
- *pozdní příchody do hodiny.*

---

⁵⁷BENDL, S. *Kázeňské prostředky ve škole*. s. 49, 1.vyd. Praha: Triton, 2004. ISBN 80-7254-453-5

⁵⁸BENDL, S. *Jak předcházet nekázní aneb kázeňské prostředky*. 1.vyd. Praha: ISV, 2004. ISBN 80-86642-14-3

Nejběžnější příčiny kázeňských přestupků:

- **biologické faktory** (např. odchylky stavby a funkce nervové soustavy žáka, vrozené, vzniklé úrazem),
- **sociální faktory** – vliv výchovného prostředí rodiny, skupinová dynamika třídy, vliv party, širší komunity, médií,
- **situační faktory** – okamžitá atmosféra třídy, událost v předchozí hodině, nudný výklad učitele⁵⁹.

Nejběžnější příčiny stálých kázeňských problémů:

- nevhodná práce (zadávat více typů úkolů, maximální aktivita žáků),
- žáci zkoušejí učitele (dát striktně najevo svou neústupnost, nebýt mírný),
- snaha upoutat pozornost (věnovat pozornost těm, co ji vyžadují viditelně při práci, ne při nekázni),
- učitel užívá své formální autority neúčinně (extrémní případ „zkoušení“ nekompromisně prosazovat stanovená pravidla, ono se to poddá),
- hledá se viník (nevyžadovat přiznání, netrestat celou třídu, spíše neznámého viníka shodit – když nemá viník dost odvahy...).

4.3 Příčiny nekázně ve škole

Zjistit příčiny nekázně je nesnadné, protože na člověka působí nekonečné množství vlivů a podnětů, které nabývají nejrozmanitějších podob, dotýkají se různých oblastí, vzájemně se kombinují, váží, prorůstají spolu.

Některé z činitelů možné nekázně

- ▶ Rodina a poruchy (nedostatky) jejich funkcí: zúžení rodičovské péče v důsledku zvýšené pracovní zátíženosti a s ní spojenou únavou až vyčerpaností rodičů, zvýšení ekonomické náročnosti rodinného rozpočtu a s ním spojený tlak na zaměstnanost, finanční a časové možnosti rodičů, kteří se nemohou svým dětem dostatečně věnovat v oblasti zájmových aktivit a jejich společného trávení, a to jak z finančních, tak časových důvodů.
- ▶ Krize pedagogických institucí: nedostatečné, nepřiměřené či neperspektivní vzdělávání.
- ▶ Preferování výchovy ke ctižádostivosti a bezohlednosti na úkor tolerance a kázně.
- ▶ Odliv kvalifikovaných učitelů ze škol: nízká kvalifikace učitelských sborů.

---

⁵⁹ BENDL, S. *Jak předcházet nekázni aneb kázeňské prostředky*. 1.vyd. Praha: ISV, 2004. ISBN 80-86642-14-3

- ▶ Vysoké procento učitelů v důchodovém nebo předdůchodovém věku.
- ▶ Krize autority.
- ▶ Nuda ve škole.
- ▶ Oploštěné zájmy, nehodnotné a nesmyslné trávení volného času.
- ▶ Ztráta životních jistot a relativizace mravních norem.
- ▶ Všeobecná krize hodnot.
- ▶ Preference materiálních zájmů: prioritní orientace společnosti na ekonomickou prosperitu.
- ▶ Působení masmédií.
- ▶ Všudypřítomnost nereálných představ o životě atd.⁶⁰.

4.4 Nejčastější a nejobvyklejší způsoby narušení kázně ve třídě

4.4.1 Napovídání

Začíná zlehka, nikterak závažným přestupkem. Proč vlastně jeden žák napovídá druhému? Z mnoha důvodů a protichůdných motivů.

Například:

- ▶ Podvodné získání lepšího výsledku.
- ▶ Pomoc spolužákovi, kamarádovi v nouzi.
- ▶ Potopení kamaráda úmyslně neproduktivním napovídáním.
- ▶ Ukazujeme učiteli, že máme vědomosti požadované na zkoušeném.
- ▶ Natruc učiteli, kterého nesnášíme, bychom prakticky napovídali komukoliv.
- ▶ Žák napovídáním ventiluje aktivitu, kterou nemůže projevit při hodině.
- ▶ Napovídáním se snaží pobavit třídu⁶¹.

4.4.2 Krádeže ve třídě

Mezi jevy, které se ve škole objevují se stejnou pravidelností jako nevychovaný rodič na třídní schůzce, jsou školní krádeže. Když se ve třídě něco ztratí, postižený žák jde za učitelem. Jedná se o otázku autority a důvěry, očekává nějaké konání, podporu, řešení a nápravu.

Petr Ondráček (2003) uvádí tyto příčiny krádeže:

- ▶ Vývojovou nezralost nebo mentální retardaci, které zapříčiní sníženou schopnost sebeovládání v souvislosti s touhou vlastnit něco, co patří někomu jinému.

⁶⁰ BENDL, S. *Jak předcházet nekázní aneb kázeňské prostředky*. 1.vyd. Praha: ISV, 2004. ISBN 80-86642-14-3

⁶¹ ČAPEK, R. *Odměny a tresty ve školní praxi*. s.63, Grada 2008. ISBN 978-80-247-1718-0

- ▶ Sociální podmíněnost krádeže, např. žák se snaží získat členství v partě nebo zlepšit svou pozici ve skupině.
- ▶ Kompenzaci neuspokojené potřeby, jakou může být vlastní důležitost (tzv. frustrační krádež).
- ▶ Kleptomanie neboli nutkavé kradení bez nouze, potřeby nebo plánu.
- ▶ Promyšlenou a plánovanou krádež, která je realizována kvůli zisku a je kázeňsky nejzávažnější⁶².

4.4.3 Agresivita žáků

Agrese označujeme formu chování, kdy je záměrem někomu ublížit nebo ho poškodit, případně donutit nějakou osobu, aby vyhověla požadavkům agresora.

Agresivita je dispozice k takovému jednání⁶³.

Druhy agrese:

- ▶ Instrumentální agrese se stává prostředkem, jak dosáhnout svých cílů (většinou se jedná o vědomě kontrolované chování)
- ▶ Emocionální agrese vyplývá ze silných negativních emocí např. hněvu (impulzivní jednání)⁶⁴.

Při řešení přestupků žáků, vyplývajících z jejich agresivního chování, je nezbytné zjistit příčiny takového jednání. Říčan (1995) navrhuje postupy, které by podle jeho názoru měly vést k tlumení agresivních sklonů u takových dětí:

- ▶ Užívat co nejvíce pochvaly (oceníme jejich nezávadné chování, zvláště je pochválíme, když pozorujeme, že zvládly svou impulzivitu v provokující situaci).
- ▶ Zaměstnat je činností, která je pro ně atraktivní a ve které mohou být prospěšní, případně i vyniknout.
- ▶ Učit je sociálním dovednostem, jenž jim umožní dosahovat uspokojení konstruktivní činností.
- ▶ Povzbuzovat empatii (tyto děti často těžko chápou, jak silně jejich oběti trpí, proto je potřeba, abychom jim poskytli zkušenost osobního citového příklonu).
- ▶ Pomáhat jim, aby si vybudovaly osobní perspektivu, aby věděly, co čekají od budoucnosti a kvůli čemu jim stojí za to „sekat dobrotu“⁶⁵.

⁶² ČAPEK, R. *Odměny a tresty ve školní praxi*. s.65, Grada 2008. ISBN 978-80-247-1718-0

⁶³ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Agrese>

⁶⁴ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Agrese>

Říčan (1995, s. 23) také konstatuje: „*Řada vlivných psychologů tvrdí, že agrese je – stejně jako většina ostatního lidského chování, tedy třeba jako tanec, vaření nebo hra na kytaru – naučená, to znamená, že si ji osvojíme na základě zkušeností. Podle nich je člověk agresivní proto, že se naučil, že se to vyplácí, že je možno zmocnit se agresí žádoucího předmětu nebo si vynutit od druhých službu, na nichž nám záleží*“⁶⁶.

4.4.4 Šikana

Nejhorším projevem agresivity je šikana. Jedná se o jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit, ponižovat nebo zastrašovat jiného člověka či skupinu lidí. Šikana je závažnou agresivní poruchou chování vyskytující se v sociálním prostředí od útlého dětského věku až po stáří.

Hlavní rysy šikany jsou (Švarcová 2005, s. 10):

- ▶ Patrný úmysl ublížit.
- ▶ Útoky jsou opakované.
- ▶ Existuje nepoměr sil mezi útočníkem a obětí.

Často se jedná o opakované posměšky, ponižování, pomluvy, ošklivé poznámky o rodině, fyzické útoky (bití), poškozování věcí druhého apod. Hlavním znakem je samoučelnost a agrese. Právě šikanování nikdy není záležitostí výhradně jednotlivců, naopak je těžkou poruchou vztahů ve skupině, která podlehla „infekci“.

Oběti šikany jsou nejčastěji jedinci, kteří se nějakým způsobem odlišují od ostatních. Typickou obětí je tichý, plachý, citlivý člověk (dítě), často fyzicky slabší, s nízkým sebevědomím, často samotářský, zvyklý podřizovat se. Bývá to jedinec, který neumí zakrývat strach. Ve zdravém kolektivu, kde je dostatek silných osobností, by šikana neměla mít šanci. Nejúčinnější prevencí je tedy vytvářet pozitivní klima ve třídě, která vznik šikany ve třídě neumožní⁶⁷.

4.4.5 Žákovský humor a žertíky

Humor má sociální, psychologickou, pedagogickou i relaxační funkci. Pokud má učitel respekt a lásku svých žáků, nemusí se bát o svoji autoritu. Přiměřený vtíp a zábava ukazují dobré třídní klima ve vyučovací hodině. Ovšem pozor na nevhodné chování žáků

---

⁶⁵ ČAPEK, R. *Odměny a tresty ve školní praxi*. s.70, Grada 2008. ISBN 978-80-247-1718-0

⁶⁶ ČAPEK, R. *Odměny a tresty ve školní praxi*. s.71, Grada 2008. ISBN 978-80-247-1718-0

⁶⁷ ČAPEK, R. *Odměny a tresty ve školní praxi*. s.76, Grada 2008. ISBN 978-80-247-1718-0

v této oblasti, vulgární vyjadřování nebo žerty, které jsou škodlivé a ubližují. Toto musí být vhodně korigováno. Učitel by se měl snažit smysl pro humor u žáků kultivovat, což ale neznamená, že jediné povolené žertíky jsou jeho⁶⁸.

4.4.6 Záškoláctví

Právě špatné klima ve třídě, agresivita spolužáků nebo šikana mohou (ale nemusejí) mít za následek záškoláctví, tj. vyhýbání se škole. Jde o neomluvenou absenci žáka (studenta) ve škole. Záškoláctví je úmyslné zameškávání školního vyučování. Žák ze své vlastní vůle, většinou bez vědomí rodičů, nechodí do školy. Vyskytuje se na školách již od první třídy a pokračuje s postupujícím věkem, zvláště v období prepuberty a puberty, kdy se počet zameškaných neomluvených hodin zvyšuje. Záškoláctví se dopouštějí jedinci, kteří neplní nebo nejsou schopni plnit školní povinnosti a dostávají se do stresujících situací. Patří sem i skupina dětí, které škola prostě nebaví⁶⁹.

Záškoláctví je to časté jako únikové chování obranného mechanismu, kdy jsou příčiny v **rodině, škole, osobnosti dítěte**. Dítě s touto poruchou odolává zátěžových situacím hůře. Na začátku bývá jeho chování impulzivní, vede k dalším prohřeškům-lži, podvody. Nejčastější je tzv. **skryté záškoláctví**, kdy předstírá nemoc, schválně se vyhne škole, i když tam míří, často bývá v souvislosti s problémy ve škole. Méně časté je tzv. **plánované záškoláctví**, které se vyskytuje většinou u starších dětí. Tento typ se může realizovat ve skupině, kdy je dítě pod tlakem party nebo vlivem přitažlivosti party. Zde je nutné odhalit a postihovat, protože čím dříve se projeví a čím je častější a plánovitější, tím je náprava horší-děti to často chtějí, napodobovat-působí to na ně jako sociální model⁷⁰.

Záškoláctví můžeme rozlišit na:

- ▶ **Záškoláctví, které má impulzivní charakter** (dítě předem neplánuje, že nepůjde do školy, ale reaguje náhle, nepromyšleně nebo odejde v průběhu vyučování).
- ▶ **Účelově, plánované záškoláctví** (dítě předem plánuje odchod ze školy, vzdaluje se pod nejrůznějšími záminkami v době, kdy očekává zkoušení, nebo kdy má být neoblíbený předmět či neoblíbený učitel)⁷¹.

---

⁶⁸ ČAPEK, R. *Odměny a tresty ve školní praxi*. s.78, Grada 2008. ISBN 978-80-247-1718-0

⁶⁹ ČAPEK, R. *Odměny a tresty ve školní praxi*. Grada 2008. ISBN 978-80-247-1718-0

⁷⁰ http://cs.wikipedia.org/wiki/Pedagogick%C3%A1_psychologie

⁷¹ ČAPEK, R. *Odměny a tresty ve školní praxi*. s.78, Grada 2008. ISBN 978-80-247-1718-0

Zdalo by se, že záškoláctví se týká pouze neúspěšných dětí. Často to tak i je. Děti s menším nadáním, kterým se školní práce nedaří, jsou totiž denně za své problémy s učením kárány, trestány a v horším případě i zesměšňovány. U těchto dětí se může vyvinout syndrom neúspěšného žáka. Naopak žáci s nadprůměrnými schopnostmi se mohou také ve škole, která nepracuje dobře s talentovanými jedinci, prostě a jednoduše nudit a proto do školy na vyučování prostě nedojdou nebo v průběhu dne ze školy odejdou.

4.4.7 Alkohol a jiné návykové látky

Jedná se o ožehavou otázku zejména v rámci středních škol. Když žák nebo student konzumuje při školní akci alkohol nebo pod vlivem alkoholu nebo drog absolvuje vyučování, je to závažný kázeňský přestupek. Není možné být v tomto případě shovívavý, protože v konečném důsledku by se tato benevolence obrátila proti učiteli, jako dospělé a zodpovědné osobě.

5. NEUKÁZNĚNÝ ŽÁK

Kdo je to vlastně neukázněný žák? Jak vhodným způsobem lze reagovat a nazvat žáky, kteří soustavně ve třídě vyrušují vlastním neklidem, nepozorností či obavami, nebo kteří provokují vlastní leností, agresivitou, lhaním, krádežemi nebo záškoláctvím?

Každodenní konfrontace dětí a mládeže s přemírou podnětů a informací stejně jako s řadou existenčních nejistot v rodině a společnosti přispívá k nárůstu problémů s jejich soustředěním na práci, s motivací ke spolupráci s učiteli ve škole a s chováním ve třídě⁷². Tento žák pak dostává nálepkou neukázněného žáka. Pouhý požadavek učitele, aby žák změnil své chování, vede zpravidla k zaostření situace a ke zklamání učitele.

Máme-li ve škole velice neukázněného žáka, který se opakovaně začíná dopouštět závažných kázeňských přestupků, otázka zní: Kdo jeho chování řeší a v co až může řešení vyústit? V praxi si učitelé někdy stěžují, že jsou vůči vysoce neukázněným žákům zcela bezmocní, neboť nemají dostatečně účinný „nástroj“, který přivede žáka k lepšímu chování. Naštěstí není stav tak beznadějný. Obecná odpověď na tuto otázku je jednoduchá. Chování začne bezprostředně řešit učitel, který žáka přistihne při přestupku, a konečné řešení může vyústit až v umístění dítěte do vězení pro výkon trestu mládeže. Při sestavení „institucionální“ posloupnosti pro řešení problémových situací je třeba vycházet z osobních zkušeností i z příslušných zákonů, předpisů, vyhlášek a metodických pokynů⁷³.

Neukázněný žák může učitele bezpochyby „rozhodit“ a znejistět. Již pouhá přítomnost jednoho nadměrně neukázněného žáka ve třídě může negativně zapůsobit na výkon učitele. Učitel může vnímat neukázněného žáka jako osobní ohrožení, jako neschopnost mít kontrolu nad žákem, nad situací, jako napadání jím dané normy. V těchto situacích pak není někdy snadné odolat nutkání k boji za prosazení vlastních plánů⁷⁴.

Je zřejmé, že neukázněné chování žáka na učitele nějak působí, nutí učitele se jím zabývat a řešit je, nějak k němu přistupovat. Vyvolává v učiteli často mnoho emocí, protože se většinou dotýká určité velmi zranitelné oblasti učitele (jeho obav, nadějí apod.). Obecně lze říci, že pro učitele je snadné věnovat pozornost a zájem žákům, s nimiž mu práce přináší uspokojení, těm, kteří se zájmem sledují vyučování a učiteli rozumějí. Zatímco přistupovat pozitivně k problémovým žákům, tedy k těm žákům, kteří často odmítají spolupracovat a odolávají jakémukoliv vlivu působení učitele, bývá pro učitele velmi málo uspokojující a záleží pak na učiteli, aby se vždy rozhodl, zda bude k

⁷² ONDRÁČEK, P. *Vyrušování, neposlušnost a odmítání spolupráce*. 2. vyd. Pardubice, 2002, ISBN 80-7194-378-9

⁷³ BENDL, S. *Neukázněný žák, cesta institucionální pomoci*. 1. vyd. Praha: ISV, 2004. ISBN 80-86642-36-4

⁷⁴ ONDRÁČEK, P. *Františku, přestaň konečně zlobit, nebo...* Praha, 2003. ISV, ISBN 80-86642-18-6

neukázněnému žákovi přistupovat s pochopením, nebo odmítavě, nebo zda bude na jeho chování reagovat nepřátelsky⁷⁵.

Žák, který se chová neukázněně, vyžaduje od učitele jiný přístup, zpravidla náročnější, učitel musí hledat jiné vzdělávací postupy, musí měnit své obvyklé chování a v neposlední řadě přináší učiteli méně uspokojení, protože výsledek jeho práce často neodpovídá vynaloženému úsilí⁷⁶

---

⁷⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-488-8

⁷⁶ FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-063-4

6. PROBLÉMOVÉ CHOVÁNÍ

To, co učitele nejvíce obtěžuje a trápí, bývají často kázeňské problémy dětí, jejich agresivita a chování, které narušuje průběh výuky a ztěžuje či znemožňuje učení jich samých i ostatních žáků ve třídě⁷⁷.

S problémy v chování žáků se setkává ve své praxi každý učitel. V posledních letech však problematika chování dětí a mladistvých zajímá čím dál více i laickou veřejnost. Především při medializaci výrazně agresivního chování dětí a mladistvých⁷⁸.

K problémovému chování často dochází tehdy, když žáci nejsou dostatečně řízeni. Kvalitní příprava a využívání času bez prostojů zpravidla problémové chování úspěšně odvrátí⁷⁹. Pokud je učitel v učebně již před začátkem hodiny, měl by se snažit přicházející děti do třídy pozdravit už u dveří a může jim rovnou udělit vhodné pokyny. Nejlepší zahájení dne je, když se s žáky učitel hezky s úsměvem pozdraví.

Když položíme učitelům otázku, co je to rušivé chování, jejich odpovědi se budou značně lišit. Někomu nevadí, že žáci chodí při výuce na toaletu, pijí z lahve, či se potichu mezi sebou baví. Jiný učitel naopak může něco z výše zmíněného považovat za vysoce rušivé. Některé projevy rušivého chování jsou způsobeny faktory (poruchy nervové soustavy, duševní nemoci, traumatické zážitky, poškozující rodinná výchova aj.), které může učitel ovlivnit jen zčásti, a vyžadují zvláštní přístup.

Některé projevy jsou však ovlivněny faktory, kterým může učitel předcházet⁸⁰:

► **Nuda:** Nebyl úkol příliš dlouhý? Nebyl moc snadný či přehnaně náročný? Byl pro žáky dostatečně výzvou? Byla metoda, která je použita, pro žáky dostatečně pestrá?

► **Dlouhotrvající duševní námaha:** Nejsou žáci po hodině příliš vyčerpaní? Nevyžadujeme po žákovi, aby intelektuálně pracoval po příliš dlouhou dobu?

► **Nízká sebedůvěra žáků** (obava ze selhání): Je potřeba pomoci nemotivovaným žákům zaměřit se na úkol, ne na riziko neúspěchu, Je jim poskytnuta dostatečná podpora, aby se cítili jistější? Posilujeme u žáků víru v úspěch? Nepodporujeme v nich obavu z chyby?

► **Nereagování na nevhodné chování:** Má promyšlené, kdy reaguje a kdy nereaguje na nevhodné chování žáků? Mám ve třídě stanovena jasná pravidla chování a poukazuje na ně? Vědí (cítí) žáci důvod, proč chování určitého žáka ignorují?

► **Špatný příklad učitele:** Chce po žácích to, co sám/a dodržuje? Chodí do hodin včas a

⁷⁷ <http://www.ucitelske-listy.cz/2009/09/jana-stara-jak-predchazet-rusivemu.html>

⁷⁸ VOJTOVÁ, V. Přístupy k poruchám emocí a chování v současnosti. Brno: PdF Masarykovy univerzity, 2004. ISBN 80-210-3532-3

⁷⁹ RIEFOVÁ, S. Nesoustředěné a neklidné dítě ve škole. 1. vyd. Praha:Portál, 1999. ISBN 80-7178-287-4

⁸⁰ FONTANA, D. Psychologie ve školní praxi. 1.vyd. Praha: Portál, 1995. ISBN 978-80-7367-725-1

připravený/á? Nevyjadřuje se neuctivě o jiných lidech? Zajímá se o úspěchy a problémy každého žáka? Nemohou žáci jeho/její ironické poznámky hodnotit jako urážky?

► **Nejistota žáků:** Vědí žáci, co mohou očekávat? Nechová se učitel z jejich pohledu zálučně? Nepoužívá ironii? Nebojí se ho? Má ve třídě určité rituály, u kterých je všem naprosto jasné, jak budou probíhat (pozdrav, kontrola domácích úkolů, rozdávání sešitů, odchod ze třídy)?

Rušivé chování závisí na celkovém systému práce učitele. Učitel, který řeší kázeňské problémy odděleně, nemůže být úspěšnější než ten, který pracuje systematicky a vše (přístup k dětem, vzdělávací a výchovné cíle, které si klade, metody a strategie, které používá, způsoby hodnocení a motivování žáků, spolupráce s rodiči apod.) propojuje, se záměrem co nejvíce rozvinout každé jednotlivé dítě. Učitel, který pracuje systematicky, věnuje dostatek pozornosti postupům a technikám, které jsou prevencí rušivého chování. Základem jsou pravidla a jejich důsledné uplatňování. V českých školách, zvláště na jejich 1. stupni, již není dlouho výjimkou **tvořit pravidla třídy společně s dětmi**. Je to důležité proto, že tím činíme děti spoluodpovědné za jejich dodržování. Formálně tuto spoluzodpovědnost **stvrdíme podpisy** učitelů i žáků pod znění pravidel, otisky rukou, palců apod. Pravidel by nemělo být v první fázi mnoho a měla by být formulována jazykem žáků. Někdy se doporučuje začít pouze se 2–3 pravidly, nebo **zaměřit se** po delší dobu na 1 pravidlo a stále se k němu vracet a hodnotit jeho plnění. Důležité je s žáky dostatečně **probrat, jak „vypadá“** dodržování tohoto pravidla a jak „vypadá“ jeho nedodržování (Žáci mohou například ve dvojici trénovat, jak vypadá „naslouchání“ druhému a zažít si, jak vypadá nenaslouchání. Po tomto cvičení by měl následovat rozhovor nad zkušenostmi žáků a vypsání si konkrétních podob aktivního naslouchání a porušení tohoto pravidla.). Důležité je samozřejmě průběžná práce s pravidly, diskuse o tom, jak se je daří plnit apod. S žáky bychom měli také prodiskutovat, jaké **treasty** budou následovat po nedodržování pravidel. Ty pak musíme důsledně uplatňovat⁸¹.

Podle školního řádu (a po vyčerpání prostředků běžných v komunikaci při vyučování) existují úřední kázeňská opatření:

- Napomenutí třídního učitele.
- Důtka třídního učitele.
- Důtka ředitele školy.

---

⁸¹ <http://www.ucitelske-listy.cz/2009/09/jana-stara-jak-predchazet-rusivemu.html>

- ▶ Snížená známka z chování o jeden stupeň na 2.
- ▶ Snížená známka z chování o dva stupně na 3.
- ▶ Podmínečné vyloučení ze studia (netýká se ZŠ).
- ▶ Vyloučení ze studia (netýká se ZŠ).

Vše musí být projednáno na pedagogické radě a zapsáno do katalogových listů žáka, osobních listů žáka, které jsou součástí katalogových listů, matriky, třídní knihy a vysvědčení.

7. PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ VE ŠKOLE

7.1 Prevence

Prevence (z lat. *praevenire*, předcházet) znamená soustavu opatření, která mají předcházet nějakému nežádoucímu jevu, například nemocem, drogovým závislostem, zločinům, nehodám, neúspěchu ve škole, sociálním konfliktům, násilí, ekologickým katastrofám a podobně. Taková opatření se nazývají **preventivní**⁸².

Rozlišujeme:

- ▶ **Primární** prevence, která zkoumá předpoklady, podmínky a příčiny jevů, jimž se má bránit, a hledá způsoby, jak jim předcházet; bývá zaměřena na veškeré obyvatelstvo.
- ▶ **Sekundární** prevence se snaží příslušné jevy včas zachytit a bránit jejich prohlubování, šíření a podobně. Zaměřuje se na zvláště ohrožené skupiny, například mládež, menšiny nebo sociálně slabé.
- ▶ **Terciární** prevence se snaží zabránit opakování, například trestných činů, onemocnění, drogové závislosti a podobně. Je zaměřena na osoby právě vyléčené, propouštěné z výkonu trestu a podobně⁸³.

Mezi jednu z hlavních aktivit škol v rámci Minimálního preventivního programu patří poskytování poradenských služeb školního metodika prevence žáků a jejich rodičů. Funkci školního metodika prevence vymezuje „Metodický pokyn ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže“, který ukotvuje realizaci Minimálních preventivních programů na školách a ve školských zařízeních. Nabyl účinnosti dne 1. ledna 2001. Páteř systému prevence v resortu školství, mládeže a tělovýchovy tvoří: koordinátor prevence, okresní metodik prevence a školní metodik prevence⁸⁴.

Školní metodik prevence je funkce, která je povinně zavedena na každé škole. Touto funkcí pověřuje vhodného pracovníka školy, její ředitel školy. Metodik prevence koordinuje přípravu Minimálního preventivního programu a jeho zavádění ve škole a podle aktuálních potřeb a podmínek jej inovuje, podílí se na jeho realizaci, vyhodnocuje jeho účinnost⁸⁵.

Poradenské služby poskytované přímo ve škole lze považovat za nejdůležitější složku v prevenci vzniku vzdělávacích i výchovných problémů. Každý žák či student má

⁸² <http://cs.wikipedia.org/wiki/Prevence>

⁸³ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Prevence>

⁸⁴ BENDL, S. *Neukázněný žák, cesta institucionální pomoci*. 1 vyd. Praha: ISV, 2004. ISBN 80-86642-36-4

⁸⁵ BENDL, S. *Neukázněný žák, cesta institucionální pomoci*. 1 vyd. Praha: ISV, 2004. ISBN 80-86642-36-4

mít zajištěny vhodné podmínky nejen pro vzdělávání, ale i pro rozvoj osobnostních kvalit svého života. Ředitelé základních i středních škol jsou odpovědní za kvalitu školních poradenských služeb⁸⁶

7.2 Prevence sociálně patologických jevů

Prevenčí sociálně patologických jevů rozumíme cílevědomým, plánovitým a komplexním posilováním forem zdravého životního stylu minimalizovat výskyt a důsledky těchto jevů⁸⁷.

Prevence sociálně patologických jevů znamená konkrétní aktivity realizované a konané s cílem předejít či zamezit nežádoucím jevům. Prevence by měla být dlouhodobým působením na dítě s ohledem na věk a jeho aktuální prožívání světa, směřována spíše na rizikové faktory spolupodílející se na vzniku závislostí a jiných sociálně patologických jevů. Patří sem kvalita a zralost sebepojetí, schopnost prosadit se ve skupině vrstevníků, znalost svého vlastního hodnotového rámce, vlastních postojů a rámců chování a přijetí skutečnosti, že za své postoje a chování každý sám nese odpovědnost. Spadá sem také celá škála pozitivních orientací na vlastní život a trávení volného času a hledání realizační linie ve vlastním životě, včetně nácviku alternativních forem chování v rizikových či jinak psychicky náročných situacích⁸⁸.“

Ve školství můžeme hovořit zejména o prevenci v těchto oblastech:

- ▶ Záškoláctví.
- ▶ Šikana a agresivita, kyberšikana.
- ▶ Delikvence a kriminalita.
- ▶ Týrání, zneužívání a zanedbávání dětí i dospělých.
- ▶ Psychické problémy.
- ▶ Psychické potíže, nemoci a poruchy dětí a dospívajících.
- ▶ různé druhy závislostí /alkoholismus, toxikomanie, tabakismus, gamblerství, počítačová závislost.../.
- ▶ Sekty, hnutí a extrémistické skupiny.
- ▶ Rasismus, xenofobie a otázky multikulturního soužití.
- ▶ Specifický životní styl.

---

⁸⁶ KYRIACOU, CH. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-945-3

⁸⁷ POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO, A.. *Prevence sociálně patologických jevů: Manuál praxe*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003

⁸⁸ Informace z www.zsmendelova.cz, online dostupné

7.3 Zaměření minimálního preventivního programu na školách

Minimální preventivní program má na každé škole napomoci pracovníkům školy vytvořit podnětné prostředí pro výchovu a směřování žáků ke zdravému životnímu stylu a tím napomáhat eliminovat škodlivé jevy současné společnosti, jakými jsou závislosti psychické i fyzické, nezdravé mezilidské vztahy, v neposlední řadě pak i pomáhat v oblasti prevence vzniku psychických poruch, vznikajících na základě působení výše uvedených negativních jevů.

Výchovné úsilí školy má vést k takovému působení na žáky, aby v nich byly upevněny pozitivní vlastnosti a návyky, které jim pomohou v krizových chvílích života přijmout nejvhodnější řešení nastalé situace. Cílem tedy je ve spolupráci s rodinou vychovat člověka schopného samostatných rozhodnutí, zodpovědného, člověka, který si přeje dobro lidí kolem sebe, integrovaného, schopného vstupovat do pevných životních a rodinných vztahů.

Školy jsou povinny vycházet a řídit se podle platných zákonů, nařízeních, metodických pokynů a vyhlášek vydaných MŠMT.

Jsou to zejména tyto výchozí dokumenty⁸⁹:

- ▶ Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních č. 72/2005 Sb.
- ▶ Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu MŠMT.
- ▶ Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, č. j.: 2006/2007 -51.
- ▶ Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance, č. j.: 14423/99-22.
- ▶ Metodický pokyn ministra k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, č. j.: 28275/2000-22.
- ▶ Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví, č. j.: 10194/2002-14.
- ▶ Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Polici ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětech a mládeží páchané, č. j.: 25884/2003-24.
- ▶ Národní strategie protidrogové politiky.

---

⁸⁹ www.msmt.cz/dokumenty/vyhlasiky

► Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu MŠMT.

► Strategický protidrogový plán Olomouckého kraje.

Zaměření minimálního preventivního programu

- Uplatňovat protidrogové strategie, respektovat věk i osobnostní zvláštnosti žáků
- Věnovat pozornost včasnému odhalování specifických poruch učení
- Individuální péče studentům s výchovnými problémy i studentům talentovaným
- Vychovávat ke zdravému životnímu stylu, učit základy etické a právní výchovy
- Být informováni o poradenských možnostech na škole i mimo školu, konzultační hodiny metodika prevence a výchovného poradce
- Aktuálně řešit jednotlivé případy problémového jednání ve spolupráci s výchovným poradcem, vedením školy, rodiči
- Pravidelně spolupracovat s odborníky
- Využívat literaturu a audio nahrávky
- Znat postup po zjištění užívání návykových látek.⁹⁰

Instituce, které se zabývají sociálně patologickými jevy

- Krizová a kontaktní centra Kappa.
- Ordinance klinických psychologů.
- Psychosociální centrum.
- Poradna pro rodinu, manželské a mezilidské vztahy.
- Linka důvěry a podobně.
- Policie ČR⁹¹.

7.4 Cílové skupiny primární prevence v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy

- **Děti a mládež:** Cílem působení v oblasti prevence sociálně patologických jevů je dítě odpovědné za vlastní chování a způsob života v míře přiměřené jeho věku.
  - s posílenou duševní odolností vůči stresu, negativním zážitkům a vlivům,
  - schopné dělat samostatná (a pokud možno správná) rozhodnutí,

---

⁹⁰ http://aplikace.msmt.cz/HTM/MBSTRATEGIE2005_2008web.htm

⁹¹ http://aplikace.msmt.cz/HTM/MBSTRATEGIE2005_2008web.htm

- přiměřenými sociálně psychologickými dovednostmi,
- schopné řešit, případně schopné nalézt pomoc pro řešení problémů,
- s vyhraněným negativním vztahem k návykovým látkám,
- podílející se na tvorbě prostředí a životních podmínek.

► **Pedagogičtí pracovníci:** Předpokladem naplňování cílů v oblasti prevence je pedagog vzdělaný, odborně erudovaný, komunikativně, psychologicky a speciálně pedagogicky vybavený. Svou osobností se pozitivně podílí na vývoji sebeuvědomění žáka a je schopen vyučovat za aktivní účasti dětí. Zvyšování odolnosti dětí a mládeže proti sociálně patologickým jevům vyžaduje systémovou a koordinovanou přípravu realizátorů preventivních aktivit ve školách a školských zařízeních⁹².

► **Specifické cílové skupiny:** Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy metodicky zajišťuje a koordinuje specifickou primární prevenci na mezíresortní úrovni a úzce spolupracuje při realizaci preventivních aktivit s fungující sítí koordinátorů a metodiků.

- mezíresortní pracovní skupina (věcně příslušná ministerstva, rada vlády),
- krajstí školští koordinátoři prevence (pracovníci odboru školství, mládeže a tělovýchovy krajských úřadů),
- metodici prevence (pracovníci pedagogicko-psychologických poraden),
- školní metodici prevence (vybraní pedagogové ve školách a školských zařízeních),
- nestátní neziskové organizace zabezpečující zejména aktivity, které v systému prevence chybí (péče o mladé toxikomany, raná péče o děti ze sociálně rizikového prostředí a o předškolní hyperaktivní děti, apod.)⁹³.

Nelze vycházet z předpokladu, že škola zcela přejímá zodpovědnost za výchovu ke zdravému životnímu stylu. Zejména rané zkušenosti, které dítě získává v rodinném prostředí, jsou pro další vývoj dítěte určující a měly by zavazovat především orgány sociálně právní ochrany dětí. Škola rodičům pomáhá v rozvoji dítěte jeho vzděláváním a socializací ve skupině dětí a výchovou dítěte k dovednosti žít ve formální společenské instituci.

Prevence založená ve společnosti předpokládá řadu spolupracujících složek. Vedle rodiny, škol a školských zařízení je třeba sladěných a propojených opatření v oblasti sociálně právní ochrany dětí, zdravotnických zařízení, místní samosprávy, nestátních

⁹² http://aplikace.msmt.cz/HTM/MBSTRATEGIE2005_2008web.htm

⁹³ http://aplikace.msmt.cz/HTM/MBSTRATEGIE2005_2008web.htm

neziskových organizací, poradenských institucí ve školství, duchovních sdružení, policie, kulturních středisek, zájmových organizací, podnikatelských subjektů apod.

Školy a školská zařízení musí usilovat o integraci primárně preventivních aktivit, které samy poskytují, se službami specializovaných zařízení, zejm. PPP, SPC, SVP a IPS Úřadů práce. Mnohé je oblasti prevence sociálně patologických jevů dlužná mediální oblast, kde je naprostá absence systémového působení ve smyslu výchovy a vzdělávání k pozitivnímu a zdravému životnímu stylu⁹⁴.

Sociálně patologické jevy provázejí každého z nás téměř po celý život. Jsou nedílnou součástí společnosti stejně jako jiné projevy chování různých sociálních skupin, ať už chceme či nikoliv. Dnešní moderní a konzumní společnost s sebou přináší mnoho negativních vlivů, které působí především na mladé lidi a děti. Jak napsali autoři Pokorný, Telcová a Tomko ve své publikaci⁹⁵, „*Vývoj společnosti, resp. každého společenství je charakteristický dynamikou probíhajících procesů a změn*“⁹⁶.

7.5 Členění sociálně patologických jevů

Příčiny vzniku sociálně patologických jevů mohou být různé. Mladí lidé a děti sahají po návykových látkách, alkoholu, cigaretách z odlišných důvodů; téměř všechny důvody by se však nejčastěji daly shrnout do oblastí, jako jsou snaha „ohromit“ okolí nebo určitým způsobem rychleji dospět, upoutání pozornosti k vlastní osobě, sociální odcizení, fascinace neobvyklostí zážitku z drogy, přímý vliv přátel, vrstevníků a snaha se jim rovnat, životní apatie, touha po transcendenci nebo životním potěšení, nedostatečná sebe identita, nemotivující rodinné zázemí⁹⁷.

Sociálně patologické jevy jsou většinou klasifikovány podle stupně jejich závažnosti či nebezpečnosti. Takové dělení většinou slouží spíše pro názornost, neboť hranice mezi mnohými problémy je ve skutečnosti velmi úzká a nelze ji často ani přesně definovat a rozeznat (např. hranice mezi vandalstvím a kriminalitou není příliš jasná).

Sociálně patologické jevy (sociální deviace) v negativním a v nejširším významu slova se podle Mgr. Jitky Hubáčkové detailněji člení na:

► *Negativní společenské jevy - jde o fenomény charakteristické pro moderní konzumní společnost, míra nebezpečnosti či závažnosti jevů je nízká, stejně jako jejich konečný*

⁹⁴ http://aplikace.msmt.cz/HTM/MBSTRATEGIE2005_2008web.htm

⁹⁵ POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO, A.. *Prevence sociálně patologických jevů: Manuál praxe*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003. ISBN 80-86568-04-0

⁹⁶ POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO, A.. *Prevence sociálně patologických jevů: Manuál praxe*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, str 7, 2003. ISBN 80-86568-04-0

⁹⁷ NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost: Současné poznatky a perspektivy léčby*. Praha: Portál, 2000. ISBN: 80-7178-432.

dopad na společnost. Společností jsou víceméně tolerovány. Mezi tyto jevy řadíme například nezaměstnanost, fluktuaci, bídu, nemocnost, úrazovost, populační nerovnováhu, rozvodovost.

► *Asociální společenské jevy - sem lze zařadit problémy, jako jsou výtržnictví, vandalismus, šikana, aktivity sprejerů, sekty, extremistická hnutí a skupiny, projevy xenofobie a rasismu apod.*

► *Sociálně patologické jevy (v užším slova smyslu) - spadá sem čtveřice oblastí s nejvyšší mírou společenské nebezpečnosti a závažnosti: kriminalita, závislosti, prostituce a sebevraždy⁹⁸.*

7.6 Prevence rizikového chování

Primární prevencí rozumíme veškeré konkrétní aktivity realizované s cílem předejít problémům a následkům sociálně patologických jevů, případně minimalizovat jejich negativní dopad, včetně dalšího šíření. Nespecifická primární prevence představuje základ a nosný prvek celého systému prevence, jde o volnočasové aktivity určené nejširším vrstvám dětí a mládeže, umožňující harmonický rozvoj osobnosti jednotlivce. Existovaly by i za absence sociálně patologických jevů. Specifická primární prevence je realizována v rámci podpurných programů pro rizikové skupiny, pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Součástí specifické primární prevence jsou Standardy specifické primární prevence, které jsou cestou ke zkvalitnění preventivních aktivit⁹⁹.

Poradenské služby jsou situovány přímo ve školách a ve školských poradenských zařízeních, mezi která patří pedagogicko – psychologické poradny (PPP), speciálně pedagogická centra (SPC a střediska výchovné péče pro děti a mládež (SVP)¹⁰⁰.

► PPP poskytují komplexní pedagogicko – psychologické vyšetření dětí a dospívajících a metodickou podporu škole při zajišťování jejich poradenských služeb. K nejčastěji řešeným otázkám patří zjišťování příčin problému v učení a chování, profesní a studijní orientace žáků (tzv. kariérové poradenství).

► SPC se věnují žákům se zdravotním postižením, poskytují speciálně pedagogické a psychologické poradenství pro děti se zrakovým, sluchovým, mentálním či tělesným postižením, podílejí se na přípravě individuálního vzdělávacího programu integrovaných žáků, zajišťují školám metodickou podporu.

⁹⁸ Informace online - *Informační a vzdělávací portál školství Zlínského kraje* www.zkola.cz

⁹⁹ KYRIACOU, CH. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-945-3

¹⁰⁰ KYRIACOU, CH. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-945-3

► SVP poskytují odbornou pomoc jedincům, u nichž byly zjištěny rizikové formy chování nebo jeho různé poruchy. Pracují ambulantně nebo poskytují i celodenní služby. Nabízejí odborné konzultace rodičům i pedagogickým pracovníkům v oblasti nežádoucích projevů chování. Spolupracují se státní správou při prevenci sociálně patologických jevů i drogových závislostí¹⁰¹.

---

¹⁰¹ KYRIACOU, CH. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-945-3

8. AUTORITA UČITELE

Slovo **autorita** pochází z latiny a odvozuje se od slovesa *augere*, posílit, podpořit, uplatnit.

Označuje jednak

- osobu, jejíž rozhodnutí ostatní členové skupiny obvykle následují,
- jejich vztah k tomu, od něhož taková rozhodnutí, rady a postoje očekávají¹⁰².

V současné řeči rozlišujeme

- **autoritu přirozenou** či **neformální**, založenou na dobrých zkušenostech s radami či rozhodováním určité osoby,
- **autoritu formální**, to jest výslovné vůdčí společenské postavení nějaké osoby, která může poslušnost případně i vymáhat¹⁰³.

Autorita:

Učitel bez autority bude jen těžko dosahovat výukových cílů. Nejlepší by bylo, kdyby si našel jiné povolání, nebo to znovu zkusil na jiné škole. Autorita učitele je vlivem, který učitel má díky tomu, že žáci, rodiče apod. uznávají (respektují) jeho převahu v nějaké oblasti¹⁰⁴. Autorita tedy znamená dobrovolně podřízení pravomoci učitele ze strany žáků, rodičů a veřejnosti.

Autorita se vyžaduje od učitele jako základní nezbytný předpoklad úspěchu jeho práce se žáky. Učitel, který nemá autoritu, ničemu nenaučí. Je to forma uskutečňování moci, která je založena na více či méně obecném uznání oprávněnosti (legitimity) vlivu určité osobnosti, instituce nebo skupiny. Učitelova autorita není jednou provždy dána. Přicházejí stále noví žáci, učitelé stárnou, mění se. Jde tedy o nepřetržitý, pro učitele celoživotní proces vytváření a upevňování autority. Vyplývá z toho nutnost celoživotního vzdělávání v oboru, ale i celkového rozhledu a občanské angažovanosti¹⁰⁵.

8.1 Formální autorita

Učitel je představitelem požadavků, jež společnost klade na žáky. Proto je s touto sociální rolí spojena pravomoc rozhodovat o tom, čemu a jak se budou učit, hodnotit je,

---

¹⁰² <http://cs.wikipedia.org/wiki/Autorita>

¹⁰³ KRYKORKOVÁ, H. VÁŇOVÁ. R. *Učitel v současné škole*. Praha: FF UK, 2010. ISBN 978-80-7308-301-4

¹⁰⁴ KALHOUS, Z. OBST, O. *Školní didaktika*. s. 149. Olomouc: UP, 1998. ISBN 80-7067-920-4

¹⁰⁵ KALHOUS, Z. OBST, O. *Školní didaktika*. s. 149,150. Olomouc: UP, 1998. ISBN 80-7067-920-4

odměňovat a trestat. Tato autorita je učitelů dána proto, aby vystupovali jako manažeři učení žáků, nikoliv jako nositelé mocenského vztahu¹⁰⁶

8.2 Neformální autorita

Souvisí s oblibou učitele i předmětu. Znamená dobrovolné přijetí učitelovy role ze strany žáků, rodičů, veřejnosti. Znamená tedy vážnost platnosti učitelových slov, která žáci přijímají nikoliv z příkazu, ale z vlastní vůle. Ta vyjadřuje, že se žáci rádi podřizují jeho vedení. Neformální autorita souvisí s oblibou. O neformální autoritu musí učitel trvale bojovat. Hodně záleží na učitelově osobnosti¹⁰⁷.

Pro získání neformální autority je pravděpodobně potřeba:

- **věcná znalost předmětu.** Zvláště starší žáci oceňují učitelovu vysokou odbornost. Ovšem obvykle se připomíná, že odbornost by měla být spojena s pedagogickými schopnostmi,
- **učitel umí vyučovat.** Žáci oceňují, jak učitel umí organizovat práci žáků, jak je na výuku připraven, jak si připravuje příklady k vysvětlení obtížné látky apod.,
- **přístup k žákům.** Zajímavé je, že žáci neoceňují přílišnou liberálnost učitelů, ale naopak to, že jsou přiměřeně nároční, aniž by kolem sebe šířili hrůzu. Oceňován je diferencovaný přístup¹⁰⁸.

Pro učitele – ideální by byla autorita neformální, plynoucí z ovládnutí předmětu, míry jeho pedagogických kompetencí, vztahu k žákům a projevovaným zájmem.

Budování učitelovi autority (Kyriacou) závisí na:

- ▶ Vyjadřování učitelova statusu – učitel jedná jako ten, kdo má právo řídit a rozhodovat
- ▶ Kompetentním vyučováním – učitel dává najevo, že předmět ovládá a dovede ho naučit
- ▶ Výkonu manažerského řízení – svižný začátek hodiny, spád, zapojení žáků do učebních činností, vymezení pravidel chování ve třídě
- ▶ Účinném přístupu k nežádoucímu chování žáků – čitelné, účinné a spravedlivé řešení situace¹⁰⁹.

¹⁰⁶ KALHOUS, Z. OBST, O. *Školní didaktika*. s. 150. Olomouc: UP, 1998. ISBN 80-7067-920-4

¹⁰⁷ KALHOUS, Z. OBST, O. *Školní didaktika*. s. 149. Olomouc: UP, 1998. ISBN 80-7067-920-4

¹⁰⁸ KALHOUS, Z. OBST, O. *Školní didaktika*. s. 150. Olomouc: UP, 1998. ISBN 80-7067-920-4

¹⁰⁹ KYRIACOU, CH. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-945-3

PRAKTICKÁ ČÁST

1. CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU

1.1 Formulace cíle výzkumného šetření

Chování dítěte je projevem jeho osobnosti, jeho vztahu k vnějšímu prostředí. Snažíme-li se pochopit chování dítěte, musíme respektovat vzájemné spolupůsobení činitelů, které je ovlivňují, tj. jedinec, rodina, škola a společnost v nejširším slova smyslu. Je nutné si uvědomit, že ne všechny kázeňské přestupky jsou například poruchami chování, jak se nám v dnešní době snaží všichni říkat.

V posledních letech narůstá počet žáků, u nichž si učitelé stěžují na kázeňské přestupky. Mnohé z přestupků lze řešit bez emocí, na základě vzájemné snahy o vyřešení problému. Jeden učitel bez obtíží se žáky vychází, jiný se potýká s konflikty. Zlatá střední cesta se obtížně hledá, protože každé dítě je jiné. Je pravda, že škola sama o sobě nemá k udržení kázně příliš mnoho prostředků: snížení známky z chování, vyloučení z aktivit (kino, výlet), přeřazení dítěte¹¹⁰.

Na střední škole je to ještě podmíněčné vyloučení ze studia a samotné vyloučení ze studia, což v dnešní ekonomické situaci si mnoho ředitelů škol nemůže dovolit, a proto se žákům neustále ustupuje a posouvá se tak hranice v kázeňských opatřeních směrem dolů. Je nutné si ovšem uvědomit, že tuto hranici nelze posouvat stále. Již nyní žáci na střední škole (pokud není výběrová) mají tendence přecházet z jedné školy do druhé a to i několikrát za rok. Jejich chování je od jednoho přechodu horší a horší. Tito žáci zkoušejí, kam až mohou zajít a co vše si v každé konkrétní škole mohou dovolit. Nelze se divit, že ve školách řeší učitelé tyto výchovné problémy stále častěji. Vždyť v celé společnosti se v současné době projevuje celkový úpadek morálky. Někdy se ani rodiče nechovají tak, aby mohli být příkladným vzorem svým dětem.

Učitelé si často stěžují, že nemohou ve škole žáky někdy vůbec učit, protože jsou nuceni neustále řešit nejrůznější výchovné problémy. Na učení jim tak už zbývá málo času.

---

¹¹⁰ ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. s.158. Praha: Portál, 2001, vyd. 1. ISBN 80-7178-544-X

1.2 Cíl výzkumu

Východisko praktické části úzce souvisí s problematikou kázně v jedné konkrétní střední škole. Svoji praktickou část jsem rozdělila do dvou samostatných celků.

První celek se zabývá vyhodnocením dotazníkového šetření mezi jednotlivými učiteli na téže střední škole. Zde mne zajímal názor jednotlivých pedagogických pracovníků této školy na problematiku kázně ve škole a ve svých třídách. Zejména mne zajímalo, jak učitelé hodnotí nekázeň, popř. jak jí sami řeší. Cílem výzkumu je tedy pokus o objasnění učitelova vnímání problémového chování žáka. Měl by pomoci osvětlit, co vše vlastně učitelé za problémové chování považují, a zejména pak to, kde vidí jeho příčiny.

Danou problematiku můžeme shrnout do těchto dílčích výzkumných otázek:

- ▶ Jak učitelé nejčastěji hodnotí nekázeň?
- ▶ Jaké výchovné postupy učitelé nejčastěji používají, nebo kterým dávají přednost?
- ▶ Jaké jsou reakce na projevy nekázně?

Druhý celek se zabývá sledováním a vyhodnocováním školního roku po dobu 6 po sobě jdoucích školních let. Jedná se o vyhodnocení udělených výchovných opatření ze strany střední školy vůči neukázněným a problémovým žákům. Sleduji zde křivku stagnace, poklesu či nárůstu jednotlivých výchovných opatření. Vybrala jsem si po sobě navazující školní roky a to od roku 2005/2006 až po rok 2010/2011. Pro přehlednější popis jsem vše zakomponovala do jednotlivých grafů.

Danou problematiku můžeme shrnout do těchto dílčích výzkumných otázek:

- ▶ V rozmezí 6 školních po sobě jdoucích školních let je nárůst jakých výchovných opatření, která byla žákům udělena?
- ▶ Jaké výchovné problémy jsou nejčastější?
- ▶ Je nárůst, stagnace nebo úbytek neomluvené absence žáků na škole za období 6 po sobě jdoucích let?

2. VÝZKUMNÝ SOUBOR

V první celku se mého výzkumného šetření zúčastnilo celkem 41 respondentů – učitelů a učitelek SŠ. Olomouc – Svatý Kopeček. Tito učitelé měli rozdílnou délku praxe, věk, aprobaci, mají rozdílné pedagogické vzdělání (speciální pedagogika, pedagogika, DPS, Sp.DPS), zaměření (učitelé teoretických předmětů, učitelé odborného vyučování). V některých otázkách se jejich odpovědi značně odlišovaly, jiné byly zodpovězeny velmi podobně, s minimálními rozdíly.

Druhý celek výzkumu byl zpracováván za pomoci klasifikačních archů na příslušné střední škole za školní rok, zápisů výchovného poradce, matriky žáků, katalogových listů a osobních výchovných složek žáků.

3. METODA

U prvního výzkumu jsem použila metodu dotazníku. Jeho cílem je identifikovat a odhalit typické, případně nejzávažnější kázeňské problémy. Použitými metodami v mém výzkumu byl strukturovaný dotazník. V tomto dotazníku jsou položeny otázky s uzavřenou odpovědí, polozavřenou odpovědí a otevřenou odpovědí. Použila jsem zde metodu kroužkování a u některých vybraných odpovědí je možnost volby více jak jedné možnosti. Na jeho vyplnění potřeboval respondent minimálně 20 minut. U každé jednotlivé otázky jsem následně provedla vyhodnocení a zapsání do grafu.

3.1 Dotazník

V tomto dotazníku učitelé odpovídají na to, co rozumějí pod pojmem neukázněné chování, jak často se objevuje v jejich třídě, je-li častější neukázněné chování u dívek či chlapců, jakých prostředků využívají k předcházení nekázně, které kázeňské přestupky považují za nejzávažnější a naopak, jak často se dané konkrétní projevy nekázně u nich ve třídě objevují. Dotazník obsahuje celkem 13 otázek

Druhá analýza vychází z podkladů, které jsem měla k dispozici, a jde o zpracování jednotlivých údajů do přehledných grafů rozčleněných do jednotlivých skupin. Druhá část se zabývá vyhodnocením udělených výchovných opatření ze strany střední školy vůči neukázněným a problémovým žákům. Každý školní rok je zaznamenán do jednotlivých grafů a posléze porovnán zda došlo k nárůstu udělených výchovných opatření nebo ke stagnaci či ke snížení udělených výchovných opatření.

4. INTERPRETACE ZÍSKANÝCH ÚDAJŮ

Nejprve provedeme celkové vyhodnocení dotazníků. Dále zpracujeme ty výzkumné údaje, které nám pomohou odpovědět na jednotlivé položené otázky. Získané výsledky budou uvedeny v přehledných grafech. Jednotlivé čísla grafů se vždy shodují s číslem položené otázky.

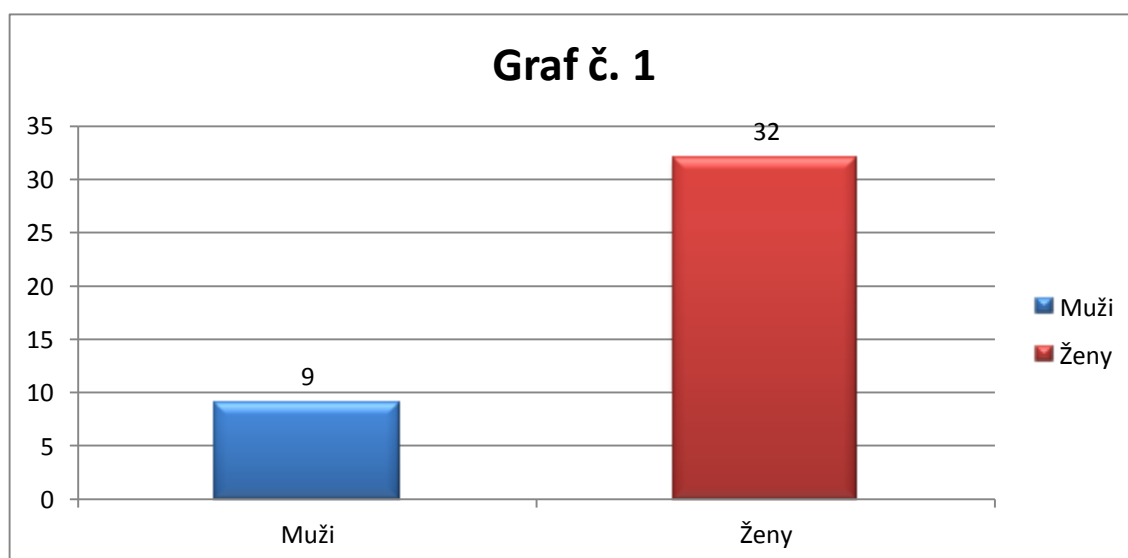
4.1 Analýza získaných údajů u dotazníkového šetření

Nejprve je položena otázka s možností výběru z několika odpovědí nebo vlastní interpretací svého názoru. Následuje grafické zpracování všech odpovědí na jednotlivou otázku. Na konci je vždy popis ke grafickému znázornění.

OTÁZKA Č. 1

Jste?

- a) Muž
- b) Žena

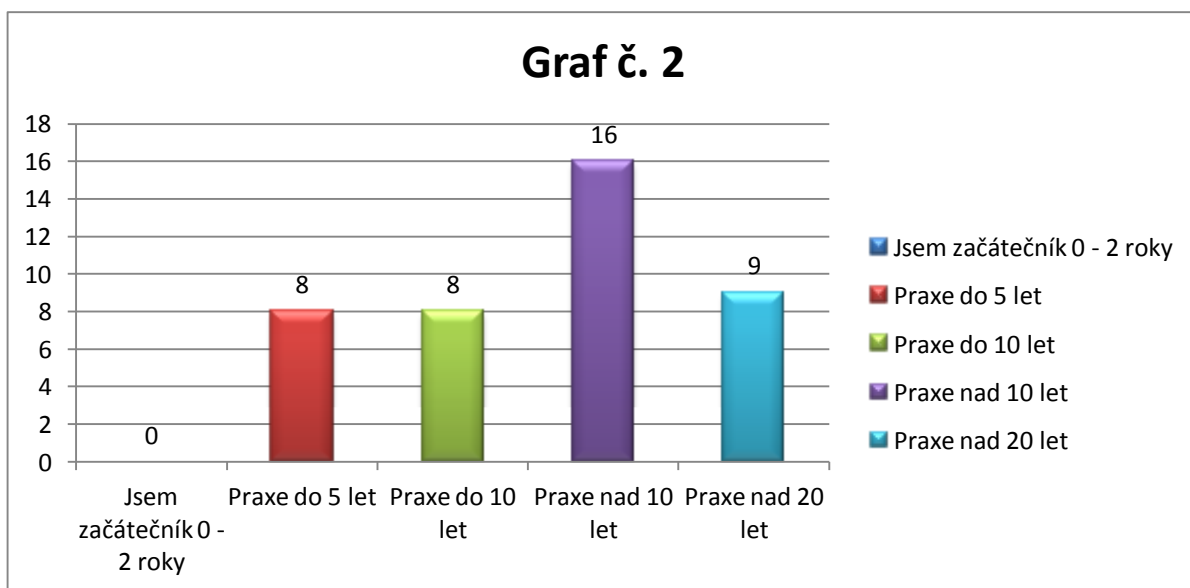
Na tuto otázku odpovědělo 9 mužů a 32 žen ze 41 respondentů. Jak je patrné, na této střední škole tvoří větší tři čtvrtinu osazenstva ženy a v daleko menší míře jsou zastoupeni učitelé muži.

OTÁZKA Č. 2

Jakou máte délku pedagogické praxe?

- a) Jsem začátečník (0 – 2 roky praxe)
- b) Praxe do 5 let
- c) Praxe do 10 let
- d) Praxe nad 10 let
- e) Praxe nad 20 let

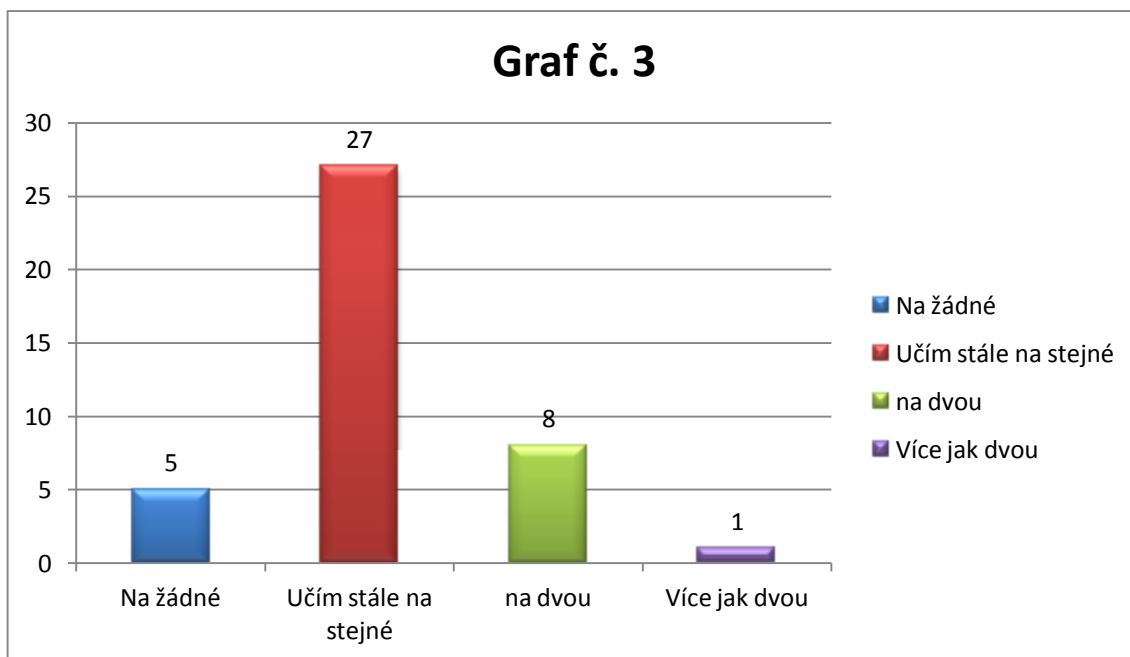
Z výsledku a zanesení do grafu je patrné, že na této škole není žádný učitel začátečník. Dále je zde velmi patrná shoda mezi učiteli s praxí do 5 let a praxí do 10 let. Nejvíce zastoupena je část učitelů, kteří odpověděli, že svoji učitelskou praxí mají nad 10 let. Poslední kolonka praxe nad 20 let je zastoupena jako druhá v pořadí s nejvíce odpověďmi délky uváděné praxe.

Z těchto výsledků můžeme tedy usoudit, že na této škole učí nejvíce učitelů generace zastoupené věkovým průměrem nad 35 let.

OTÁZKA Č. 3

Na kolika středních školách jste v minulosti učil/a?

- a) Na žádné
- b) Učím stále na stejné
- c) Na dvou
- d) Více jak dvou

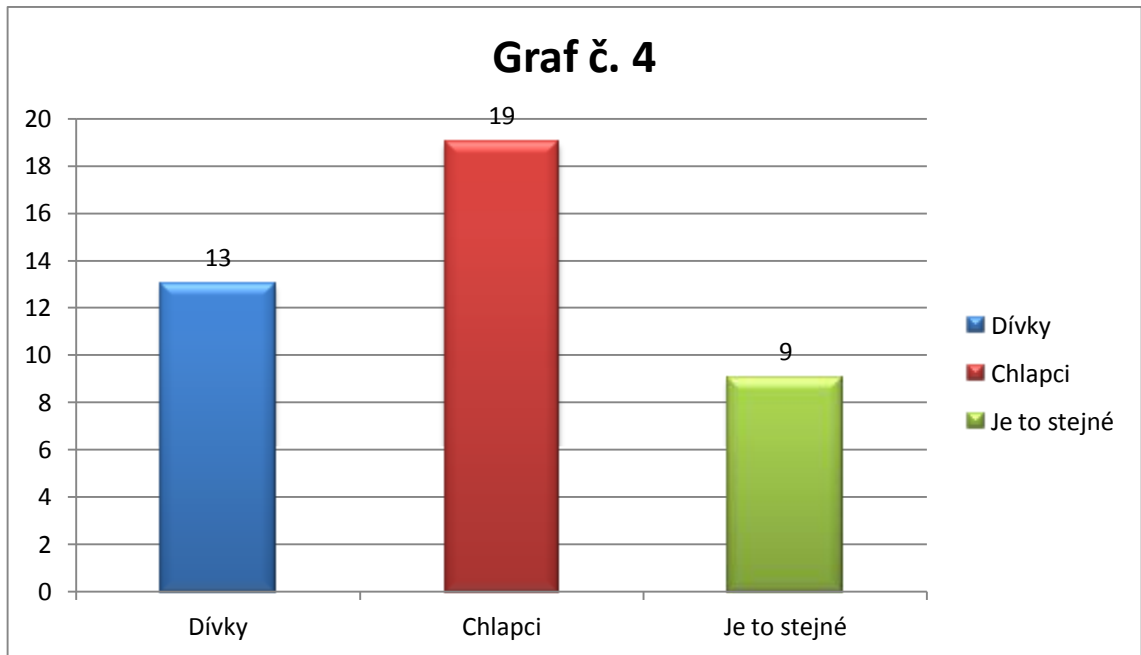
Tato otázka je poněkud obsírná. Je zde patrné, že největší zastoupení zde má odpověď B (*učím stále na stejné*). Z vlastní zkušenosti opravdu mohu uvést, že na naší škole se mění učitelé zřídka. V této kategorii jsou opravdu převážně zaměstnanci, kteří jsou v této škole zaměstnaní od samého začátku nebo krátce po vzniku naší školy. Velká většina jich přišla na střední školu, krátce po svém absolvování.

Dalším důležitým mezníkem u této otázky je, že spousta kolegů (převážně z řad teoretického vyučování) sice již učila na jiných školách, ale bylo to na základních školách nikoliv na středních. Proto je v grafu patrný poměrně hodně velký skok a to pouze u jedné z možných variant.

OTÁZKA Č. 4

Kdo z Vaší třídy více vyrušuje?

- a, dívky
- b) chlapci
- c) je to stejné

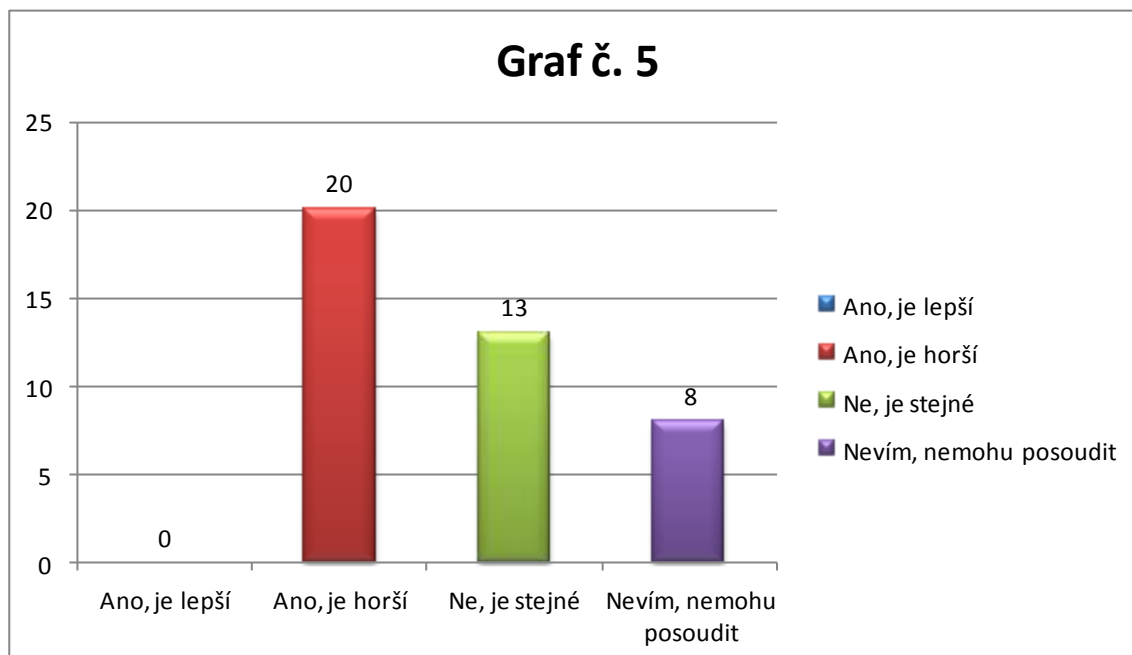

Na tuto poměrně jednoduchou otázku, je celkem nejednoznačná odpověď. Samozřejmě je z grafu parné, že ve vyrušování ve třídě vedou chlapci, ale děvčata je zdatně dohánějí. Poměrně menší část učitelů si myslí, že v chování není rozdíl mezi chlapci a dívkami.

OTÁZKA Č. 5

Změnilo se podle Vás během posledních deseti let chování u žáků?

- a) Ano, je lepší.
- b) Ano, je horší.
- c) Ne, je stejné.
- d) Nevím, nemohu posoudit

20 učitelů ze 41 učitelů odpovědělo, že chování dnešních žáků se během 10 let zhoršilo. Celkem 13 učitelů však odpovědělo, že chování je stejné, tedy se nezhoršilo. Zde si můžeme položit otázku, zda se jen nezměnil přístup učitelů a nestali se vůči projevům nevhodného chování ze strany žáků smířlivější či nemají - li menší nároky a jsou ochotni některé projevy menšího rázu tolerovat.

Malá část respondentů odpověděla, že neví a nemůže tuto otázku posoudit. Bylo jich celkem 8. Tito respondenti jsou učitelé, kteří mají svoji učitelskou praxi do 5 let a z toho důvodu nemohou úsek 10 let obsáhnout.

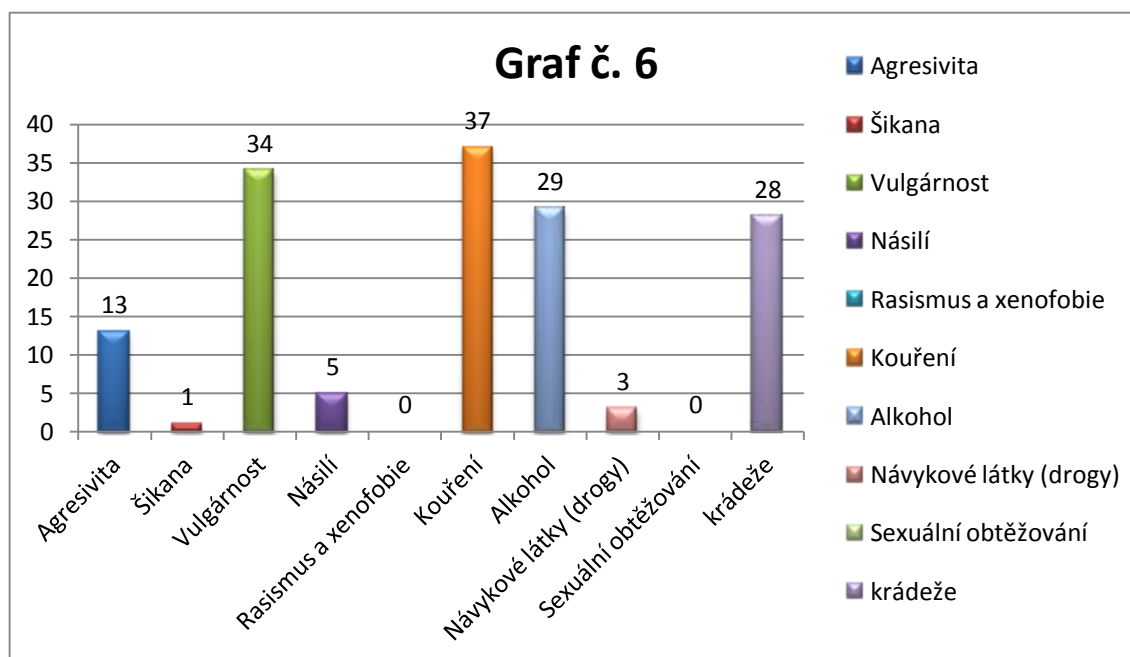
OTÁZKA Č. 6

Pokud se změnilo k horšímu, uveďte, v čem se to projevuje?

Můžete zakroužkovat více odpovědí

6 a) Chování mezi dětmi:

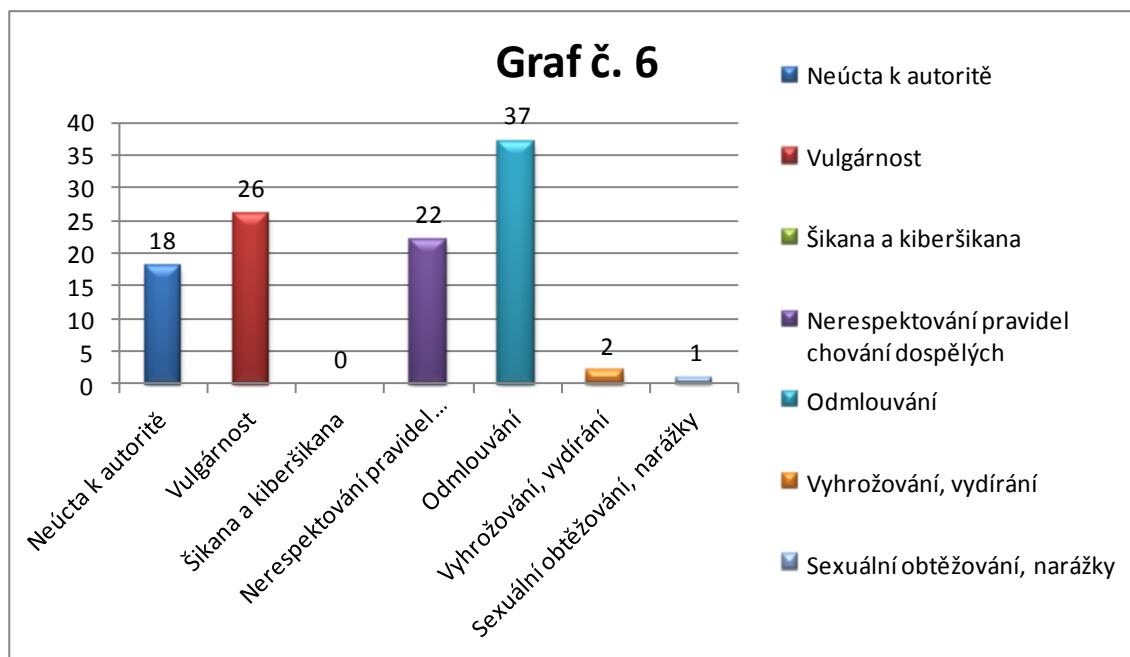
a) agresivita mezi dětmi	f) kouření
b) šikana	g) alkohol
c) vulgárnost	h) návykové látky (drogy)
d) násilí	ch) sexuální obtěžování
e) rasismus a xenofobie	i) krádeže

Tato otázka plynule navazuje na otázku č. 5. Samotná otázka č. 6 je rozdělena na tři pod body. Prvním pod bodem je chování mezi dětmi. Zde nám z grafu a číselných hodnot vyplývá že učitelé vidí jako nejhlavnější problém mezi samotnými dětmi kouření (37 učitelů), následují vulgárnosti (34 učitelů), pití alkoholu (29 učitelů) a krádeže (28 učitelů). V menší míře je zde zastoupena agresivita, násilí, návykové látky a šikana. Z mého pohledu jsou tyto čtyři skupiny zastoupené poměrně v menším množství z toho důvodu, že na škole se s tímto problémem až tak nesetkáváme. Jedním z hlavních důvodů může být i to, že naši žáci jsou z větší části nějakým způsobem handicapovaní a tím pádem také pod trošku větším dohledem a dozorem jak ze strany učitelů, vychovatelů tak i rodičů. Občasná agresivita ze strany žáků má většinou celkem odhadnutelný důvod a tím je léčba farmaceutiky u některých žáků. Samostatnou skupinu tvoří sexuální obtěžování, rasismus a xenofobie. Tyto varianty zůstali bez bodování. S tímto druhem agrese na naší škole nikdy nebyl problém.

6 b) Chování k učitelům:

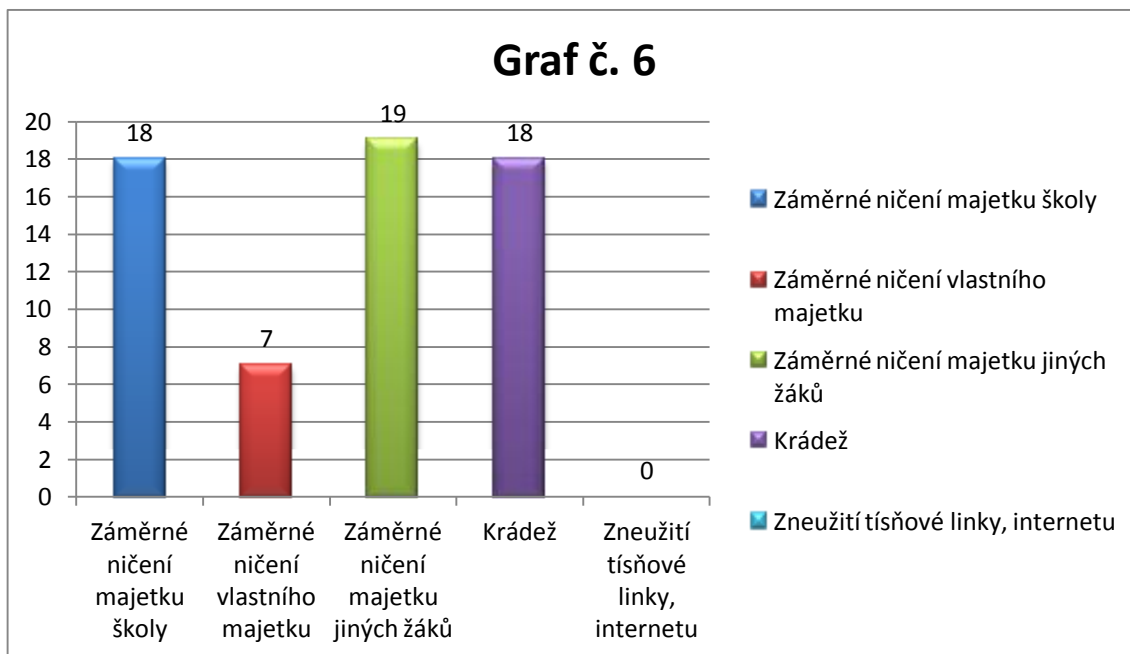
a) neúcta k autoritě (drzost)	b) vulgárnost
c) šikana, kiberšikana	d) nerespektování pravidel chování
e) omlouvání	f) odmítání zadané práce
g) vyhrožování, vydírání	ch) sexuální obtěžování

Druhým podbodem je chování žáků vůči učitelům. Zde nám z grafu a číselných hodnot vyplývá, že učitelé vidí jako nejhlavnější problém chování dětí vůči učitelům v následujících odpovědích: omlouvání (37 učitelů) následuje vulgárnost (26 učitelů), nerespektování pravidel chování k dospělým (22 učitelů), neúcta k autoritě – drzost (18 učitelů). Samotné omlouvání je jevem docela častým, ale pokud se spojí s vulgarismem ze strany žáka, začíná jít o dosti závažný výchovný problém, který se většinou řeší výchovným opatřením či sníženým stupněm z chování. Nerespektování pravidel chování vůči dospělým a neúcta k autoritě jde ruku v ruce. Pokud žák nerespektuje učitele, většinou se zde setkáme také s neúctou k autoritám. Někdy jsou příčiny takového chování žáka v rodině či osobní složité situaci, kterou žák vzhledem ke svému věku a možné závažnosti situace neumí uspokojivě vyřešit jinak, než svým nevhodným chováním. Poslední velice malou skupinu tvoří vyhrožování, vydírání a sexuální obtěžování, narážky. Zde na tuto možnou variantu odpověděli pouze 3 učitelé.

6 c) Vztah k majetku:

- a) záměrné ničení majetku školy
- b) záměrné ničení vlastního majetku
- c) záměrné ničení majetku jiných žáků
- d) krádeže
- e) zneužívání internetu, tísňové linky

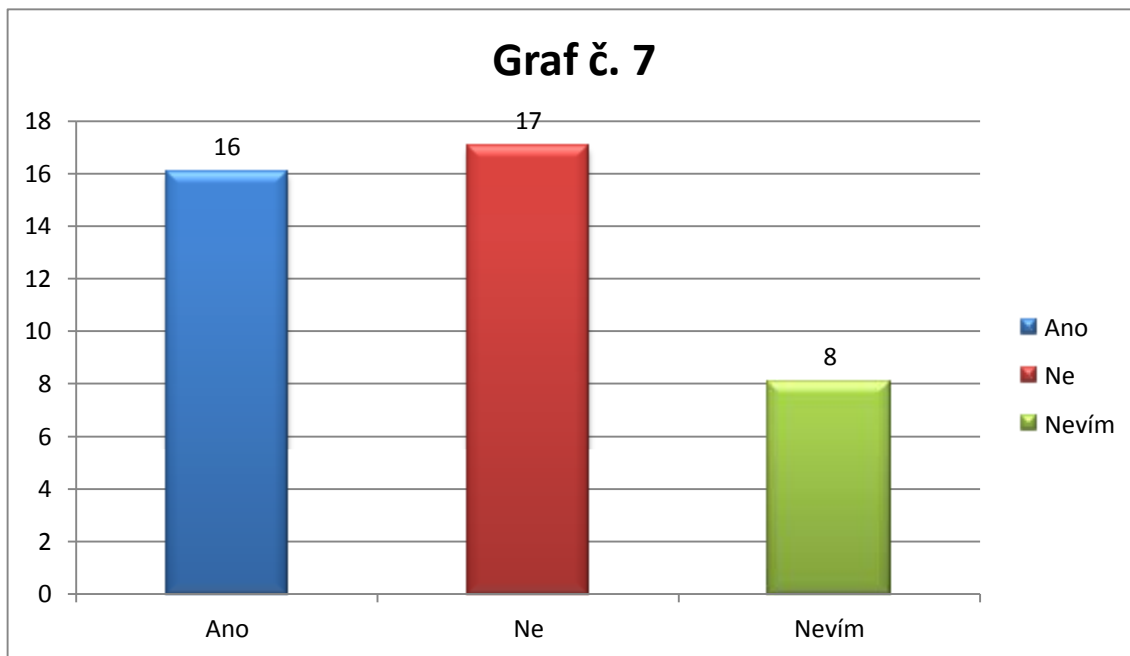

Třetím pod bodem je chování žáků vůči majetku. Zde nám z grafu a číselných hodnot vyplývá, že učitelé vidí jako nejzávažnější problém chování dětí ve vztahu k majetku v následujících odpovědích: Žáci jsou schopni ničit majetek jiných žáků či majetek školy. Tento jev může mít několik skrytých příčin např. závist, skrytou agresi, touhu ukázat se před ostatními nebo jen to, že si neumí vážit cizích věcí, že mu tyto hodnoty nebyly vštěpovány od malička v rodině. Je zde patrné, že o co více jsou schopni ničit majetek druhých, o to méně ničí majetek sami sobě. Pokud již s ničením začnou většinou je to z frajeřiny, ukázat ostatním, že na to mají. Krádež je ve stejných hodnotách jako ničení majetku školy. Část žáků si stále myslí, že nejjednodušší cesta jak si obstarat věc kterou chci, je krádež. Pokud tuto věc chtějí, prostě ji ukradnou a v danou chvíli jim je jedno, zda spolužákovi, učiteli či někomu jinému. I zde se jedná o porušení školního řádu obzvláště hrubým způsobem a nešvarem, který se rozmáhá snad na všech školách v republice. Se zneužitím tísňové linky či internetu naši učitelé nemají zkušenost a proto byla odpověď 0.

OTÁZKA Č. 7

Myslíte si, že neukázněných žáků v dnešní době přibývá?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím, nemohu odpovědět

Na tuto otázku není od učitelů jednoznačná odpověď. Je to z toho důvodu, že odpověď ano (17 učitelů) a odpověď ne (16 učitelů) jsou bez jednoho bodu na stejné úrovni. Na otázku nevím odpovědělo 8 učitelů.

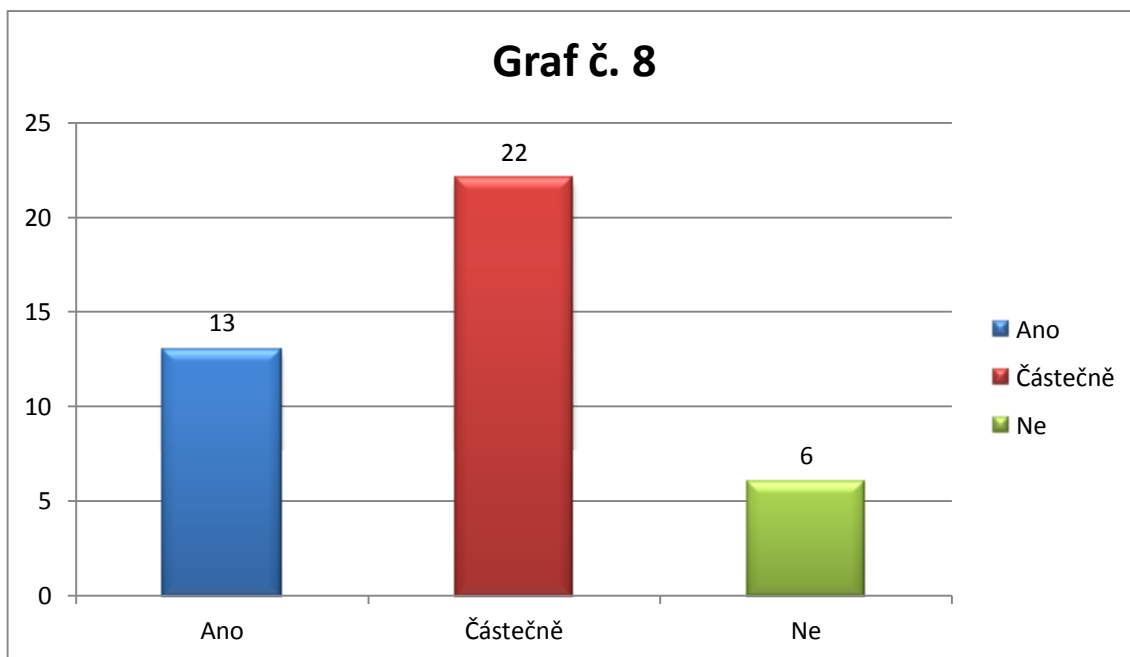
Je to zajímavá souhra, ve které může hrát roli čistě náhoda. Několikrát se mi stalo, že jsem měla štěstí na třídy. Jsou učební obory, kde je trošku jiné složení žáků, jak v jejich zázemí, fungování v rodině, finančních možnostech, prvotního získaného vzdělání a podobně. Proto bývají některé třídy více umírněné a s jinými si naopak kolegové nevědí rady.

OTÁZKA Č. 8

Má škola podle vašich zkušeností dostatek možností potlačit nevhodné chování žáků či je ovlivnit?

- a) ano
- b) částečně
- c) ne

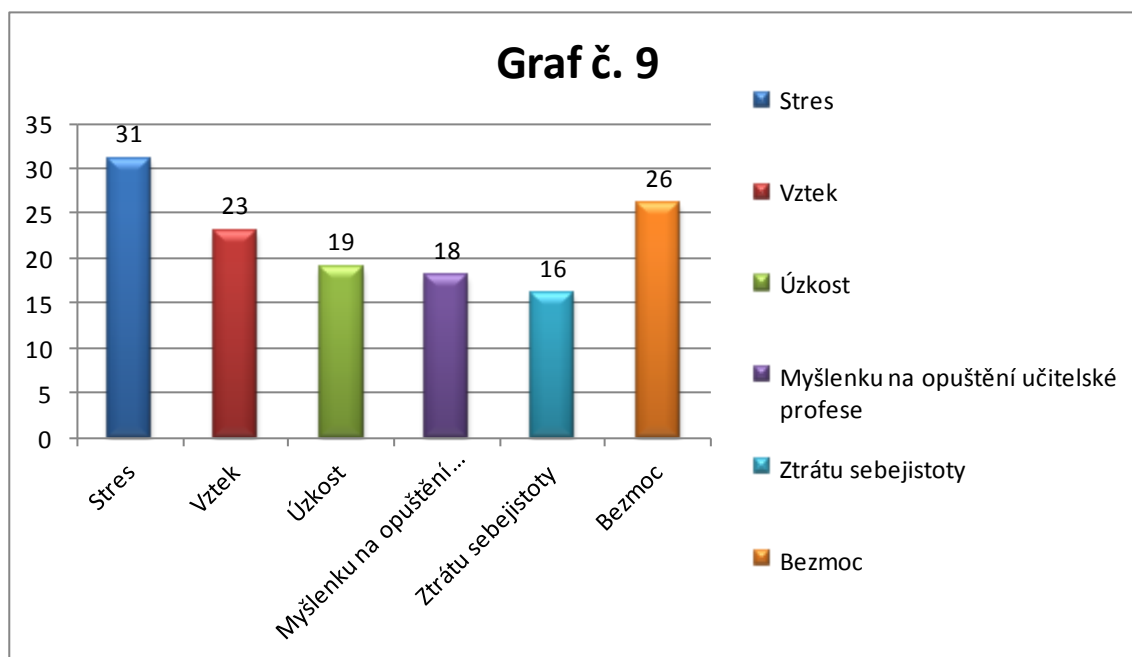
Tady jsou výsledky opět patrné na první pohled. Větší část učitelů (22) je přesvědčena, že částečně může škola ovlivnit chování žáků, jejich přístup k ostatním, k majetku, k učitelům.

13 učitelů je přesvědčených, že škola má prostředky na to, aby žáky ovlivnila či dokonce potlačila jejich nevhodné chování. Jen 6 učitelů je přesvědčených, že škola nemá dostatek prostředků k tomu, aby jejich chování ovlivnila či úplně potlačila. U těchto učitelů je vidět určitá skepse, neboť vždy je možnost nějak žáky usměrnit, umravnit ať je to již různými výchovnými či kázeňskými opatřeními. Je však samozřejmě otázka, zda jsou tyto opatření mnohdy správně zvolená a nemíjí-li se některá účinkem.

OTÁZKA Č. 9

Jak se cítíte, při dlouhodobém neukázněném, nespolupracujícím, agresivním chování žáků vůči Vám? (zatrhněte max. 4 odpovědi)

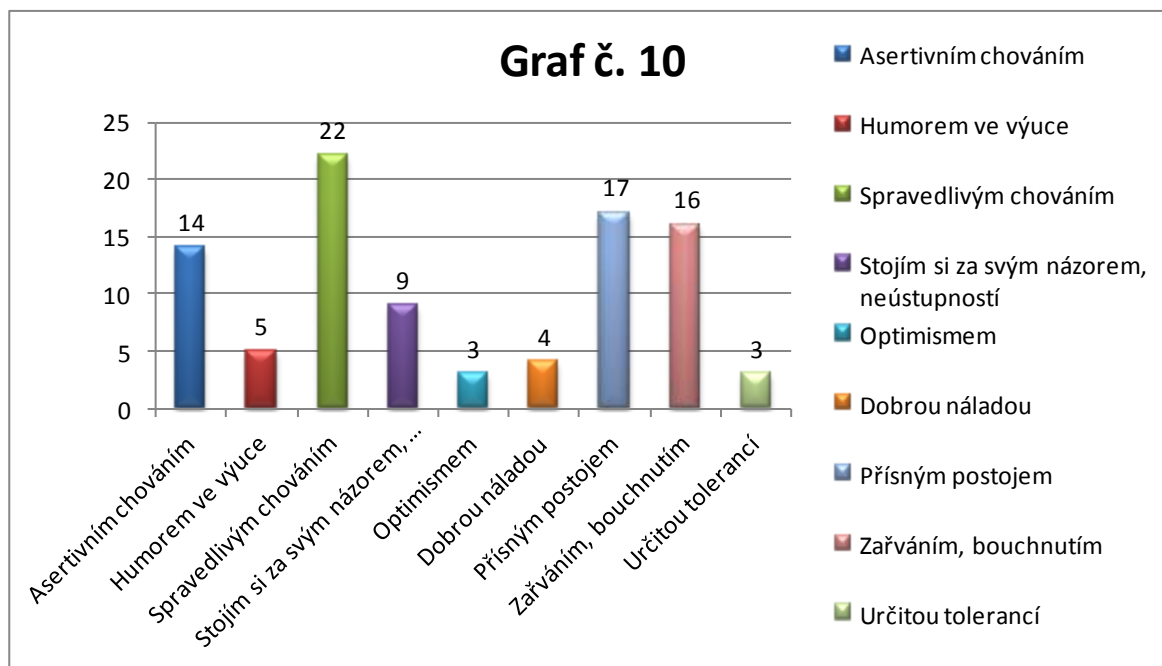
- a) Stres
- b) Vztek
- c) Strach, úzkost
- d) Myšlenku na opuštění učitelské profese
- e) Ztrátu sebejistoty
- f) Bezmoc

Na tuto otázku odpovědělo nejvíc učitelů (31), že při takovém chování žáků ve třídě se u nich dostavuje stres, následuje bezmoc (26) a vztek (23). Jsou samozřejmě takové třídy, do kterých se učitel s úsměvem opravdu nehrne. Výsledkem pak po delší době může být již zmíněný stres, bezmoc „co mám s nimi vlastně dělat“ a vše může vyvrcholit vztekem, kdy má člověk opravdu chuť se vším praštit a odejít ze třídy. Většinou pak následuje dostavení se úzkosti, že tam má jít učitel opět učit. Proto mne ani nepřekvapilo, že 18 učitelů uvádí, že si sem tam pohrává s myšlenkou na opuštění učitelské profese. Jako poslední a nezanedbatelnou odpovědí je ztráta sebejistoty (16).

OTÁZKA Č. 10

Jakým způsobem si vytváříte autoritu před žáky? (prosím uveďte příklady)

Z uvedených údajů můžeme konstatovat, že nejvíce učitelů se snaží žáky přesvědčit o svém spravedlivém chování vůči všem ve třídě (22), tedy nenadržování. Následuje přísný postoj (17) a ihned v těsném pořadí je zařvání nebo bouchnutí (16). Někdy je opravdu nezbytné, aby byl učitel přísný a nekompromisní, pokud potřebuje ztlumit rozjívěnou třídu nebo utišit hádku nezbytvá než zařvat, či s něčím bouchnout, aby si žáci uvědomili, že je učitel ve třídě.

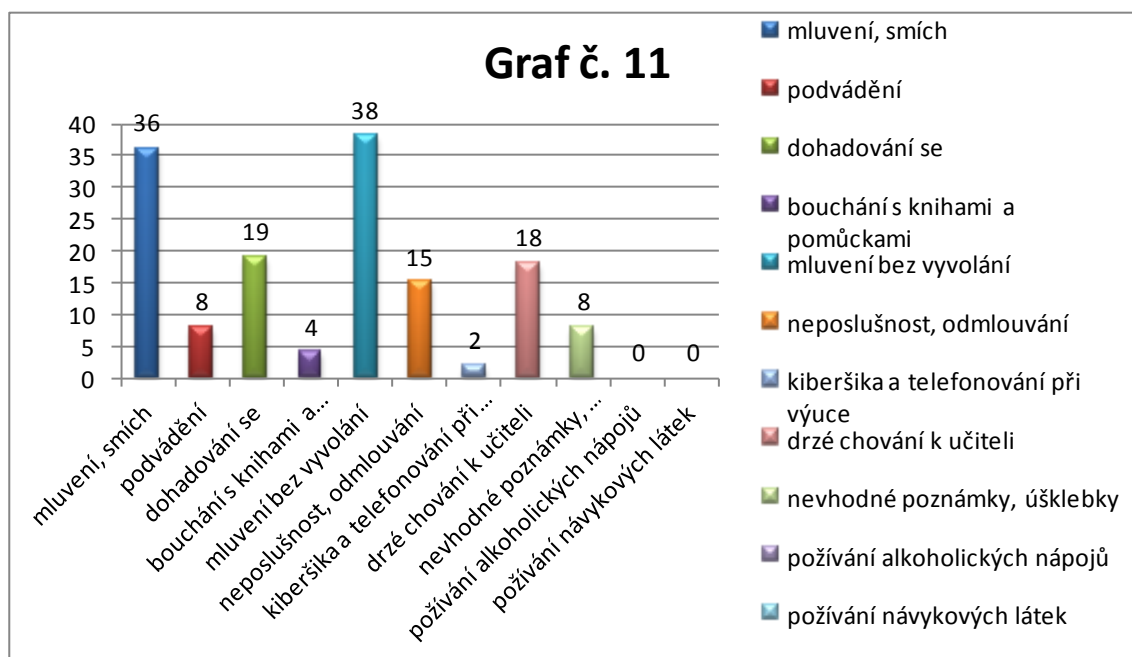
Asertivní chování, bylo zde poměrně velké zastoupení (14), ale je to velmi na psychiku složité jednání. Člověk se asertivnímu chování musí naučit, ne si jen říct budu se tak chovat a ve vnitř bude bublat vzteky, protože vztek stejně jednou vyplyne na povrch. Asertivním nemůže být totiž každý, je to dáno v naší povaze. 9 učitelů odpovědělo, že si stojí za svým názorem. Poměrně malé číslo mne zarazilo, neboť pokud si nebudu stát za svým, žáci si za chvíli budou dělat, co chtějí. Jako poslední se umístily 4 odpovědi, které jsou skoro na stejné úrovni v četnosti a to je humor ve výuce (5), dobrá nálada (4), optimismus (3) a určitá tolerance (3). Z mého pohledu tyto 4 způsoby lze uplatnit u třídy, která je velmi málo konfliktní a bezproblémová.

OTÁZKA Č. 11

Jak se projevuje neukázněné (rušivé) chování žáka ve vaší třídě během hodiny?

(zatrhněte max. 4 odpovědi)

a) mluvení, smích	b) podvádění
c) dohadování se	d) bouchání knihami a pomůckami
e) mluvení bez vyvolání	f) neposlušnost, odmlouvání
g) kiberšikana, telefonování při výuce	h) odmítání zadané práce
ch) drzé chování k učiteli (slovní útoky na učitele)	
i) nevhodné poznámky, pošklebky	j) požívání alkoholických nápojů
k) požívání návykových látek	

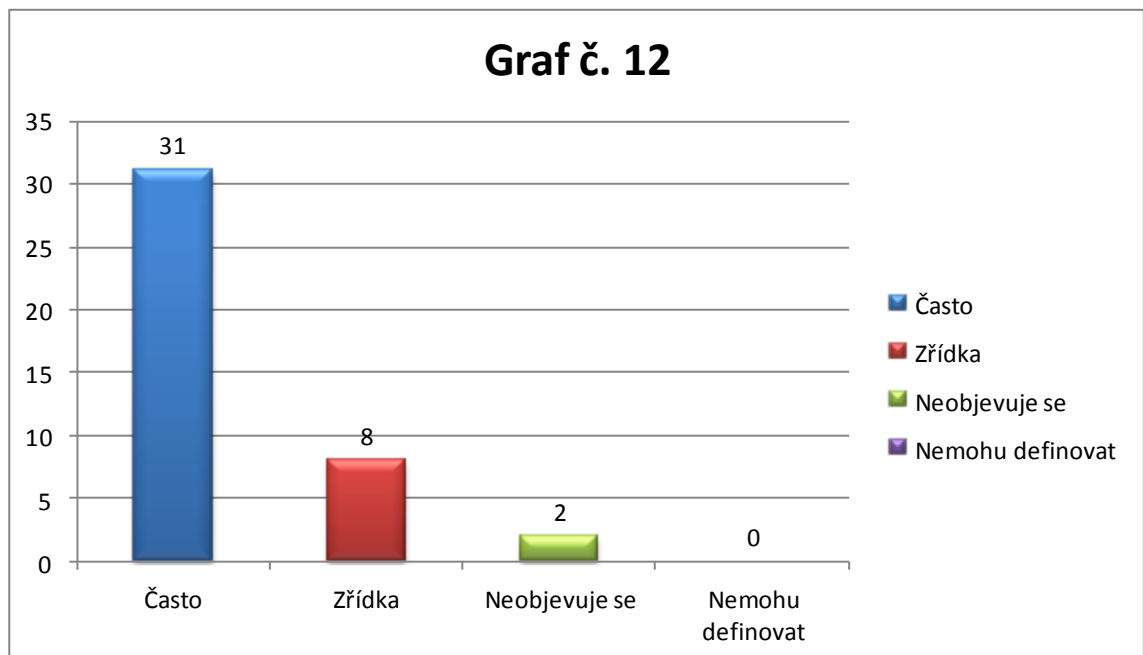

Také v tomto grafu jsou patrné na první pohled velké rozdíly. Zejména zde na nejvyšší příčce je mluvení bez vyvolání (38), následuje samotné mluvení a smích (36). Toto je jev, se kterým se potýká každá škola, či třída. Žáci prostě vykřikují, mluví během výuky nebo se smějí něčemu, co řekl spolužák, co jim připadá zábavné a podobně. Dalším neukázněným chováním je dohadování se s učitelem (19), drzé chování k učiteli (18), neposlušnost a odmlouvání (15). Většinou to bývá v případech, kdy žák není spokojen s naším hodnocením jeho projevu, vědomostí a podobně. Poslední skupinu tvoří odpovědi typu podvádění (8), nevhodné poznámky (8), bouchání s knihami a pomůckami (4) a kiberšikana či telefonování (2). Bez zvolené odpovědi zůstali dvě možnosti a to požívání alkoholických nápojů a návykových látek. S tímto fenoménem jsme se během výuky na naší škole nesetkali.

OTÁZKA Č. 12

Jak často se ve Vaší třídě objevuje jednotlivé rušivé chování?

- a) často
- b) zřídka
- c) neobjevuje se
- d) nemohu definovat

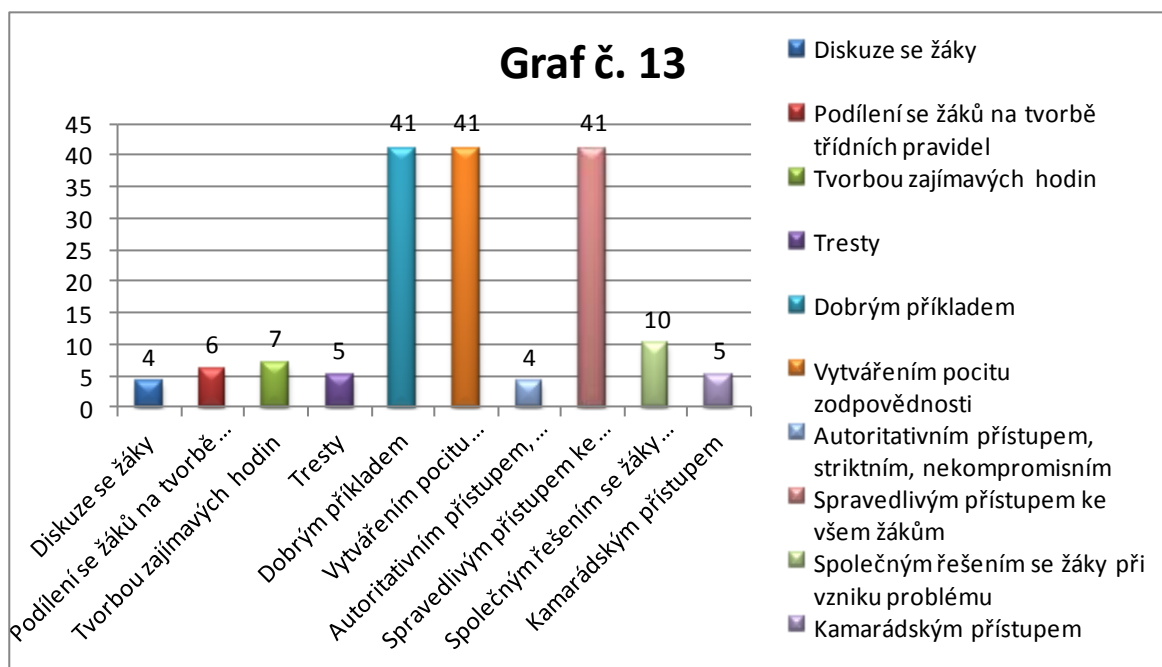
Tak na tuto otázku je patrná okamžitá odpověď. Učitelé uvádějí, že se rušivé chování objevuje v jejich třídách poměrně často (31). Pouze 8 učitelů uvádí, že takové chování mají pouze zřídka a u 2 učitelů se neobjevuje vůbec. Odpověď nemohu definovat, si nevybral jako možnost žádný učitel.

OTÁZKA Č. 13

Využitím jakých prostředků předcházíte neukázněnému chování ve Vaší třídě?

(zatrhněte max. 4 odpovědi)

- a) diskuze se žáky
- b) podílení se žáků na tvorbě třídních pravidel
- c) tvorbou zajímavých hodin
- d) tresty
- e) dobrými příklady
- f) vytváření pocitu zodpovědnosti
- g) autoritativním přístupem, striktním, nekompromisním
- h) spravedlivým přístupem ke každému žáku
- ch) společným řešením se žáky při vzniku problému
- i) kamarádkým přístupem

Zde je patrná shoda u tří vybraných možností a to je dobrým příkladem (41), vytvářením pocitu zodpovědnosti (41), spravedlivým přístupem ke všem žákům (41). Ta shoda je až zarážející, ale na druhé straně jsou to principy, které máme za úkol žákům opravdu předávat. Vždyť pro jejich budoucí profesní i rodinný život jsou tyto vlastnosti a dovednosti nezbytné. Také budou muset jít dobrým příkladem ve své rodině, svým budoucím dětem, budou muset mít zodpovědnost nejen sami za sebe, ale také za ostatní. Je potřeba ukázat jim, že spravedlivý přístup je nutný ve všem co budou dělat, s kým budou jednat a podobně.

Někteří učitelé také využívají při předcházení nežádoucího chování možnost společného řešení s žáky při vzniku problému (10), tvorbou zajímavých hodin (7) a podílením se žáků, na tvorbě třídních pravidel (6). Tvorba třídních pravidel z mého pohledu je spíše vhodná pro třídy na základních školách. Na středních školách je zase naopak větší množnost vyřešit vzniklý problém přímo se žáky.

Posledními zvolenými položkami jsou tresty (5), kamarádský přístup učitele (5), diskuze se žáky (4) a autoritativní přístup (4). Je možné si položit otázku, proč jsou tyto možnosti zastoupené tak v malém měřítku odpovědí? Je to možná proto, že s žáky učitel nemůže diskutovat o všem, jsou určité věci, situace kdy učitel prostě musí rozhodnout, ať se to žákům líbí či nikoliv. Tresty, jsou výchovně účinné, ale z pohledů učitelů na střední škole ne příliš vhodné. Mladý člověk se kolikrát zatvrdí proti udělenému trestu, protože on přece není malé dítě, které můžeme trestat. Je možné, že nám také nějaký druh trestu odmítne jako neopodstatněný. Kamarádský přístup učitele, je věc velice ošidná a může se také obrátit proti samotnému aktéru, kterým je učitel. Většinou mladí lidé neznají hranici, kam až mohou se svým chováním a jednáním k učiteli zajít. Může to být ještě horší, pokud je jejich učitel velmi mladý. Mají pak pocit, že vlastně patří k nim a není třeba ho poslouchat nebo mu projevovat úctu. Autoritativním přístupem si většinou učitel zjedná pořádek, ale také bývají tito učitelé vesměs neoblíbení u svých žáků. Na druhé straně, z pohledu učitele, nemá většinou žádné výchovné problémy ve třídě při výuce.

4.2 Analýza udělených výchovných opatření

Druhá analýza se zabývá sledováním a vyhodnocováním školního roku po dobu 6 po sobě jdoucích školních let. Jedná se o vyhodnocení udělených výchovných opatření ze strany střední školy vůči neukázněným a problémovým žákům. Sleduji zde křivku stagnace, poklesu či nárůstu jednotlivých výchovných opatření. Vybrala jsem si po sobě navazující školní roky a to od roku 2005/2006 až po rok 2010/2011. Pro přehlednější popis jsem vše zakomponovala do jednotlivých grafů.

Nejprve zpracujeme ty výzkumné údaje, které nám pomohou odpovědět na jednotlivé položené otázky. Získané výsledky budou uvedeny v přehledných grafech. Na konci je vždy popis ke grafickému znázornění.

Druhá analýza byla zpracovávána za pomoci klasifikačních archů na příslušné střední škole za školní rok, zápisů výchovného poradce, matriky žáků, katalogových listů žáků a osobních výchovných složek žáků.

4.2.1 Představení střední školy

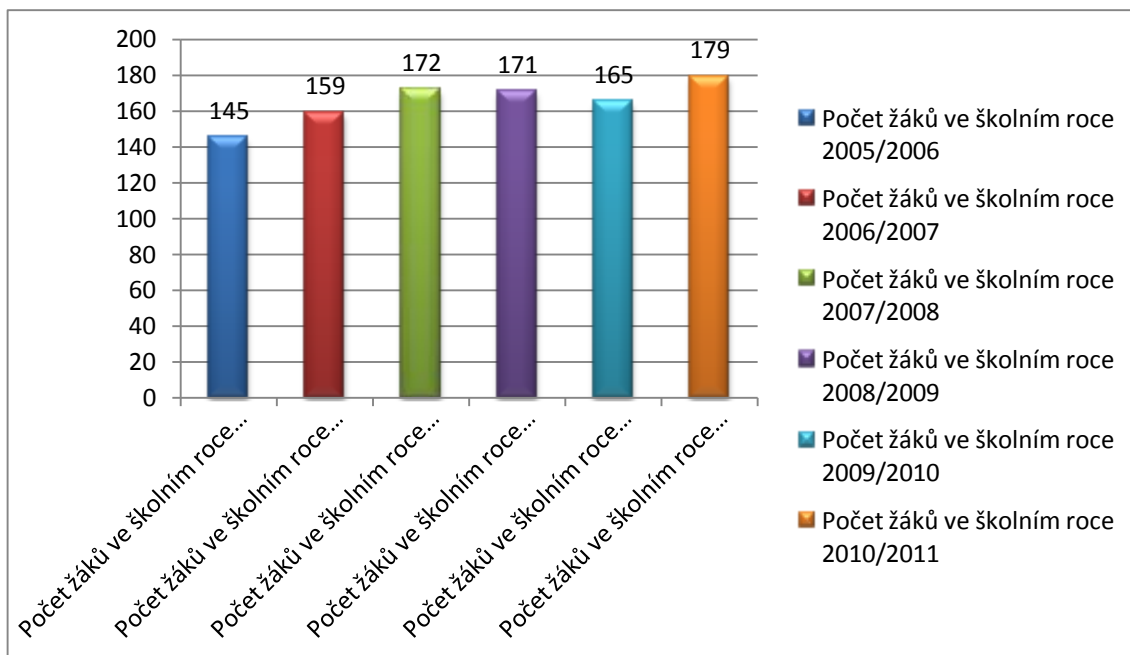
Střední škola Olomouc – Svatý Kopeček datuje svůj vznik od roku 1990. Tato škola vznikla po pádu komunistického režimu. Tehdy se ovšem jmenovala SOU, OU a Pr.Š pro smyslově postižené žáky. V roce 1990/91 zde byli vyučováni žáci se smyslovým postižením sluchového, zrakového a mentálního rázu. Tyto třídy byly striktně odděleny dle samotného postižení. Škola vyučuje žáky v gastrooborech. Žáci se tady připravují v učebních oborech: Kuchař – číšník, Kuchařské práce, Cukrář, Cukrářské práce, Prodavač a výrobce lahůdek. Studium je tříleté zakončené závěrečnou zkouškou a úspěšní absolventi obdrží výuční list. Zájemci o další vzdělávání mohou pokračovat v nástavbovém studiu – dvouletém nebo čtyřletém denním studiu a získat maturitní vysvědčení. Škola je určena pro žáky se specifickými vzdělávacími potřebami.

Rozhodnutím Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR č. j. 14689/2001-14 ze dne 30. března 2001 se příspěvková organizace Střední odborné učiliště pro smyslově postižené žáky, Odborné učiliště a Praktická škola, Olomouc – Svatý Kopeček stala s účinností od 1. 4. 2001 příspěvkovou organizací Olomouckého kraje. Po schválení Zastupitelstvem Olomouckého kraje dne 28. 6. 2001 byla udělena zřizovací listinu pro příspěvkovou organizaci: Střední škola, Olomouc - Svatý Kopeček.

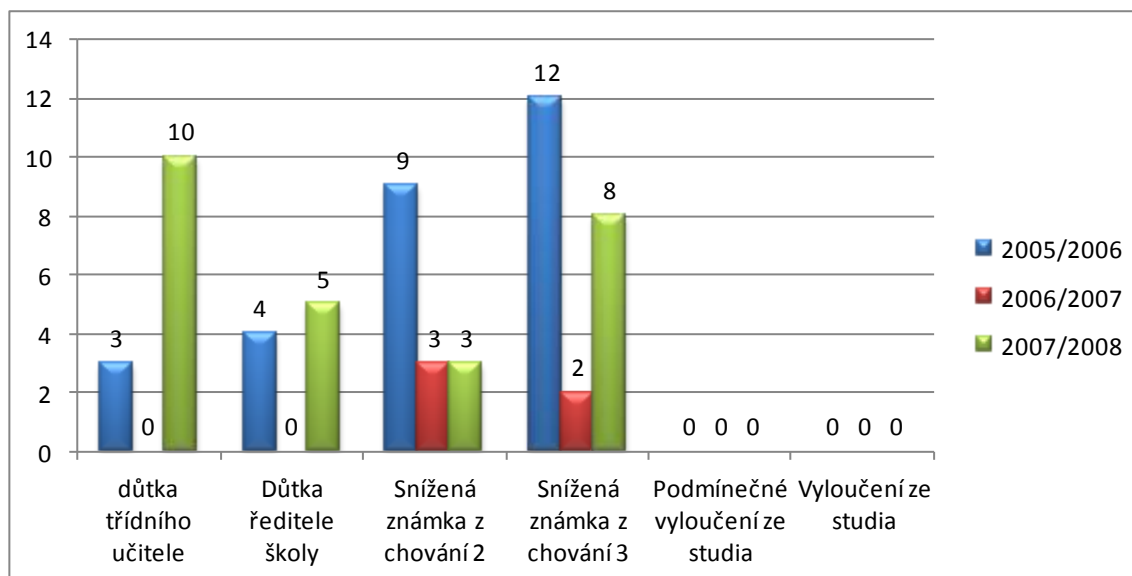
4.2.2 Analýza získaných údajů

Přehled počtu žáků přijatých ke studiu v období školních let 2005-2011

Jak je patrné z grafu škola zaznamenává poměrně vyrovnaný počet žáků bez větších propadů. Nutno ovšem podotknout, že na školu byla možnost do konce tohoto školního roku pro doplnění tříd brát žáky bez zdravotního znevýhodnění. To již od školního roku 2012/2013 nebude možné. Proto očekáváme, že školní rok 2012/2013 bude pro školu zlomový a všichni jsou zvědaví, zda se nám kapacitu školy podaří naplnit, bude stagnovat, či se nějakým výrazným způsobem sníží.

Řešení výchovných opatření v období školního roku 2005 - 2008

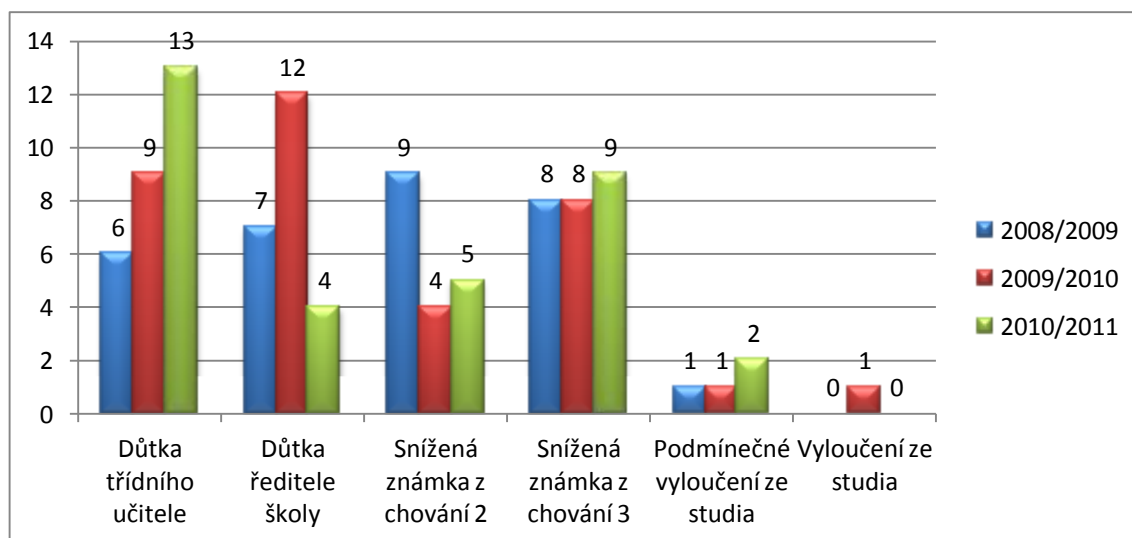

Z tohoto grafického zpracování je patrné, že v období školního roku 2006/2007 bylo uděleno nejméně kázeňských opatření, bylo jich celkem 5.

Ve školním roce 2005/2006 bylo uděleno celkem 28 výchovných opatření.

Ve školním roce 2007/2008 bylo uděleno celkem 26 výchovných opatření.

Řešení výchovných opatření v období školního roku 2009 - 2011

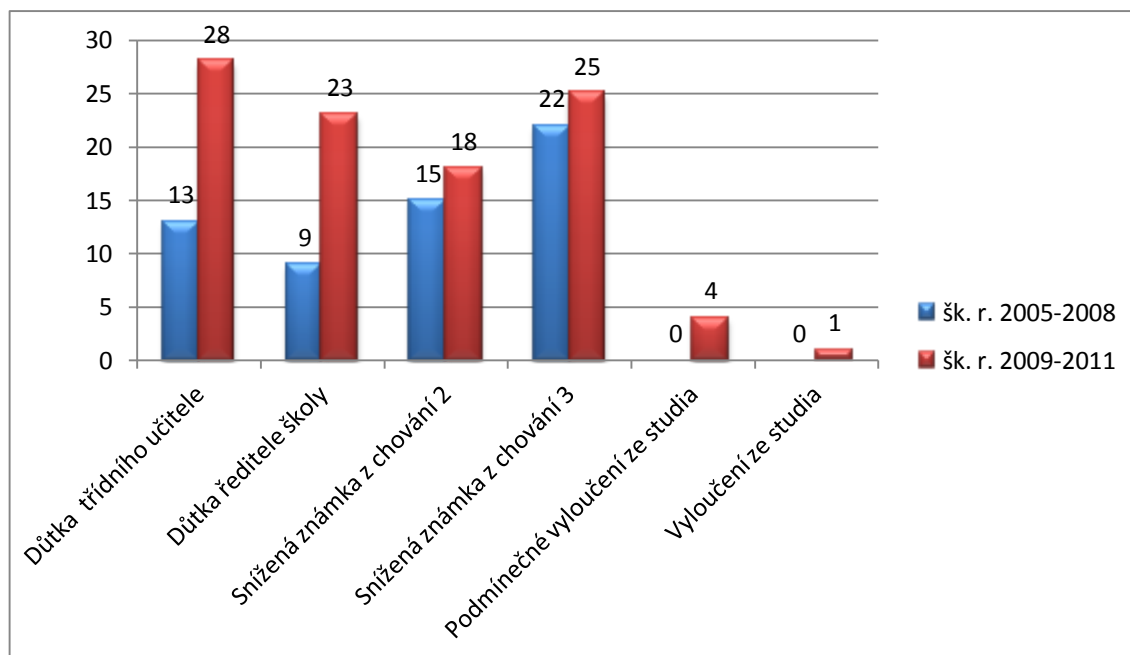
Ve školním roce 2008/2009 bylo uděleno celkem 31 výchovných opatření.

Ve školním roce 2009/2010 bylo uděleno celkem 35 výchovných opatření.

Ve školním roce 2010/2011 bylo uděleno celkem 33 výchovných opatření.

Porovnání výchovných opatření v období školního roku 2005 - 2011

Srovnání vývoje výchovných opatření, jejich nárůst popřípadě pokles

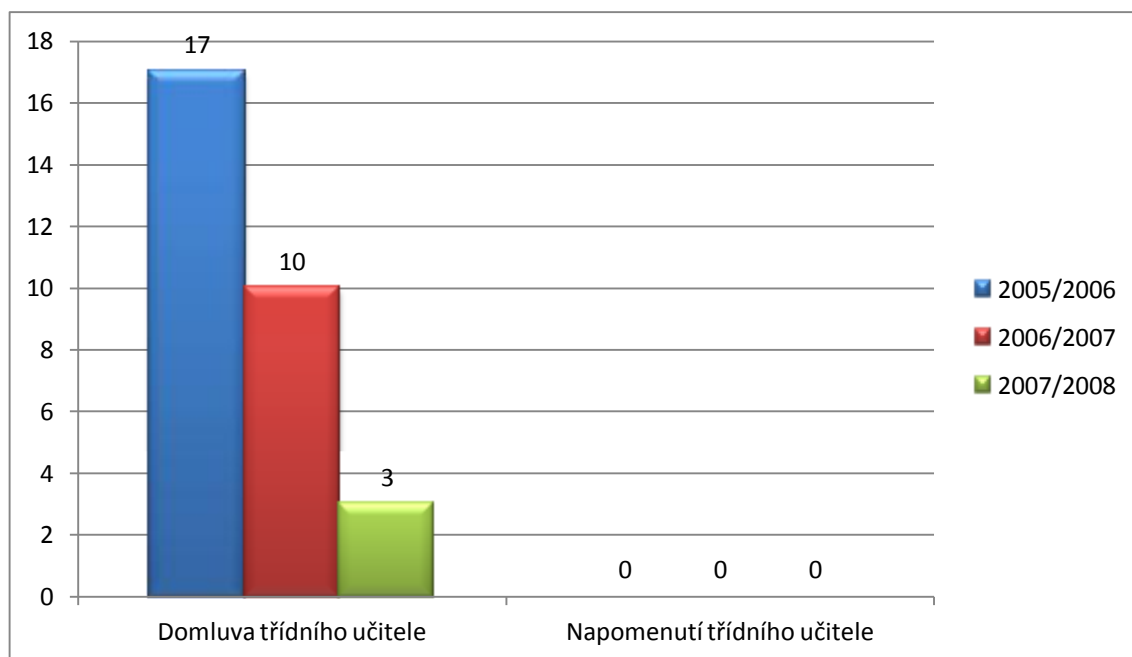

Z grafického znázornění je již na první pohled patrný nárůst udělených výchovných opatření v období školních let 2009 – 2011. Je zde nárůst u všech druhů výchovných opatření. Nejvyšší skok je u výchovného opatření důtka třídního učitele a důtka ředitele školy. Oproti 2005 – 2008 se zde také vyskytla vyplněná kolonka podmíněčné vyloučení ze studia (4 případy) a samotné vyloučení ze studia (1 případ).

Pokud bychom chtěli porovnávat údaje v číslech ty jsou následující:

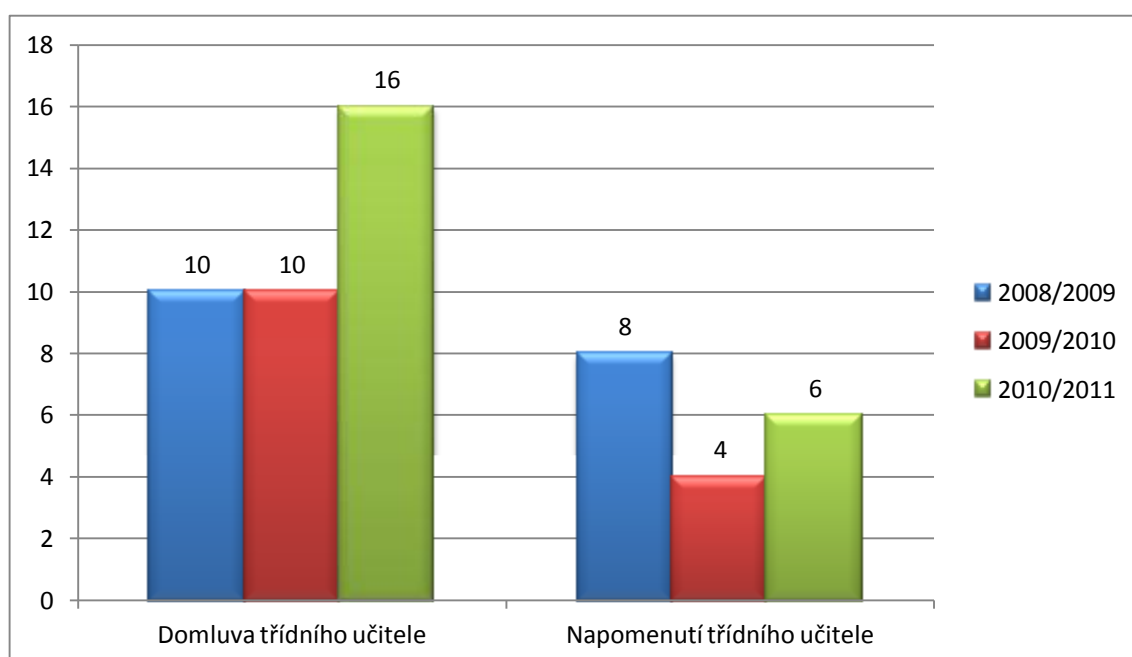
- v období 2005 – 2008 bylo uděleno celkem 59 výchovných opatření,
- v období 2009 – 2011 bylo uděleno celkem 99 výchovných opatření.

Řešení méně závažných výchovných opatření v období školního roku 2005-2008

K výchovným opatřením řadíme také domluvu třídního učitele a napomenutí třídního učitele. Jedná se zejména povětšinou o jednorázové menší provinění žáků, která nejsou důvodem k projednávání na klasifikačních poradách. Mají za úkol žáka pouze upozornit na jeho prohřešek a ne jej hned tvrdě trestat. Z grafu je patrné, že v roce 2005/2006 bylo uděleno 17 domluv třídního učitele. V roce 2006/2007 jich bylo 10 a v roce 2007/2008 pouze 3. Napomenutí třídního učitele v období 2005 – 2008 nebylo uděleno.

Řešení méně závažných výchovných opatření v období školního roku 2009-2011

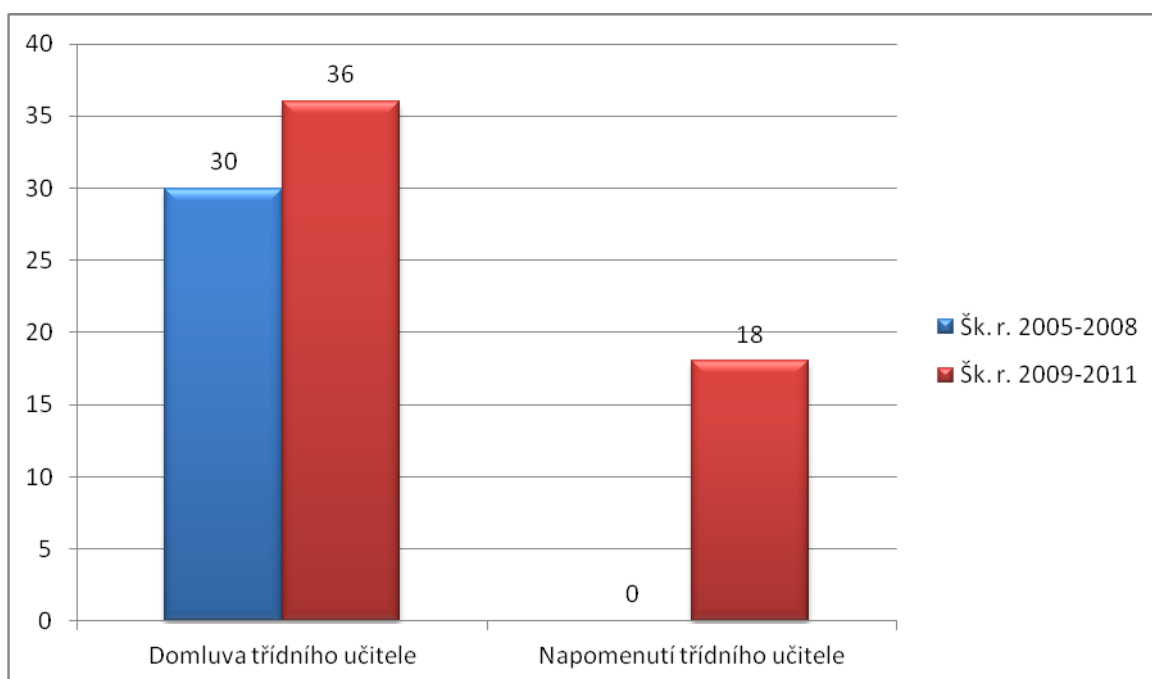
Z grafického znázornění je již na první pohled patrný nárůst udělených méně závažných výchovných opatření v období 2009 – 2011.

Ve školním roce 2008/2009 bylo uděleno celkem 18 méně závažných opatření.

Ve školním roce 2009/2010 bylo uděleno celkem 14 méně závažných opatření.

Ve školním roce 2010/2011 bylo uděleno celkem 22 méně závažných opatření.

Porovnání méně závažných výchovných opatření v období školního roku 2005-2011

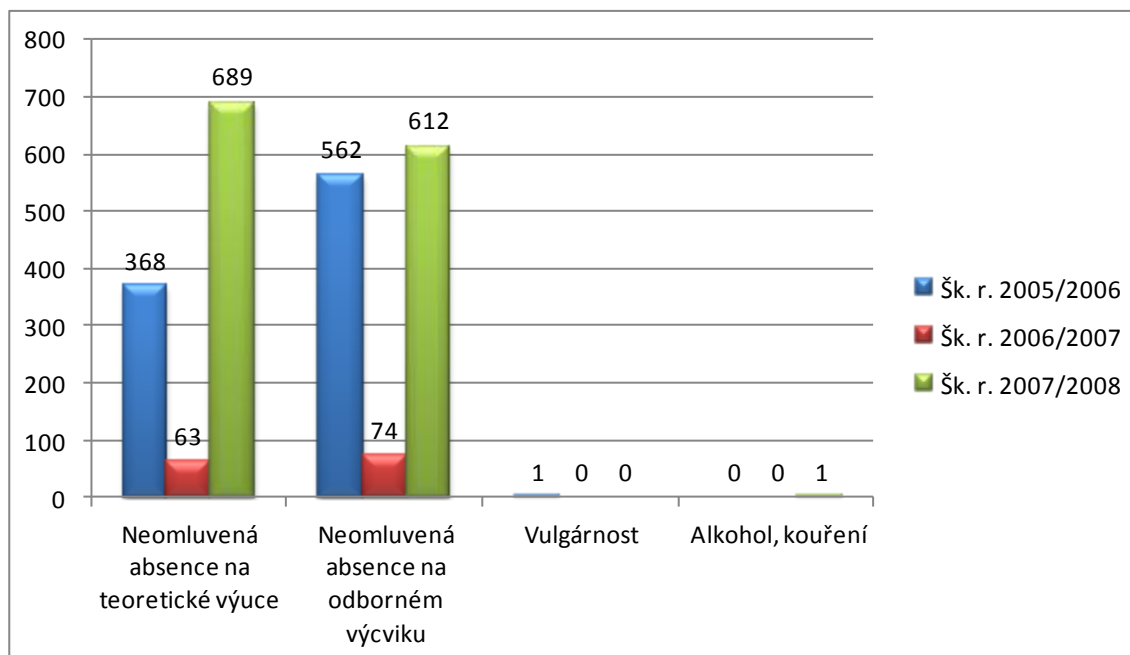

Z grafického znázornění je již na první pohled patrný nárůst řešení méně závažných výchovných opatření v období školních let 2009 – 2011. Je zde nárůst domluvy třídního učitele. Nejvyšší skok je u výchovného opatření napomenutí třídního učitele z 0 v období 2005/2008 k 18 žákům v období 2009/2011.

Pokud bychom chtěli porovnávat údaje v číslech ty jsou následující:

- v období 2005 – 2008 bylo uděleno celkem 30 méně závažných výchovných opatření,
- v období 2009 – 2011 bylo uděleno celkem 54 méně závažných výchovných opatření.

Přehled nejzávažnějších výchovných problémů žáků na teoretickém vyučování a odborném výcviku školního roku 2005 - 2008

Z klasifikačních archů a pedagogických zápisů jsou v grafu znázorněny největší a nejzávažnější výchovné problémy řešené na klasifikačních poradách v období 2005/2008. Jedná se zejména o neomluvené hodiny jak na teoretickém tak i odborném vyučování. Je zde také zastoupeno nepovolené kouření, alkohol (na odborném výcviku nebo teoretickém vyučování) a vulgárnost (zejména vůči učitelům).

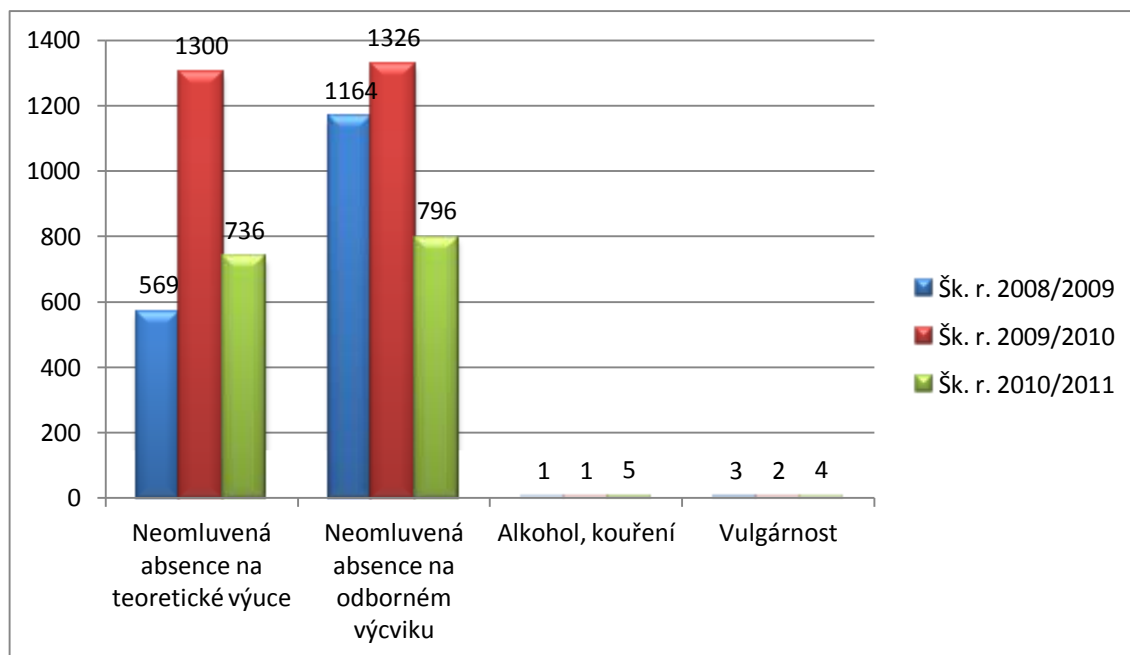
Největším problémem řešeným v tomto období jsou neomluvené hodiny na teoretickém vyučování a odborném výcviku.

Jako nejméně problémový je zde zastoupen školní rok 2006/2007, kdy bylo řešeno poměrně málo neomluvených hodin (celkem 137 hodin). Jiné závažné prohřešky vůči školnímu řádu nejsou zaznamenány.

V roce 2005/2006 bylo řešeno již poměrně více neomluvených hodin jak na teoretickém tak i odborném vyučování (celkem 930 hodin). Také je zde řešeno jedno vulgární chování ze strany žáka k učitelům.

V roce 2007/2008 bylo řešeno nejvíce neomluvených hodin za období tří školních let jak na teoretickém tak i odborném vyučování (celkem 1301 hodin). Nebylo zde řešeno žádné vulgární chování, ale přibývalo zde nepovolené kouření na odborném výcviku (1 žák).

Přehled nejzávažnějších výchovných problémů na teoretickém vyučování a odborném výcviku školního roku 2009 - 2011

Z klasifikačních archů a pedagogických zápisů jsou v grafu znázorněny největší a nejzávažnější výchovné problémy řešené na klasifikačních poradách v období 2009/2011.

Jedná se zejména o neomluvené hodiny jak na teoretickém tak i odborném vyučování.

Je zde také zastoupeno nepovolené kouření, alkohol (na odborném výcviku nebo teoretickém vyučování) a vulgárnost (zejména vůči učitelům).

Největším problémem řešeným v tomto období jsou neomluvené hodiny na teoretickém vyučování a odborném výcviku.

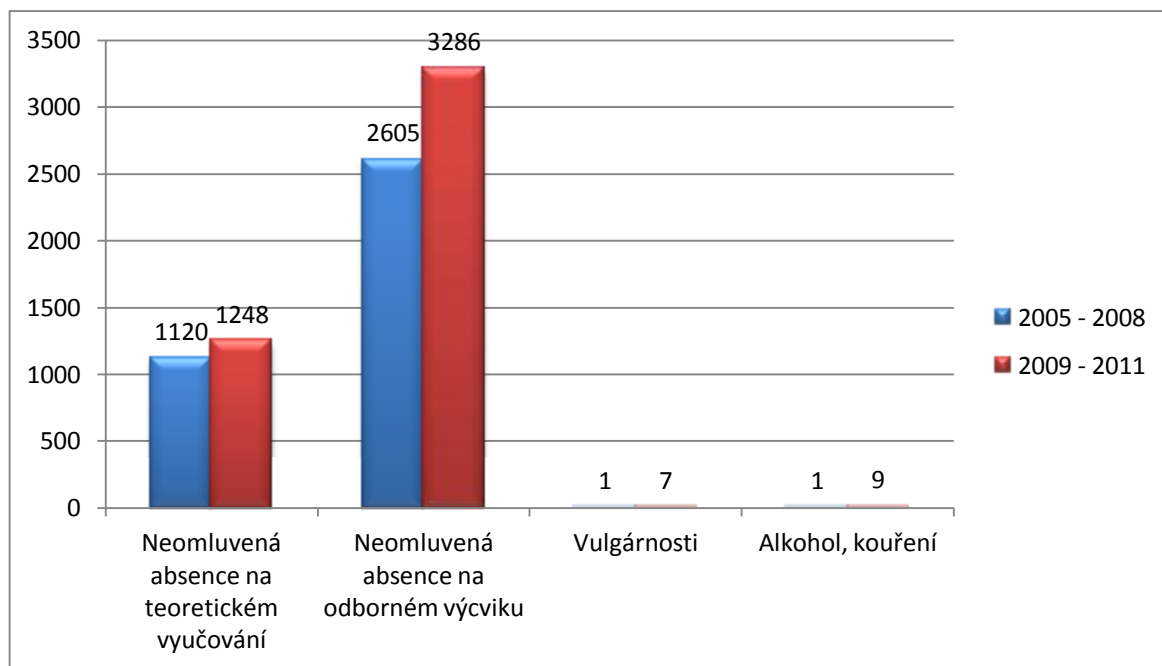
Jako nejméně problémový školní rok zde nemohu uvést žádný. Již z grafu je patrné, že neomluvená absence nabírá neuvěřitelných rozměrů a stává se největším problémem na této střední škole. Nepovolené kouření, alkohol a vulgárnost, byla řešena pouze v poměrně malém počtu.

V roce 2008/2009 bylo řešeno na teoretickém a odborném vyučování velké množství neomluvených hodin (celkem 1733 hodin). Také je zde řešeno 3x vulgární chování ze strany žáka k učitelům a 1x nepovolené kouření na odborném výcviku.

V roce 2009/2010 bylo řešeno nejvíce neomluvených hodin za období tří školních let jak na teoretickém tak i odborném vyučování (celkem 2626 hodin). Dále zde bylo řešeno 2x vulgární chování ze strany žáka k učitelům a 1x nepovolené kouření na internátě po večerce v prostorách střední školy.

V roce 2010/2011 bylo řešeno na teoretickém a odborném vyučování nejmenší počet neomluvených hodin z období 2009 – 2011 (celkem 1536 hodin). Ovšem nejmenší je jen v nadsázce, neboť toto číslo je i přes to alarmující.

Porovnání nejzávažnějších výchovných problémů na teoretickém vyučování a odborném výcviku v období 2005-2011

Z grafického znázornění je již na první pohled patrný nárůst řešení nejzávažnějších výchovných opatření v období školních let 2009 – 2011. Je zde nárůst zejména u neomluvené absence na odborném výcviku. Je to šokující zejména z toho důvodu, že žáci by měli mít právě co nejméně zameškaných (ať již omluvených či neomluvených) hodin zejména na odborném výcviku. Protože zde získávají zkušenosti a prohlubují své dovednosti v profesi, která by je v pozdějších produktivních letech měla živit a pomoci jim začlenit se do pracovního života. Neomluvená absence na teoretickém vyučování zůstala skoro (128 hodin rozdíl) na stejné úrovni.

Pokud bychom chtěli porovnávat údaje v číslech ty jsou následující:

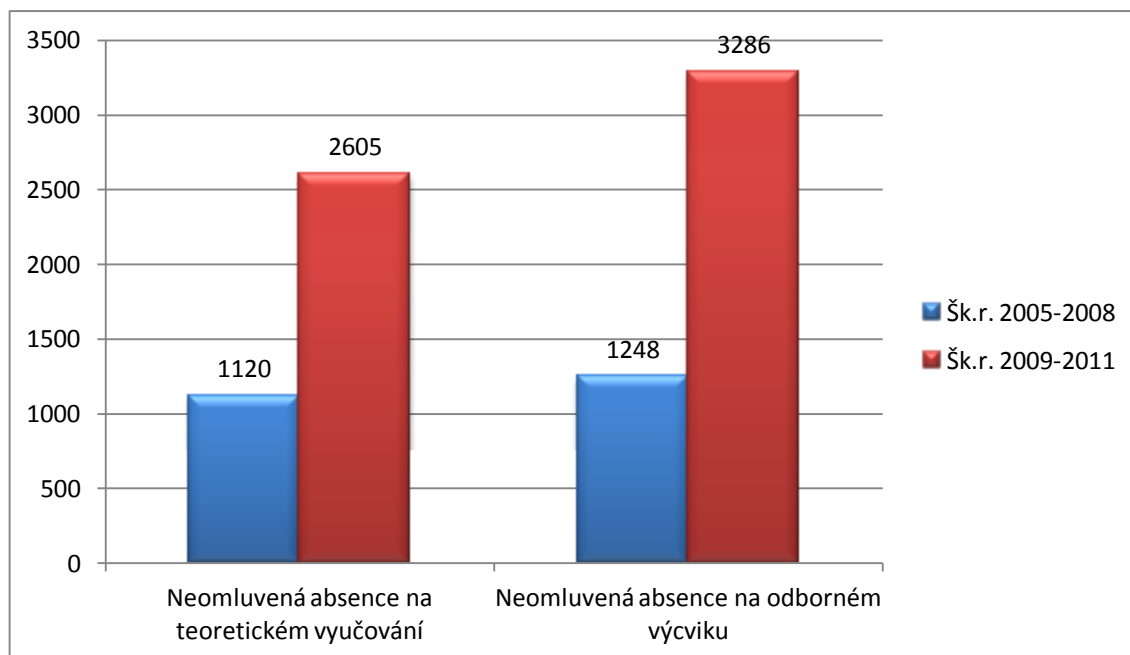
- v období 2005 – 2008 bylo uděleno celkem 3286 neomluvených hodin,
- v období 2009 – 2011 bylo uděleno celkem 4534 neomluvených hodin.

Dalším nárůst je zaznamenán u vulgárnosti ze strany žáků vůči učitelům z 1 případu na 7.

Nárůst je také u kolonky alkohol, kouření z 1 případu na 9.

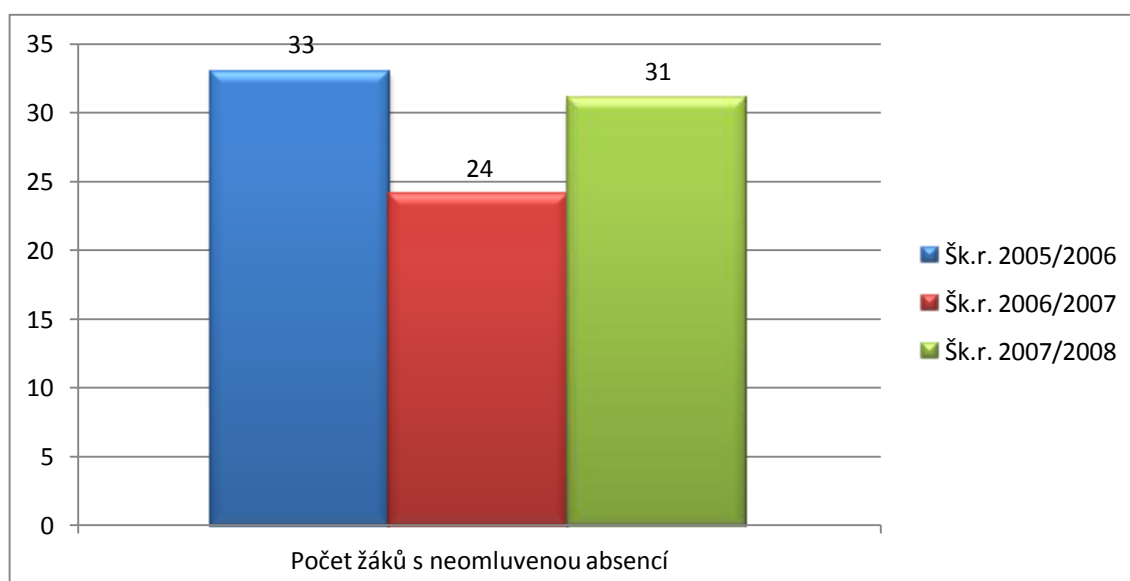

Přehled vývoje neomluvené absence u žáků na teoretické vyučování a odborném výcviku v rozmezí školních let 2005 - 2011

Zde je znázorněno graficky samotný vývoj neomluvené absence. Jak je patrné opravdu je zde markantní navýšení neomluvené absence zejména v období 2009 – 2011. Je to jak velký nárůst na teoretickém vyučování, tak ještě větší a markantnější rozdíl v neomluvené absenci na odborném výcviku v porovnání z dřívějším obdobím 2005 – 2008. V následujícím grafu jsou znázorněny počty žáků, kteří tuto neomluvenou absenci mají na svědomí.

Celkový počet žáků s neomluvenou absencí v období školního roku 2005 - 2008

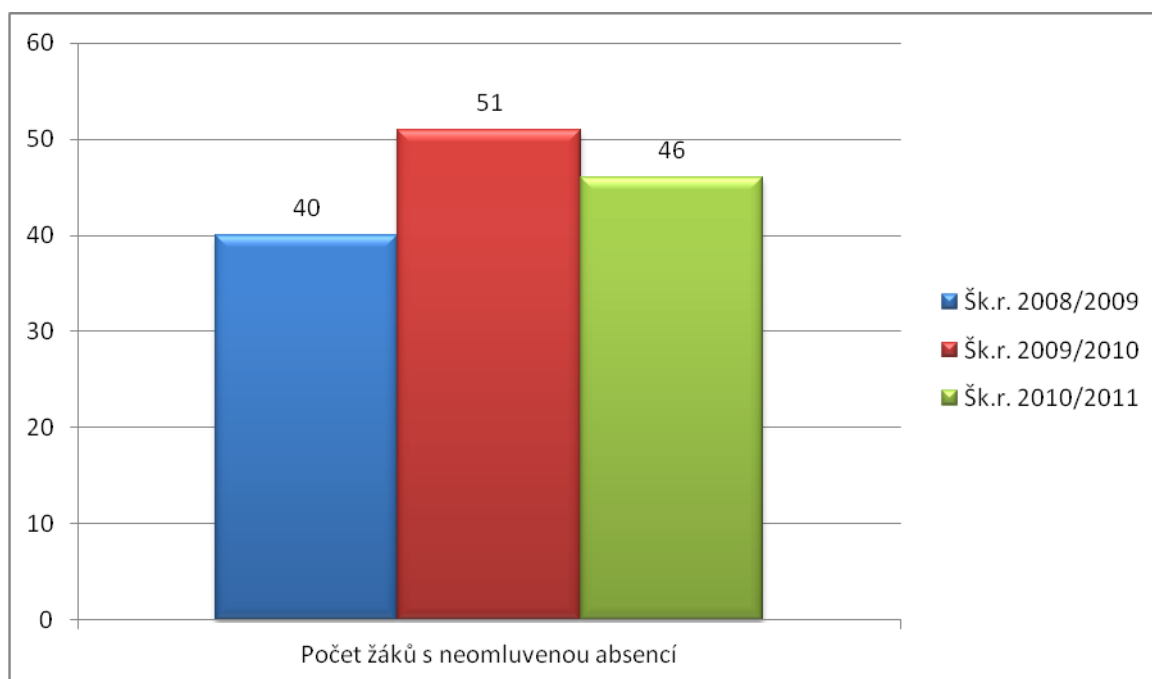

Jak je patrné, nejmenší počet žáků s neomluvenou absencí byl ve školním roce 2006/2007, jen 24 žáků se podílelo na této neomluvené absenci (137 hodin celkem). V průměru to dělá na 1 žáka s neomluvenou absencí necelých 6 hodin neomluvených za školní rok.

V roce 2007/2008 bylo těchto žáků 31 (1301 hodin celkem). V průměru to dělá na 1 žáka s neomluvenou absencí 42 hodin neomluvených za školní rok.

V roce 2005/2006 bylo těchto žáků 33 (930 hodin celkem). V průměru to dělá na 1 žáka s neomluvenou absencí 28 hodin neomluvených za školní rok.

Celkový počet žáků s neomluvenou absencí v období školního roku 2009 - 2011

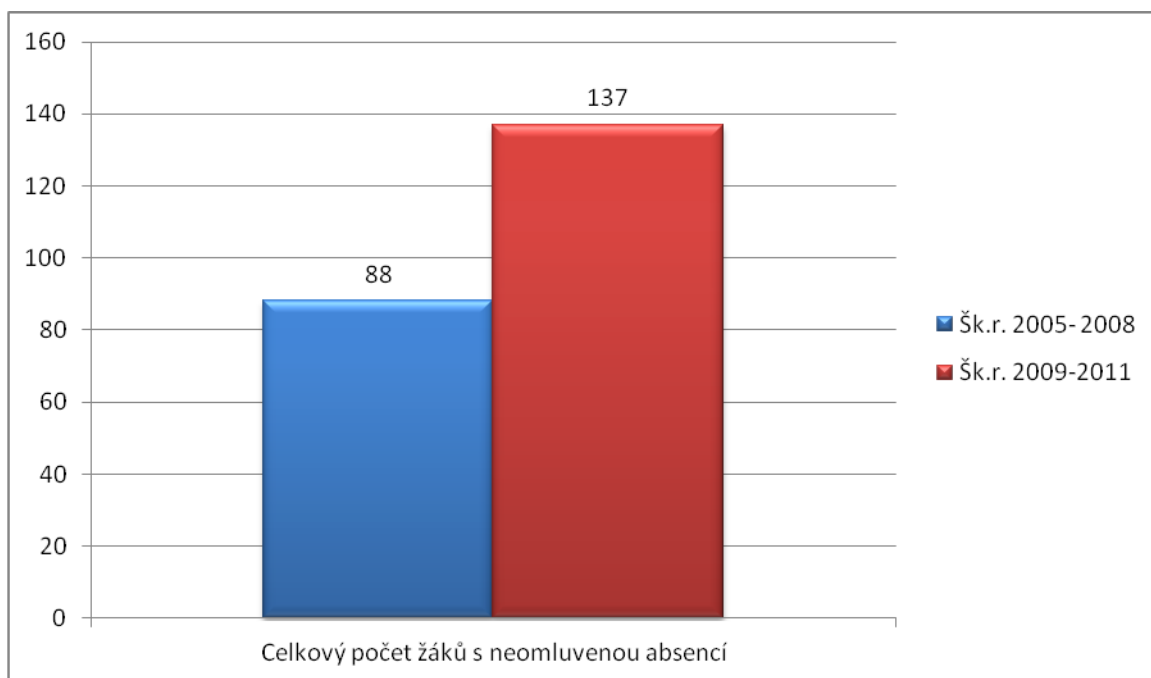
Jak je patrné, nejmenší počet žáků s neomluvenou absencí byl ve školním roce 2008/2009. 40 žáků se podílelo na této neomluvené absenci (1733 hodin celkem). V průměru to dělá na 1 žáka s neomluvenou absencí necelých 43 hodin neomluvených za školní rok.

V roce 2010/2011 bylo těchto žáků 46 (1532 hodin celkem). V průměru to dělá na 1 žáka s neomluvenou absencí 33 hodin neomluvených za školní rok.

V roce 2009/2010 bylo těchto žáků 51 (2626 hodin celkem). V průměru to dělá na 1 žáka s neomluvenou absencí 52 hodin neomluvených za školní rok.

Z této analýzy je patrné, že nejhorší školní rok co se týká neomluvené absence je 2009/2010. Přibylo jak počtu žáků s neomluvenou absencí, tak raketovým nárůstem přibývají i hodiny, které tito žáci mají v průměru neomluvené.

Přehled celkového počtu žáků s neomluvenou absencí na teoretickém vyučování a odborném výcviku v rozmezí školní let 2005 - 2011

U období 2009 – 2011 je patrný nárůst asi o $\frac{1}{4}$ oproti období 2005 – 2008 v počtu jednotlivých žáků s neomluvenou absencí, která byla v tomto období.

Střední škola se potýká s dlouhodobým problémem neomluvené absence ze strany žáků a je to jeden z nejzávažnějších problémů, které naše vedení školy neustále řeší. Neomluvená absence je také jedním z největších výchovných problémů, za které jsou udělovány výchovná opatření (důtka třídního učitele, důtka ředitele školy, snížená známka z chování 2, snížená známka z chování 3, podmíněčné vyloučení i samo vyloučení ze studia).

Pokud žákům hrozí za neomluvenou absenci vyloučení ze studia, většinou volí ukončení studia z jejich strany. Zabrání tím zapsání neomluvené absence do materiálů (matrika žáka, osobní spis žáka), které později mohou prezentovat na nějaké jiné střední škole, kde chtějí být následně přijati ke studiu.

5. Závěrečné vyhodnocení výzkumného šetření

Cílem výzkumu bylo získání údajů (dat) z dotazníkového šetření mezi jednotlivými učiteli na střední škole a analýza 6 po sobě jdoucích školních let v udělených výchovných opatřeních ze strany střední školy vůči neukázněným a problémovým žákům.

Východisko praktické části úzce souvisí s problematikou kázně v jedné konkrétní střední škole. Svoji praktickou část jsem rozdělila do dvou samostatných celků.

První celek se zabýval vyhodnocením dotazníkového šetření mezi jednotlivými učiteli na téže střední škole. Zde mne zajímal názor jednotlivých pedagogických pracovníků této školy na problematiku kázně ve škole a ve svých třídách. Zejména mne zajímalo, jak učitelé hodnotí nekázeň, popř. jak jí sami řeší. Cílem výzkumu je tedy pokus o objasnění učitelova vnímání problémového chování žáka. Měl by pomoci osvětlit, co vše vlastně učitelé za problémové chování považují, a zejména pak to, kde vidí jeho příčiny.

Odovědi na zkoumané otázky, můžeme shrnout do všeobecnější podoby:

1. Jak učitelé nejčastěji hodnotí nekázeň?

Pro formulaci můžeme použít odpověď, která je v uvedena v **grafu č. 4** (Kdo z Vaší třídy nejvíce vyrušuje?) a **grafu č. 11** (Jak se projevuje neukázněné – rušivé chování ve vaší třídě během hodiny?).

Ve vyrušování ve třídě vedou chlapci, ale děvčata je zdatně dohánějí. Poměrně menší část učitelů si myslí, že v chování není rozdíl mezi chlapci a dívkami. Je zde vidět, že se pomalu začíná rušivé chování chlapců a dívek rovnat a učitelé mezi nimi nedělají rozdíl.

V tom co považují učitelé na střední škole za nekázeň, jsou patrné rozdíly na první pohled. Na nejvyšší příčce je mluvení bez vyvolání (odpovědělo 38 učitelů), následuje samotné mluvení a smích (odpovědělo 36 učitelů). Toto je jev, se kterým se potýká každá škola, či třída. Žáci prostě vykřikují, mluví během výuky nebo se smějí něčemu, co řekl spolužák, co jim připadá zábavné a podobně. Dalším neukázněným chováním je dohadování se s učitelem (odpovědělo 19 učitelů), drzé chování k učiteli (odpovědělo 18 učitelů), neposlušnost a odmlouvání (odpovědělo 15 učitelů). Většinou to bývá v případech, kdy žák není spokojen s naším hodnocením jeho projevu, vědomostí a podobně. Poslední skupinu tvoří odpovědi typu podvádění (odpovědělo 8 učitelů), nevhodné poznámky (odpovědělo 8 učitelů), bouchání s knihami a pomůckami (odpověděli 4 učitelé) a kiberšikana či telefonování (odpověděli 2 učitelé). Bez zvolené

odpovědi zůstali dvě možnosti a to požívání alkoholických nápojů a návykových látek. S tímto fenoménem jsme se během výuky na naší škole nesetkali.

2. Jaké výchovné postupy učitelé nejčastěji používají, nebo kterým dávají přednost?

Pro formulaci můžeme použít odpověď, která je v uvedena v **grafu č. 13** (Využitím jakých prostředků předcházíte neukázněnému chování ve vaší třídě?), ale ráda bych zařadila k zodpovězení této otázky také i **graf č. 10** (Jakým způsobem si vytváříte autoritu před žáky?).

Zde je patrná shoda u tří vybraných možnosti a to je dobrým příkladem (odpovědělo 41 učitelů), vytvářením pocitu zodpovědnosti (odpovědělo 41 učitelů), spravedlivým přístupem ke všem žákům (odpovědělo 41 učitelů). Ta shoda je až zarážející, ale na druhé straně jsou to principy, které máme za úkol žákům opravdu předávat. Vždyť pro jejich budoucí profesní i rodinný život jsou tyto vlastnosti a dovednosti nezbytné. Také budou muset jít dobrým příkladem ve své rodině, svým budoucím dětem, budou muset mít zodpovědnost nejen sami za sebe, ale také za ostatní. Je potřeba ukázat jim, že spravedlivý přístup je nutný ve všem co budou dělat, s kým budou jednat a podobně.

Někteří učitelé také využívají při předcházení nežádoucích chování možnost společného řešení s žáky při vzniku problému (odpovědělo 10 učitelů), tvorbou zajímavých hodin (odpovědělo 7 učitelů) a podílením se žáků, na tvorbě třídních pravidel (odpovědělo 6 učitelů). Tvorba třídních pravidel z mého pohledu je spíše vhodná pro třídy na základních školách. Na středních školách je zase naopak větší množství vyřešit vzniklý problém přímo se žáky.

Posledními zvolenými položkami jsou tresty (odpovědělo 5 učitelů), kamarádský přístup učitele (odpovědělo 5 učitelů), diskuze se žáky (odpověděli 4 učitelé) a autoritativní přístup (odpověděli 4 učitelé). Je možné si položit otázku, proč jsou tyto možnosti zastoupené tak v malém měřítku odpovědí? Je to možná proto, že s žáky učitel nemůže diskutovat o všem, jsou určité věci, situace kdy učitel prostě musí rozhodnout, ať se to žákům líbí či nikoliv. Tresty, jsou výchovně účinné, ale z pohledů učitelů na střední škole ne příliš vhodné. Mladý člověk se kolikrát zatvrdí proti udělenému trestu, protože on přece není malé dítě, které můžeme trestat. Je možné, že nám také nějaký druh trestu odmítne jako neopodstatněný. Kamarádský přístup učitele, je věc velice ošidná a může se také obrátit proti samotnému aktéru, kterým je učitel. Většinou mladí lidé neznají hranici, kam až mohou se svým chováním a jednáním k učiteli zajít. Může to být ještě horší, pokud je jejich učitel velmi mladý. Mají pak pocit, že vlastně patří k nim a není třeba ho

poslouchat nebo mu projevovat úctu. Autoritativním přístupem si většinou učitel zjedná pořádek, ale také bývají tito učitelé vesměs neoblíbení u svých žáků. Na druhé straně z pohledu učitele, nemá většinou žádné výchovné problémy ve třídě při výuce.

3. Jak se Vás osobně dotýkají projevy nekázně u žáků?

Pro formulaci můžeme použít odpověď, která je v uvedena v **grafu č. 9** (Jak se cítíte, při dlouhodobém neukázněném, nespolupracujícím, agresivním chování žáků vůči Vám?).

Na tuto otázku odpovědělo nejvíc učitelů (31), že při takovém chování žáků ve třídě se u nich dostavuje stres, následuje bezmoc (odpovědělo 26 učitelů) a vztek (odpovědělo 23 učitelů). Jsou samozřejmě takové třídy, do kterých se učitel s úsměvem opravdu nehrne. Výsledkem pak po delší době může být již zmíněný stres, bezmoc „co mám s nimi vlastně dělat“ a vše může vyvrcholit vztekem, kdy má člověk opravdu chuť se vším praštit a odejít ze třídy. Většinou pak následuje dostavení se úzkosti, že tam má jít učitel opět učit. Proto mne ani nepřekvapilo, že 18 učitelů uvádí, že si sem tam pohrává s myšlenkou na opuštění učitelské profese. Jako poslední a ne zanedbatelnou odpovědí je ztráta sebejistoty (odpovědělo 16 učitelů).

Druhý celek se zabýval sledováním a vyhodnocováním školního roku po dobu 6 po sobě jdoucích školních let. Jedná se o vyhodnocení udělených výchovných opatření ze strany střední školy vůči neukázněným a problémovým žákům. Byla zde sledována křivka stagnace, poklesu či nárůstu jednotlivých výchovných opatření. Vybrala jsem si po sobě navazující školní roky a to od roku 2005/2006 až po rok 2010/2011.

Odovědi na zkoumané otázky, můžeme shrnout do všeobecnější podoby:

1. V rozmezí 6 školních po sobě jdoucích školních let je nárůst jakých výchovných opatření, která byla žákům udělena?

Jedná se o srovnání vývoje udělených výchovných opatření, která jsou uvedena u **grafu na str. 74**. Z tohoto grafického zpracování je patrné, že:

Ve školním roce 2006/2007 bylo uděleno nejméně kázeňských opatření, celkem 5.

Ve školním roce 2005/2006 bylo uděleno celkem 28 výchovných opatření.

Ve školním roce 2007/2008 bylo uděleno celkem 26 výchovných opatření

Ve školním roce 2008/2009 bylo uděleno celkem 31 výchovných opatření.

Ve školním roce 2009/2010 bylo uděleno celkem 35 výchovných opatření.

Ve školním roce 2010/2011 bylo uděleno celkem 33 výchovných opatření.

Pro formulaci můžeme použít odpověď s celkovým grafem , která je v uvedena u **grafu na str. 75** (Porovnání výchovných opatření v období školních let 2005 – 2011). Je zde na první pohled patrný nárůst udělených výchovných opatření v období školních let 2009 – 2011. Je zde nárůst u všech druhů výchovných opatření. Nejvyšší skok je u výchovného opatření důtka třídního učitele a důtka ředitele školy. Oproti 2005 – 2008 se zde také vyskytla vyplněná kolonka podmíněčné vyloučení ze studia (4 případy) a samotné vyloučení ze studia (1 případ).

Pokud bychom chtěli porovnávat údaje v číslech ty jsou následující:

- v období 2005 – 2008 bylo uděleno celkem 59 výchovných opatření,
- v období 2009 – 2011 bylo uděleno celkem 99 výchovných opatření.

K výchovným opatřením řadíme také domluvu třídního učitele a napomenutí třídního učitele. Jedná se zejména povětšinou o jednorázové menší provinění žáků, která nejsou důvodem k projednávání na klasifikačních poradách. Mají za úkol žáka pouze upozornit na jeho prohřešek a ne jej hned tvrdě trestat. Je patrné, že v roce 2005/2006 bylo uděleno 17 domluv třídního učitele. V roce 2006/2007 jich bylo 10 a v roce 2007/2008 pouze 3. Napomenutí třídního učitele v období 2005 – 2008 nebylo uděleno. Ve školním roce 2008/2009 bylo uděleno celkem 18 méně závažných opatření. Ve školním roce 2009/2010 bylo uděleno celkem 14 méně závažných opatření. Ve školním roce 2010/2011 bylo uděleno celkem 22 méně závažných opatření.

Pokud bychom chtěli porovnávat údaje v číslech ty jsou následující:

- v období 2005 – 2008 bylo uděleno celkem 30 méně závažných výchovných opatření,
- v období 2009 – 2011 bylo uděleno celkem 54 méně závažných výchovných opatření.

Tyto grafy jsou na **str. 76 - 77**

2. Jaké výchovné problémy jsou nejčastější?

Z klasifikačních archů a pedagogických zápisů jsou v grafu znázorněny největší a nejzávažnější výchovné problémy řešené na klasifikačních poradách v období **2005/2011**. Jedná se zejména o neomluvené hodiny jak na teoretickém tak i odborném vyučování. Je zde také zastoupeno nepovolené kouření, alkohol (na odborném výcviku nebo teoretickém vyučování) a vulgárnost (zejména vůči učiteli). Největším problémem řešeným v tomto období jsou neomluvené hodiny na teoretickém vyučování a odborném výcviku.

Jako nejméně problémový je zde zastoupen školní rok **2006/2007**, kdy bylo řešeno poměrně málo neomluvené absence (celkem 137 hodin). Jiné závažné prohřešky vůči školnímu řádu nejsou zaznamenány.

V roce **2005/2006** bylo řešeno již poměrně více neomluvených hodin jak na teoretickém tak i odborném vyučování (celkem 930 hodin). Také je zde řešeno jedno vulgární chování ze strany žáka k učiteli.

V roce **2007/2008** bylo řešeno nejvíce neomluvených hodin za období tří školních let jak na teoretickém tak i odborném vyučování (celkem 1301 hodin). Nebylo zde řešeno žádné vulgární chování, ale přibývalo zde nepovolené kouření na odborném výcviku (1 žák).

V roce **2008/2009** bylo řešeno na teoretickém a odborném vyučování velké množství neomluvených hodin (celkem 1733 hodin). Také je zde řešeno 3x vulgární chování ze strany žáka k učiteli a 1x nepovolené kouření na odborném výcviku.

V roce **2009/2010** bylo řešeno nejvíce neomluvených hodin za období tří školních let jak na teoretickém tak i odborném vyučování (celkem 2626 hodin). Dále zde bylo řešeno 2x vulgární chování ze strany žáka k učiteli a 1x nepovolené kouření na internátě po večerce v prostorách střední školy.

V roce **2010/2011** bylo řešeno na teoretickém a odborném vyučování nejmenší počet neomluvených hodin z období 2009 – 2011 (celkem 1536 hodin). Ovšem nejmenší je jen v nadsázce, neboť toto číslo je i přes to alarmující.

Je zde nárůst zejména u neomluvené absence na odborném výcviku. Je to šokující zejména z toho důvodu, že žáci by měli mít právě co nejméně zameškané (ať již omluvené či neomluvené) hodiny zejména na odborném výcviku. Protože zde získávají zkušenosti a prohlubují své dovednosti v profesi, která by je v pozdějších produktivních letech měla živit a pomoci jim začlenit se do pracovního života. Neomluvená absence na teoretickém vyučování zůstala skoro (128 hodin rozdíl) na stejné úrovni.

Pokud bychom chtěli porovnávat údaje v číslech ty jsou následující:

- v období 2005 – 2008 bylo uděleno celkem 3286 neomluvených hodin,

- v období 2009 – 2011 bylo uděleno celkem 4534 neomluvených hodin.

Dalším nárůst je zaznamenán u vulgárnosti ze strany žáků vůči učitelům z 1 případu na 7.

Nárůst je také u kolonky alkohol, kouření z 1 případu na 9.

Tyto grafy jsou na **str. 78 - 80**

3. Je nárůst, stagnace nebo úbytek neomluvené absence žáků na škole za období 6 po sobě jdoucích let?

Odpověď na tuto otázku je možné hledat u grafů na **str. 81 – 83**. Opět je zde vše přehledně zaznamenáno do jednotlivých grafů. Je zde znázorněn samotný vývoj neomluvené absence. Jak je patrné opravdu je zde markantní navýšení neomluvené absence zejména v období 2009 – 2011. Je to jak velký nárůst na teoretickém vyučování tak ještě větší a markantnější rozdíl v neomluvené absenci na odborném výcviku v porovnání z dřívějším obdobím 2005 – 2008. V následujícím grafu jsou také znázorněny počty žáků, kteří tuto neomluvenou absenci mají na svědomí.

Jak zde také patrné že, nejmenší počet žáků s neomluvenou absencí byl ve školním roce **2006/2007**, jen 24 žáků se podílelo na této neomluvené absenci (137 hodin celkem). V průměru to dělá na 1 žáka s neomluvenou absencí necelých 6 hodin neomluvených za školní rok.

V roce 2007/2008 bylo těchto žáků 31 (1301 hodin celkem). V průměru to dělá na 1 žáka s neomluvenou absencí 42 hodin neomluvených za školní rok.

V roce 2005/2006 bylo těchto žáků 33 (930 hodin celkem). V průměru to dělá na 1 žáka s neomluvenou absencí 28 hodin neomluvených za školní rok.

Ve školním roce **2008/2009** se 40 žáků podílelo na neomluvené absenci (1733 hodin celkem). V průměru to dělá na 1 žáka s neomluvenou absencí necelých 43 hodin neomluvených za školní rok.

V roce **2010/2011** bylo těchto žáků 46 (1532 hodin celkem). V průměru to dělá na 1 žáka s neomluvenou absencí 33 hodin neomluvených za školní rok.

V roce **2009/2010** bylo těchto žáků 51 (2626 hodin celkem). V průměru to dělá na 1 žáka s neomluvenou absencí 52 hodin neomluvených za školní rok.

Z této analýzy je patrné, že nejhorší školní rok co se týká neomluvené absence je 2009/2010. Přibýlo jak počtu žáků s neomluvenou absencí, tak raketovým nárůstem

přibývají i hodiny, které tito žáci mají v průměru neomluvené. U období **2009 – 2011** je patrný nárůst asi o $\frac{1}{4}$ oproti období **2005 – 2008** v počtu jednotlivých žáků s neomluvenou absencí, která byla v tomto období.

Naše střední škola se potýká s dlouhodobým problémem neomluvené absence ze strany žáků a je to jeden z nejzávažnějších problémů, které naše vedení školy neustále řeší. Neomluvená absence je také jedním z největších výchovných problémů, za které jsou udělovány výchovná opatření (důtka třídního učitele, důtka ředitele školy, snížená známka z chování 2, snížená známka z chování 3, podmíněčné vyloučení i samo vyloučení ze studia).

Pokud samotným žákům hrozí za neomluvenou absencí vyloučení ze studia, většinou volí ukončení studia z jejich strany. Zabrání tím zapsání neomluvené absence do materiálů (matrika žáka, katalogový list a osobní spis žáka), které později mohou prezentovat na nějaké jiné střední škole, kde chtějí být následně přijati ke studiu.

Závěr

Chování mládeže se samozřejmě mění, protože se mění svět kolem nás, prostředí, ve kterém žijeme, ať už politické uspořádání nebo míchání kultur.

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila na kázeň ve výuce na konkrétní střední škole. Teoretická část diplomové práce se zabývá definováním výchovy, kázně, nekázně, neukázněného chování, problémového chování, prevence sociálně patologických jevů a autority učitele. Zde jsem se snažila stručně a srozumitelně podat ucelený přehled k těmto jednotlivým kapitolám.

Praktická část diplomové práce je rozdělena na dva výzkumné celky. První výzkumný celek se věnuje míře výskytu neukázněného chování na současných středních školách. Druhý výzkumný celek sleduje a vyhodnocuje udělená výchovná opatření na této střední škole v průběhu 6 po sobě jdoucích let.

U prvního celku bylo použito kvantitativního výzkumu prostřednictvím dotazníkového šetření, který byl určen učitelům střední školy. Zde mne zajímal názor, jednotlivých pedagogických pracovníků na problematiku kázně ve škole a v jejich třídách. Prostřednictvím dotazníků byly mapovány zkušenosti učitelů v oblasti problematiky nekázně. Cílem tedy bylo osvětlit, co vše vlastně učitelé za problémové chování považují, a zejména pak to, kde vidí jeho příčiny. Následně byly tyto zkušenosti vyhodnoceny a prezentovány prostřednictvím grafů.

Druhý celek se zabýval sledováním a vyhodnocováním udělených výchovných opatření na střední škole. Tento výzkum nám ukázal, že problémového chování a nekázně u žáků přibývá. Tím pádem je zde také poměrný nárůst udělených výchovných opatření ze strany učitelů a vedení školy. Podle křivky nárůstu je však patrné, že některá výchovná opatření se zcela míjejí účinkem. Je však samozřejmě otázka, zda jsou tato opatření správně zvolená.

Pro ilustraci. Někteří žáci jsou nezvladatelní, což jsem zjistila sama na naší střední škole v tomto školním roce. Tento rok nebyl zahrnut do výzkumu, neboť ještě není konec školního roku. Ovšem již jsou vyloučeni 4 žáci ze studia jako výchovné opatření ze strany školy. Tito žáci vulgárním a hrubým způsobem napadali učitele, spolužáky a zaměstnance odloučených pracovišť odborného výcviku. U takových žáků učitel sám nic nesvede a bylo by záhodné přemýšlet opět o možných změnách v legislativě. Učitelé po těchto změnách volají už dávno, chtějí, aby se učitel stal veřejným činitelem a veškeré útoky by byly brány jako přestupek nebo trestný čin. Myslím, že v tomto ohledu a zájmu všech pedagogů je nutná intenzivní spolupráce na úrovni diskuzí s dalšími školami, krajskými úřady či

konkrétně ministerstvem školství. Vyjádřením svých požadavků lze rozpoutat živější diskuzi o daném problému a najít nová alternativní řešení či alespoň vylepšit stávající možnosti, které současný pedagog má.

Věřím, že jsem své vytýčené otázky ve výzkumu zodpověděla a teoretická část bude přínosná nejen pro mé kolegy a kolegyně na střední škole, kde učím. Věřím, že moje práce najde uplatnění nejen u nových a mladých nastupujících učitelů, ale také u těch stávajících.

Literatura, prameny a další zdroje

a) Literatura

1. BENDL, S. *Školní kázeň, metody a strategie*. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-80-3.
2. BENDL, S. *Kázeňské problémy ve škole*. Praha: Triton, 2004A. ISBN 80-7254-453-5.
3. BENDL, S. *Jak předcházet nekázni, aneb, Kázeňské prostředky*. Praha: ISV, 2004 B. ISBN 80-86642-14-3.
4. BENDL, S. *Neukázněný žák*. Praha: ISV, 2004 C. ISBN 80-86642-36-4.
5. BENDL, S. *Ukázněná třída, aneb, Kázeňské minimum pro učitele*. Praha: Triton, 2005. ISBN 80-7254-624-4.
6. CANGELOSI, J. S. *Strategie řízení třídy*. Praha: Portál, 1993. ISBN 978-80-7367-650-6
7. ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-534-3.
8. ČAPEK, R. *Odměny a tresty ve školní praxi*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1718-0.
9. FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997, ISBN 80-7178-063-4
10. GRECMANOVÁ, H., HOLOUŠOVÁ, D., URBANOVSKÁ, E. *Obecná pedagogika I*. Olomouc: Hanex, 1998. ISBN 80-85783-20-7.
11. GRECMANOVÁ, H., HOLOUŠOVÁ, D., URBANOVSKÁ, E., et. al. *Obecná pedagogika II*. 2. vyd. dotisk. Olomouc: Hanex, 2003. ISBN 80-85783-24-X.
12. HOLOUŠOVÁ, D., KROBOTOVÁ, M. a kol. *Diplomové a závěrečné práce*. 2. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého, 2008. ISBN 80-244-1237-3.
13. CHRÁSKA, M. *Základy výzkumu v pedagogice*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998. ISBN 80-7067-798-8.
14. JŮVA, V. *Úvod do pedagogiky*, 1. vyd. Brno: Paido, 1999. ISBN 80-85931-78- 8
15. KREJČÍŘOVÁ, O., SKOPALOVÁ, J. *Deviace a sociální patologie - vybrané jevy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2007. ISBN 978-80-244-1698-4.
16. KALHOUS, Z., OBST, O., *Školní didaktika*, UP Olomouc 2000, ISBN 80-7067-920-4
17. KUSÁK, P. DAŘÍLEK, P. *Pedagogická psychologie A*. UP. Olomouc, 2001. vyd. 2, ISBN 80-244-0294-7

18. KYRIACOU, CH. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-945-3.
19. KRYKORKOVÁ, H. VÁŇOVÁ, R. *Učitel v současné škole*. Praha: FF UK, 2010. ISBN 978-80-7308-301-4
20. MATĚJČEK, Z. *Po dobrém, nebo po zlém?*. 4. vyd. Praha:Portál, 1997. ISBN 80-7178-138-X
21. MALACH, J. *Základy didaktiky*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2003. ISBN 80-7042-266-1
22. MRHAČ, J. *Výchovné problémy současné české školy a výchovné poradenství*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2000. ISBN 80-7042-166-5.
23. NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost: Současné poznatky a perspektivy léčby*. Praha: Portál, 2000. ISBN: 80-7178-432.
24. OBST, O. *Didaktika sekundárního vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1360-4.
25. ONDRÁČEK, P. *Vyrušování, neposlušnost a odmítání spolupráce*. 2. vyd. Pardubice, 2002, ISBN 80-7194-378-9
26. ONDRÁČEK, P. *Františku, přestaň konečně zlobit, nebo....* Praha, 2003. ISV, ISBN 80-86642-18-6
27. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 5. vyd. Praha: Portál, 2008. IBSN 978-80-7367-416-8.
28. POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO, A.. *Prevence sociálně patologických jevů: Manuál praxe*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003.
29. PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 1. vyd. Praha:Portál, 1997. ISBN 80-7178-170-3
30. ROTTEROVÁ, B. *Kázeň a problematika jejího vytváření*. 1. vyd. Praha: Universita Karlova, 1973.
31. RIEFOVÁ, S. *Nesoustředěné a neklidné dítě ve škole*. 1. vyd. Praha:Portál, 1999. ISBN 80-7178-287-4
32. ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-049-9.
33. SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*: UK, 2002
34. VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-488-8
35. VOJTOVÁ, V. *Přístupy k poruchám emocí a chování v současnosti*. Brno: PdF Masarykovy univerzity, 2004. ISBN 80-210-3532-3

b) Prameny

1. MŠMT. *Pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení s komentářem*.
2. aktualizované vydání. Praha: Fortuna, 2001. ISBN 80-7168-763-4.

c) Internetové zdroje

1. *Vyhláška č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři*
[online].[cit.2010-01-12] dostupné na www:
<<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-13-2005-sb-1>>
2. *Vyhláška č. 374/2006 SB., kterou se mění vyhláška č. 13/2005 Sb.*
[online].[cit.2010-01-12] dostupné na www:
<<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-374-2005-sb-ktterou-se-meni-vyhlaska-c-13-2005-sb-o-strednim-vzdelavani-a-vzdelavani-v-konzervatori-kttera-nabyva-ucinnosti-dnem-1-zari-2006>>
3. <http://www.ucitelske-listy.cz/2009/09/jana-stara-jak-predchazet-rusivemu.html>
4. Informace z www.zsmendelova.cz, online dostupné
5. www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaskey
http://aplikace.msmt.cz/HTM/MBSTRATEGIE2005_2008web.htm
http://aplikace.msmt.cz/HTM/MBSTRATEGIE2005_2008web.htm
6. Informace online - *Informační a vzdělávací portál školství Zlínského kraje*
www.zkola.cz
7. *Východiska školní kázně* [online]. Učitelské listy, 2006 [cit. 2009-1-8].
8. <http://cs.wikipedia.org/wiki/>

Příloha č. 1 - Dotazník

Vážení kolegové a kolegyně,

v souvislosti s nutností zpracovat výzkum do mé diplomové práce, bych Vás velmi ráda poprosila o vyplnění krátkého dotazníku. Dotazník se týká **KÁZNĚ ŽÁKU VE VÝUCE NA NAŠÍ STŘEDNÍ ŠKOLE**. Dotazník je anonymní a výsledky budou použity pouze v mé diplomové práci, psané na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Věnujte mi tedy prosím pár minut při vyplnění tohoto dotazníku, moc mi tím pomůžete.

Mnohokrát děkuji všem za pomoc.

Bc. Mořková Petra

3.1 TEXT DOTAZNÍKU

1) Jste?

- a) Muž
- b) Žena

2) Jakou máte délku pedagogické praxe?

- a) Jsem začátečník (0 – 2 roky praxe)
- b) Praxe do 5 let
- c) Praxe do 10 let
- d) Praxe nad 20 let

3) Na kolika středních školách jste v minulosti učil/a?

- a) Na žádné
- b) Učím stále na stejné
- c) Na dvou
- d) Více jak dvou

4) Kdo z Vaší třídy více vyrušuje?

- a, dívky
- b) chlapci
- c) je to vyrovnané

5) Změnilo se podle Vás během posledních deseti let chování u žáků?

- a) Ano, je lepší.
- b) Ano, je horší.
- c) Ne, je stejné.
- d) Nevím, nemohu posoudit

6) Pokud se změnilo k horšímu, uveďte, v čem se to projevuje?

Chování mezi dětmi:

a) agresivita mezi dětmi	f) kouření
b) šikana	g) alkohol
c) vulgárnost	h) návykové látky (drogy)
d) násilí	ch) sexuální obtěžování
e) rasismus a xenofobie	i) krádeže

Chování k učiteli:

- a) neúcta k autoritě (drzost)
- b) vulgárnost
- c) šikana, kiberšikana
- d) nerespektování pravidel chování k dospělým
- e) odmítání
- f) nevhodné chování, pošklebky
- g) odmítání zadané práce
- ch) vyhrožování, vydírání
- i) sexuální obtěžování

Vztah k majetku:

- a) záměrné ničení majetku školy
- b) záměrné ničení vlastního majetku
- c) záměrné ničení majetku jiných žáků
- d) krádeže
- e) zneužívání internetu, tísňové linky

7) Myslíte si, že neukázněných žáků v dnešní době přibývá?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím, nemohu posoudit

8) Má škola podle vašich zkušeností dostatek možností tyto jevy ovlivnit?

- a) ano
- b) částečně
- c) ne

9) Jak se cítíte, při dlouhodobém neukázněném, nespolupracujícím, agresivním chování žáků vůči Vám? (zatrhněte max. 4 odpovědi)

- a) Stres
- b) Vztek
- c) Strach, úzkost
- d) Myšlenku na opuštění učitelské profese
- e) Úzkost
- f) Ztrátu sebejistoty
- g) Bezmoc

10) Jakým způsobem si vytváříte autoritu před žáky? (prosím uveďte příklad)

11) Jak se projevuje neukázněné (rušivé) chování žáka ve vaší třídě během hodiny?

- a) mluvení, smích
- b) podvádění
- c) dohadování se
- d) bouchání knihami a pomůckami
- e) mluvení bez vyvolání
- f) neposlušnost, odmlouvání
- g) kiberšikana, telefonování při výuce
- h) drzé chování k učiteli (slovní útoky na učitele)
- ch) nevhodné poznámky, pošklebky
- i) odmítání zadané práce
- j) požívání alkoholických nápojů
- k) požívání návykových látek

11) Jak často se ve Vaší třídě objevuje jednotlivé rušivé chování?

- a) často
- b) zřídka
- c) neobjevuje se
- d) nemohu definovat

13) Využitím jakých prostředků předcházíte neukázněnému chování ve Vaší třídě?

(zatrhněte max. 4 odpovědi)

- a) diskuze se žáky
- b) podílení se žáků na tvorbě třídních pravidel
- c) tvorbou zajímavých hodin
- d) tresty
- e) dobrými příklady
- f) vytváření pocitu zodpovědnosti
- g) autoritativním přístupem, striktním, nekompromisním
- h) spravedlivým přístupem ke každému žáku
- ch) společným řešením se žáky při vzniku problému
- i) kamarádským přístupem

Příloha č. 2 - Školní řád střední školy Olomouc – Svatý Kopeček

Střední škola, Olomouc - Svatý Kopeček, B.Dvorského 17
772 00 OLOMOUC – Sv.Kopeček, B.Dvorského 17

VNITŘNÍ PŘEDPIS č. 4/2011 ŠKOLNÍ ŘÁD

Obsah:

- čl. 1. Úvodní ustanovení
- čl. 2. Práva a povinnosti žáků školy
- čl. 3. Práva a povinnosti zákonných zástupců
- čl. 4. Vztahy žáků a zákonných zástupců s pedagogickými pracovníky školy
- čl. 5. Provoz a vnitřní režim školy
- čl. 6. Podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků
- čl. 7. Ochrana žáků před sociálně patologickými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí
- čl. 8. Podmínky pro zacházení s majetkem školy
- čl. 9. Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků
- čl. 10. Závěrečná ustanovení

Tento školní řád byl zpracován v souladu se z.č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, s příslušnými prováděcími vyhláškami a upřesňuje některá ustanovení tohoto zákona na konkrétní podmínky školy. Je závazný pro žáky školy, zákonné zástupce žáků školy a pracovníky školy.

Článek 1

1. Úvodní ustanovení

1.1. Školní řád upravuje:

1. podrobnosti k výkonu práv a povinností žáků a jejich zákonných zástupců ve škole a podrobnosti o pravidlech vzájemných vztahů s pedagogickými pracovníky školy,
2. provoz a vnitřní režim školy,
3. podmínky k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků a jejich ochrany před sociálně patologickými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí,
4. podmínky zacházení s majetkem školy ze strany žáků,
5. pravidla hodnocení výsledků vzdělávání žáků,

Článek 2

2.Práva a povinnosti žáků školy

2.1. Žáci mají právo:

1. Na vzdělávání a školské služby podle tohoto zákona.
2. Žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) mají právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem, na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní a na poradenskou činnost školy. Vzdělávání žáků a studentů se „SVP“ se uskutečňuje s využitím vyrovnávacích a podpůrných opatření.
3. na informace o průběhu a výsledcích svého vzdělávání,
4. volit a být voleni do školské rady, jsou-li zletilí,
5. zakládat v rámci školy samosprávné orgány žáků, volit a být do nich voleni, pracovat v nich a jejich prostřednictvím se obracet na ředitele školy s tím, že ředitel školy je povinen se stanovisky a vyjádřeními těchto samosprávných orgánů zabývat,
6. vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání, přičemž jejich vyjádřením musí být věnována pozornost odpovídající jejich a stupni vývoji,

7. v případě nejasností v učivu požádat o individuální konzultace vyučující jednotlivých vyučovacích předmětů,
8. požádat o zpracování individuálního vzdělávacího programu,
9. využívat zařízení školy pro výchovně-vzdělávací činnost v souladu s vnitřními předpisy školy,
10. být chráněn před fyzickým a psychickým násilím a nedbalým zacházením a jakoukoliv formou diskriminace (šikana, rasismus, xenofobie atd.),
11. být seznámen se všemi vnitřními předpisy, které upravují činnost školy v oblasti výchovně vzdělávacího procesu,
12. na respektování pravidel slušného chování a jednání ze strany žáků a pracovníků školy,
13. na svobodu myšlení, projevu a náboženského přesvědčení,
14. na ochranu před návykovými látkami, které ohrožují jeho tělesný a duševní vývoj,
15. na ochranu před vlivy a informacemi, které by ohrožovaly jeho rozumovou a mravní výchovu
16. požádat, pokud se žák cítí z jakéhokoliv důvodu v tísní nebo má konkrétní problém o pomoc pedagogického pracovníka (např. třídního učitele, výchovného poradce, metodika školní prevence) případně jiného pracovníka školy,
17. účastnit se zájmové činnosti pořádané školou nebo i zájmové činnosti, kterou škola neorganizuje, nesmí to však být na úkor plnění školních povinností,
18. na veškerá práva vycházející z „Úmluvy o právech dítěte“ a „Listiny práv a svobod“.

2.2. **Žáci jsou povinni:**

1. řádně docházet do školy, řádně se vzdělávat,
2. dodržovat „Školní řád“ a „Domácí řád internátu“ (ubytovaní žáci), vnitřní předpisy školy související s výchovně vzdělávacím procesem a předpisy a pokyny školy k ochraně zdraví a bezpečnosti, s nimiž byli seznámeni,
3. plnit pokyny pedagogických pracovníků školy vydané v souladu s právními předpisy a školním řádem,
4. dodržovat zákaz:
  - požívání alkoholu a kouření v areálu školy, pracovištích praktického vyučování, v domově mládeže a na všech akcích pořádaných školou
  - vnášení, držení, distribuce a zneužívání návykových látek v areálu školy, pracovištích praktického vyučování, v domově mládeže a na všech akcích pořádaných školou
  - nošení větších částek peněz (nad 1000,- Kč), cennějších předmětů nebo předmětů, které by rozptylovaly pozornost žáků nebo byly nebezpečné pro jejich život a zdraví (např. zbraně, výbušniny, chemikálie apod.) Finanční hotovost a cenné předměty lze výjimečně uložit v trezoru u zástupce ředitele pro teoretické, praktické vyučování, případně u ubytovaných žáků u vedoucí vychovatelky.
  - manipulace s elektrickým zařízením (el. zásuvky, vypínače, nabíječky mobilů apod.)
  - používat v době výuky mobilní telefony
5. vyjadřovat své úsudky a názory vždy slušným způsobem,
6. přicházet do školy slušně a čistě oblečení, dodržovat základní hygienická pravidla, ve vyhrazených prostorách se přezouvat, udržovat čistotu v učebně, na pracovištích a internátě,
7. dodržovat vyučovací jednotku při začátku vyučování musí být žáci připraveni na svém místě v učebně nebo na pracovišti, přinášet do vyučování školní potřeby, učebnice, případně učební pomůcky dle rozvrhu vyučovacích hodin a pokynů pedagogických pracovníků. Během vyučování nesmí žák toto místo opustit bez souhlasu vyučujícího,
8. oznamovat škole údaje související se školní matrikou dle § 28, odst. 2, z.č.561/04 Sb., a další údaje, které jsou podstatné pro průběh vzdělávání, nebo bezpečnost žáka. Změny v těchto údajích hlásit nejpozději do 3 dnů třídnímu učiteli.

Školní matrika obsahuje zejména tyto údaje o žákovi :

- a) jméno a příjmení, rodné číslo, státní občanství, místo narození a místo trvalého pobytu,
- b) údaje o předchozím vzdělávání, včetně dosaženého stupně vzdělání,
- c) obor, formu a délku vzdělávání, jde-li o střední a odbornou školu,
- d) datum zahájení vzdělávání ve škole,
- e) údaje o průběhu a výsledcích vzdělávání ve škole, vyučovací jazyk,
- f) údaje o tom, zda je žák zdravotně postižen, včetně údaje o druhu postižení, nebo zdravotně znevýhodněn, popřípadě údaj o tom, zda je žák sociálně znevýhodněn, pokud je škole tento údaj zákonným zástupcem žáka nebo zletilým žákem poskytnut
- g) údaje o zdravotní způsobilosti ke vzdělávání a o zdravotních obtížích, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání,
- h) datum ukončení vzdělávání ve škole, údaje o zkoušce již bylo vzdělávání ve střední nebo vyšší odborné škole ukončeno,

i) jméno a příjmení zákonného zástupce, místo trvalého pobytu a adresa pro doručování písemností, telefonické spojení, e-mailová adresa.

2.3. Zletilí žáci jsou dále povinni:

1. informovat ihned školu o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích (např. infekční onemocnění apod.), nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání,
2. dokládat důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování a to nejpozději do 3 kalendářních dnů od počátku jeho nepřítomnosti. Při nepřítomnosti žáka ve vyučování v délce trvání delší než 3 dny nebo při často se opakujících neúčastech ve vyučování (nasvědčující o záměrném zanedbávání školní docházky) je povinen zákonný zástupce žáka nebo zletilý žák doložit důvod nepřítomnosti žáka ve vyučování úředním dokladem, např. potvrzením ošetřujícího lékaře třídnímu učiteli,
3. oznamovat škole údaje související se školní matrikou dle § 28, odst. 2, z.č. 561/04 Sb., a další údaje, které jsou podstatné pro průběh vzdělávání nebo bezpečnost žáka. Změny v těchto údajích hlásit nejpozději do 3 dnů třídnímu učiteli.
4. předem zálohově vždy do 25. v měsíci uhradit příslušnou finanční částku za stravu a ubytování (týká se žáků, kteří se stravují a jsou ubytováni v internátě školy). Při pololetním vyúčtování uhradit dlužnou částku nejpozději do 30 dnů nebo po dohodě s ředitelem školy stanovit splátkový kalendář k uhrazení dlužné částky.

Článek 3

3. Práva a povinnosti zákonných zástupců nezletilých žáků

3.1. Zákonní zástupci nezletilých žáků mají právo:

1. na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání žáka, na tyto informace mají v případě zletilých žáků právo kromě zletilého žáka také rodiče, popř. osoby, které vůči zletilým žákům plní vyživovací povinnost,
2. volit a být voleni do školské rady,
3. vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí vzdělávání jejich žáka, přičemž jejich vyjádřením musí být věnována patřičná pozornost,
4. na informace a poradenskou pomoc školy v záležitostech týkajících se vzdělávání jejich žáka,
5. požádat o uvolnění jejich žáka z vyučování dle pravidel tohoto školního řádu, týká se i zletilých žáků.

3.2. Zákonní zástupci nezletilých žáků jsou povinni:

1. zajistit, aby žák docházel včas a řádně do školy,
2. na vyzvání ředitele školy se osobně zúčastnit projednávání závažných otázek týkajících se vzdělávání jejich žáka,
3. informovat ihned školu o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích svého žáka (např. infekční onemocnění) nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít na průběh vyučování vliv,
4. předem zálohově vždy do 25. v měsíci uhradit příslušnou finanční částku za stravu a ubytování (týká se žáků, kteří se stravují a jsou ubytováni v internátě školy). Při pololetním vyúčtování uhradit dlužnou částku nejpozději do 30 dnů nebo po dohodě s ředitelem školy stanovit splátkový kalendář k uhrazení dlužné částky,
5. oznamovat škole údaje související se školní matrikou dle § 28, odst.2, z.č. 561/04 Sb., a další údaje, které jsou podstatné pro průběh vzdělávání nebo bezpečnost žáka. Změny v těchto údajích hlásit nejpozději do 3 dnů třídnímu učiteli.
6. úzce spolupracovat se školou při řešení sociálně patologických jevů, projevů diskriminace, nepřátelství nebo násilí,
7. dokládat důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování a to nejpozději do 3 kalendářních dnů od počátku jeho nepřítomnosti. Při nepřítomnosti žáka ve vyučování v délce trvání delší než 3 dny nebo při často se opakujících neúčastech ve vyučování (nasvědčující o záměrném zanedbávání školní docházky) je povinen zákonný zástupce žáka nebo zletilý žák doložit důvod nepřítomnosti žáka ve vyučování úředním dokladem, např. potvrzením ošetřujícího lékaře.

Článek 4

4. Vztahy žáků a zákonných zástupců žáků s pedagogickými pracovníky školy

1. pedagogičtí pracovníci školy vydávají žákům a zákonným zástupcům žáků pouze takové pokyny, které bezprostředně souvisí s plněním školního vzdělávacího programu, školního řádu a dalších nezbytných opatření.

2. všichni zaměstnanci školy budou žáky chránit před všemi formami špatného zacházení. Budou dbát, aby nepřicházeli do styku s materiály a informacemi pro ně nevhodnými. Budou respektovat jejich soukromí. Speciální pozornost budou zaměstnanci školy věnovat ochraně žáků před návykovými látkami,
3. informace, které žák nebo zákonný zástupce žáka poskytne do školní matriky nebo jiné důležité informace o žákovi (os. údaje, zdravotní způsobilost apod.) jsou důvěrné a všichni pracovníci školy se řídí z.č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů,
4. vyzve-li ředitel školy nebo jiný pedagogický pracovník školy zákonného zástupce nebo zletilého žáka k osobnímu projednávání závažných otázek týkajících se vzdělávání žáka, konzultuje termín schůzky se zákonným zástupcem žáka nebo se zletilým žákem,
5. všichni pedagogičtí pracovníci se povinně zúčastňují třídních schůzek a konzultačních dnů, na kterých informují zákonné zástupce žáků nebo zletilého žáka o výsledcích výchovy a vzdělávání. V případě omluvené nepřítomnosti pedagogického pracovníka zajistí, zástupce ředitele pro teoretické vyučování, aby zákonní zástupci žáků, případně zletilí žáci, byli informováni jiným způsobem,
6. žák zdraví v areálu školy a na školních akcích pracovníky školy srozumitelným pozdravem. Pracovník školy žákovi na pozdrav odpoví,
7. hrubé slovní a úmyslné fyzické útoky žáka vůči pracovníkům školy se vždy považují za závažné porušení povinností stanovené školním řádem,
8. ve všech školních i osobních záležitostech se žáci obracejí především na třídního učitele, učitele odborného výcviku, ubytovaní žáci na svého vychovatele, v závažných a výjimečných případech i na zástupce ředitele školy nebo na ředitele školy,
9. žáci mohou využívat schránku důvěry, která je umístěna na chodbě v přízemí budovy školy,
10. žáci při vyřizování individuálních záležitostí respektují úřední hodiny sekretariátu školy.

Článek 5

5. Provoz a vnitřní režim školy

5.1. Docházka do školy:

1. žák dochází do školy pravidelně a včas podle stanoveného rozvrhu hodin, účastní se vyučování všech povinných, volitelných, nepovinných předmětů, které si zvolil,
2. nemůže-li žák ze závažných důvodů dodržet v určité dny začátek nebo konec vyučování, je povinností jeho zákonného zástupce, popř. zletilého žáka, požádat písemně ředitele školy o povolení pozdějšího příchodu, popř. dřívějšího odchodu v tyto dny z vyučování.

5.2. Uvolnění z vyučování

Ředitel může ze závažných důvodů, zejména zdravotních, uvolnit žáka na jeho písemnou žádost zcela nebo zčásti z vyučování některého předmětu, žáka se zdravotním postižením může ředitel také uvolnit z provádění určitých činností, popřípadě rozhodnout, že tento žák nebude v některých předmětech hodnocen.

Žák nemůže být uvolněn z předmětu rozhodujícího pro odborné zaměření absolventa. Z předmětu tělesná výchova ředitel školy uvolní žáka z vyučování na písemné doporučení registrujícího praktického lékaře nebo odborného lékaře. Žák není z předmětu, z něhož byl zcela uvolněn klasifikován.

5.3. Nepřítomnost žáka ve vyučování

1. nepřítomnost žáka ve vyučování je nutno doložit vždy písemně, prostřednictvím omluvného listu,
2. lékařské vyšetření není důvodem k celodenní nepřítomnosti žáka ve vyučování. V případě, že žák není nemocen (PN), dostaví se je-li to možné z časových důvodů po vyšetření do vyučování, jinak bude jeho nepřítomnost posuzována jako neomluvená,
3. nemůže-li se žák zúčastnit vyučování nebo činností pořádaných školou z důvodu, který nemohl předem předvídat, je povinen zákonný zástupce žáka nebo zletilý žák doložit (písemně) důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování nejpozději do **3 kalendářních dnů** od počátku jeho nepřítomnosti,
4. nemůže-li se žák zúčastnit vyučování nebo činností pořádaných školou z předem známých závažných důvodů, požádá písemně zákonný zástupce žáka nebo zletilý žák o uvolnění z vyučování třídního učitele. Žák ubytovaný na internátě školy uvedomí rovněž vedoucí vychovatelku. Zároveň si neprodleně odhlásí stravu, popř. ubytování, u vedoucí školní jídelny. O uvolnění žáka z vyučování z předem známých závažných důvodů rozhoduje:

- <u>z jedné vyučovací hodiny:</u>	vyučující příslušného předmětu
- <u>z jednoho vyučovacího dne:</u>	třídní učitel

- z více než jednoho vyučovacího dne: ředitel školy nebo v době nepřítomnosti ředitele statutární zástupce ředitele školy

5. je-li doba nepřítomnosti žáka ve vyučování delší než 2 kalendářní dny nebo při často se opakujících neúčastech ve vyučování (násvědčující o záměrném zanedbávání školní docházky) je povinen zákonný zástupce žáka nebo zletilý žák doložit důvod nepřítomnosti žáka ve vyučování úředním dokladem, např. potvrzením ošetřujícího lékaře,

5.4. Zanechání vzdělávání

1. žák, který splnil povinnou školní docházku, může zanechat vzdělávání na základě písemného sdělení doručeného řediteli školy. Součástí sdělení nezletilého žáka je souhlas jeho zákonného zástupce. Žák přestává být žákem střední školy dnem následujícím po dni doručení tohoto sdělení řediteli školy, popřípadě dnem uvedeným ve sdělení o zanechání vzdělávání, pokud jde o den pozdější,

2. jestliže se žák, který splnil povinnou školní docházku, neúčastní po dobu nejméně 5 vyučovacích dnů vyučování a jeho neúčast není omluvena, vyzve ředitel školy písemně zletilého žáka nebo zákonného zástupce nezletilého žáka, aby neprodleně doložil důvody žákovy nepřítomnosti, zároveň upozorní, že jinak bude žák posuzován, jako by vzdělávání zanechal. Žák, který do 10 dnů od doručení výzvy do školy nenastoupí nebo nedoloží důvod nepřítomnosti, se posuzuje, jako by vzdělávání zanechal posledním dnem této lhůty, tímto dnem přestává být žákem školy,

3. žák, který po splnění povinné školní docházky nepostoupil do vyššího ročníku, přestává být žákem školy posledním dnem příslušného školního roku nebo po tomto dni dnem následujícím po dni, kdy nevykonal opravnou zkoušku nebo neprospěl při hodnocení v náhradním termínu, anebo dnem následujícím po dni nabytí právní moci rozhodnutí o nepovolení opakování ročníku.

5.5. Organizace vyučování

1. Teoretické vyučování - (budova školy)

Budova školy: je pro žáky otevřena – pondělí – pátek v době od 6.45 do 15.30 hod.

Doba výuky: výuka začíná v 7.15 hod (tzv. 0 hodina) a dopolední blok končí v 11.50 hod.
Odpolední blok výuky začíná ve 12.30 hod. a končí v 15.10 hod.
(pouze u některých ročníků)

Vyučovací hodina trvá 45 minut. V rozvrhu hodin jsou respektovány zásady max. počtu 8 vyučovacích hodin denně, přičemž počet vyuč. hodin do polední přestávky je 5. Počet vyučovacích hodin v jednom sledu – max. dvouhodinové bloky v předmětech cizí jazyk, technologie, tělesná výchova a sportovní hry. V ostatních předmětech nejsou vícehodinové bloky.

Dojíždění žáků: ubytovaní žáci jsou z regionu Moravy, dojíždějící žáci jsou ze střední části Olomouckého kraje a doba dojíždění nepřesahuje 60 minut

Přestávky:

- 10 minut (mezi 0. a 1., 1. a 2., 3. a 4., 4. a 5., 6. a 7., 7. a 8.)
- 20 minut (mezi 2. a 3.)
- 40 minut – polední (11.50 – 12.30, mezi 5. a 6.)

Režim práce s počítačem: délka vyučovací hodiny v předmětu informační a komunikační technologie, zařazeného do rozvrhu, je 45 minut.

2. Praktické vyučování

Praktické vyučování probíhá formou: odborného výcviku – SOU, OU nebo praktického cvičení – PrŠ ve cvičné kuchyni, nacházející se v budově školy, nebo na pracovištích praktického vyučování (dále jen PPV) organizací schválených ředitelem školy a odloučeném pracovišti Trnkova 40 a, Olomouc.

PPV jsou pro žáky otevřena v pondělí až pátek v době od 6.15 do 14.15 hod.

Doba výuky: výuka odborného výcviku nebo praktického cvičení začíná (dle konkrétního PPV) v rozmezí 6.30 – 7.00 hod. a končí v rozmezí 13.00 – 14.00 hod.

Délka učebního dne:

- odborný výcvik (SOU, OU)

I.ročníky od 7.00 do 13.00 hod. – 6 vyučovacích hodin

II. a III.ročníky od 6.30 do 13.30 hod. – 7 vyučovacích hodin

- praktická cvičení (PrŠ)

I.ročník - 7 vyučovacích hodin

II., III. ročník – 8 vyučovacích hodin

Vyučovací hodina trvá 45 minut.

Počet hodin v jednom sledu: po dvou vyučovacích hodinách praktického cvičení mají žáci přestávku aspoň 10 minut. Po třech vyučovacích hodinách praktického cvičení mají žáci přestávku alespoň 15 – 30 minut.

Přestávky v práci:

Na základě § 65, odst.2, 3 a § 71 z.č.561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů a §13, odst. 1-5 vyhl. 13/2005 Sb., ve znění vyhl. 374/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů a § 79a, z.č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů se stanoví, že pokud žáci vykonávají odborný výcvik na pracovištích praktického vyučování fyzických a právnických osob, mají přestávky shodně s jejich zaměstnanci v souladu s ustanovením zákoníku práce.

V souladu s § 13, odst. 1,2,3,5 vyhl. 13/2005 Sb. ve znění vyhl. 374/2006 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři a § 79a, z.č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, se přestávky na jídlo a oddech nezapočítávají do doby trvání vyučovacího dne. Přestávky na jídlo a oddech se neposkytují na začátku a konci pracovní doby. Učitel odborného výcviku je povinen respektovat výše uvedené zákony a vyhlášky, tzn. Přizpůsobit organizaci výuky dle zákona a dle organizace pracoviště.

Na každém PPV je po ukončení výuky k dispozici sociální zařízení sloužící k zajištění čistoty žáků. Žáci dodržují osobní hygienu (vlasy, nehty,...).

Osobní ochranné pracovní prostředky a BOZP na pracovištích

Žáci jsou na náklady školy vybaveni osobními ochrannými pracovními prostředky. Jejich používání a stav je pravidelně kontrolován pracovníky školy. Náušnice, prsteny, pearcing apod. jsou z hygienických důvodů ve veřejném stravování zakázány (týká se dívek i chlapců). Bez souhlasu učitele odborného výcviku nesmí žáci opustit pracoviště.

Dohled nad nezletilými žáky v případě náhlého zhoršení zdravotního stavu žáka:

1. v teoretickém vyučování:

Povinnosti školy (podle § 29 z.č.561/2004 Sb., ve znění platných předpisů):

a) předat žáka do péče zdravotnického zařízení

b) předat žáka do péče zákonnému zástupci (nezletilí žáci)

c) odeslat žáka domů bez doprovodu zletilé osoby na základě písemného souhlasu zákonného zástupce (a vzhledem k aktuálnímu zdravotnímu stavu žáka). V případě, že zák.zást. nedá souhlas, postupuje škola dle platných předpisů.

2. v praktickém vyučování:

- zletilí žáci – při náhlé zdravotní nevolnosti na pracovišti musí žák opustit pracoviště za účelem lékařského ošetření pouze s vědomím učitele OV, je povinen podepsat poučení o BOZP

- nezletilí žáci – při náhlé zdravotní nevolnosti na pracovišti musí žák opustit pracoviště za účelem lékařského ošetření pouze s vědomím učitele OV, je povinen podepsat poučení o BOZP. Zákonný zástupce žáka podepíše na začátku školního roku souhlas s tím, že jeho dcera/syn může opustit pracoviště bez doprovodu zletilé osoby. Pokud tento souhlas učitel OV nebude mít, musí si žáka osobně vyzvednout zákonný zástupce.

3. Internát

Budova internátu je pro žáky otevřena od neděle 19.00 hodin do pátku 15.00 hodin.

Příjezd žáků na internát: 19.00 – 22.00 hodin.

Odjezd žáků: z internátu: pátek po ukončení vyučování.
Režim je uveden v „Domácím řádu internátu“.

4. Režim stravování, pitný režim

Stravování: je smluvně zajištěno v PPV , OP a to v teoretickém (ve školní jídelně) i v praktickém vyučování. Školní jídelna v budově školy je určena i pro potřebu výuky praktického vyučování.

Přihlašování a odhlašování stravy je možné výhradně na základě uzavřené „Smlouvy o stravování“, a to u vedoucí školní jídelny.

Článek 6

6. Podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků

1. Pedagogičtí pracovníci školy jsou při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb povinni přihlížet k základním fyziologickým potřebám žáků a vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů.

2. Pedagogičtí pracovníci školy zajišťují ochranu zdraví žáků při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb poskytují žákům nezbytné informace k zajištění jejich bezpečnosti a ochrany zdraví.

3. Ve škole vede evidenci úrazů žáků, k nimž došlo při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb preventista BOZP, který je rovněž povinen zaslat záznam o úrazu stanoveným orgánům a institucím v souladu s vyhláškou MŠMT ČR č.64/ 2005 Sb., která stanoví podrobnosti o evidenci úrazů žáků.

4. Žák chrání zdraví své i ostatních žáků a pracovníků školy, účastní se školení v oblasti předpisů BOZP.

5. Žák dodržuje předpisy o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci i při zájmové činnosti.

6. Pokud dojde u žáka ke školnímu úrazu, je povinen, pokud mu to jeho zdravotní stav dovolí, úraz ihned nahlásit pedagogickému pracovníkovi školy.

7. Pokud je žák svědkem školního nebo pracovního úrazu jiného žáka nebo pracovníka školy , je povinen poskytnout mu ihned první pomoc.

Článek 7

7. Ochrana žáků před sociálně patologickými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelská nebo násilí

1. Všichni pedagogičtí pracovníci, zejména metodik školní prevence, průběžně sledují konkrétní podmínky a situaci ve škole z hlediska výskytu sociálně patologických jevů, uplatňují různé formy a metody umožňující včasné zachycení ohrožených žáků.

2. Školní metodik prevence zajišťuje spolupráci s rodiči v oblasti prevence, informuje je o preventivním programu školy a dalších aktivitách. Školní metodik prevence spolupracuje na základě pověření ředitele školy s dalšími institucemi na sociálně právní ochranu dětí a mládeže.

3. Žáci školy mají přísný zákaz nošení, držení, distribuce a zneužívání návykových látek v areálu školy. Porušení tohoto zákazu se bere jako hrubé porušení školního řádu. Ředitel školy využije všech možností daných mu příslušným zákonem včetně možnosti dát podnět k zahájení trestního stíhání osob, které se na porušení tohoto zákazu podílely. Ředitel školy nebo jím pověřený pracovník bude informovat zákonné zástupce žáků, u nichž bylo zjištěno porušení tohoto zákazu, o zjištěných a zároveň je seznámí s možností odborné pomoci.

4. Projevy šikanování mezi žáky, tj. násilí, omezování osobní svobody, ponižování apod., kterých by se dopouštěli jednotliví žáci nebo skupiny žáků vůči jiným žákům nebo skupinám (zejména v situacích, kdy jsou takto postižení žáci mladší a slabší), jsou v prostorách školy a při školních akcích přísně zakázány a jsou považovány za hrubý přestupek proti řádu školy. Podle okolností ředitel školy uváží možnost dalšího postihu žáků, kteří tento zákaz přestoupí, a bude o svých zjištěních informovat jejich zákonné zástupce, případně orgány činné v trestním řízení.

5. Pedagogičtí pracovníci dbají, aby etická a právní výchova, výchova ke zdravému životnímu stylu a preventivní výchova byla vyučována v souladu se školním vzdělávacím programem.

6. Pedagogičtí pracovníci jsou povinni v souladu s pracovním řádem vykonávat kvalitní dohled nad žáky o přestávkách, před začátkem vyučování, po jeho skončení i během osobního volna žáků , a to hlavně v prostorách, kde by k sociálně patologickým jevům mohlo docházet.

8. Podmínky pro zacházení s majetkem školy

1. Žák šetrně zachází se svěřenými učebnicemi, školními potřebami a školním majetkem. Každé svévolné poškození nebo zničení majetku školy, žáků, učitelů či jiných osob hradí v plném rozsahu zákonní zástupci žáka, který poškození způsobil nebo zletilý žák.
2. Každé poškození nebo závadu v učebně hlásí žák vyučujícímu, třídnímu učiteli nebo účetní škole.
3. Požaduje-li škola náhradu po žákovi, musí poškození věci vždy prošetřit třídní učitel a účetní školy.
4. Každý žák odpovídá za čistotu a pořádek svého pracovního místa a nejbližšího okolí.
5. Před odchodem ze třídy každý žák uklidí své pracovní místo a jeho okolí. Služba odpovídá za čistotu prostoru kolem tabule a za pořádek v celé třídě.
6. Žákům je přísně zakázáno manipulovat s elektrickými spotřebiči a vypínači bez povolení pedagogických pracovníků. Z bezpečnostních důvodů se žákům zakazuje otevírání oken, o přestávkách sezení na okenních parapetech.

Článek 9

9. Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků

1. Každé pololetí se vydává žákovi vysvědčení. Za první pololetí lze vydat žákovi místo vysvědčení výpis z vysvědčení. Každé čtvrtletí je žák hodnocen slovně.
2. Výsledky vzdělávání žáka v jednotlivých povinných a nepovinných vyučovacích předmětech se hodnotí na vysvědčení stupni prospěchu:

1	-	výborný
2	-	chvalitebný
3	-	dobry
4	-	dostatečný
5	-	nedostatečný

3. Chování žáka se klasifikuje těmito stupni:

1	-	velmi dobré
2	-	uspokojivé
3	-	neuspokojivé

Při klasifikaci chování se rovněž přihlíží k věku, morální a rozumové vyspělosti žáka. K uděleným kázeňským opatřením během klasifikačního období se přihlíží pouze tehdy, jestliže tato opatření byla neúčinná.

4. Celkové hodnocení žáka se na vysvědčení vyjadřuje stupni:

a)	prospěl(a) s vyznamenáním
b)	prospěl(a)
c)	neprospěl(a)

Žák prospěl s vyznamenáním, není-li klasifikace v žádném povinném vyučovacím předmětu horší než stupeň chvalitebný a průměrný prospěch z povinných vyučovacích předmětů není horší než 1,50 a chování je hodnoceno jako velmi dobré. Žák prospěl, není-li klasifikace v některém povinném vyučovacím předmětu vyjádřena stupněm nedostatečný.

5. Hodnocení a klasifikace žáka je učiteli prováděna v souladu s těmito pravidly a zásadami:

- a) při klasifikaci hodnocení žáka v jednotlivých vyučovacích předmětech na konci klasifikačního období se hodnotí kvalita práce a učební výsledky, jichž žák dosáhl za celé klasifikační období,
- b) žák je v předmětu Odborný výcvik klasifikován měsíčně, při minimální 50% účasti žáka ve výuce. Žák musí být za klasifikační období klasifikován minimálně za 3 měsíce. Pokud nesplní výše uvedené podmínky, bude přezkoušen v náhradním termínu.

- c) v teoretické výuce musí být žák klasifikován nejméně dvakrát za klasifikační období
- d) učitel je povinen průkazným způsobem vést soustavnou evidenci o každé klasifikaci žáka, aby mohl vždy doložit správnost celkové klasifikace,
- e) vedení záznamů o klasifikaci a hodnocení žáka je základem pro poskytování zpráv žákovi, jeho zákonným zástupcům, pedagogickým a výchovným pracovníkům školy, vedení školy, inspekčním orgánům a jiným osobám, které osvědčí zájem na řádné výchově žáka (např. ředitel dětského domova, v němž je dítě jinak umístěno v ústavní výchově),
- f) učitel oznamuje žákovi výsledek každé klasifikace a poukazuje na klady a nedostatky hodnocených výkonů nebo výtvorů.

6. Výchovná opatření

- a) výchovnými opatřeními jsou pochvaly nebo jiná ocenění a kázeňská opatření. Každé výchovné opatření je vedeno snahou pomoci při hledání cesty životem, pro žáka by mělo být zkušenosť a poučením,
- b) udělování či ukládání výchovných opatření se dále řídí příslušnou platnou právní úpravou.

Článek 10

10. Závěrečná ustanovení

S veškerými změnami školního řádu budou žáci, jejich zákonní zástupci, popř. jiné dotčené osoby bez zbytečného odkladu seznámeni.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Petra Mořková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. et PaedDr. Václav Klapal, Ph.D.
Rok obhajoby:	2012
Název práce:	Kázeň ve výuce na střední škole
Název v angličtině:	Highschool classwork discipline
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá problematikou kázně ve škole, především se zaměřuje na oblast středního školství. Zdůrazňuje důležitost spolupráce a vzájemné podpory učitelů, rodičů i celé společnosti při výchově dětí a mládeže. V teoretické části jsou nastíněny různé projevy a příčiny nekázně a na tuto problematiku je zde nahlíženo z různých úhlů pohledu dostupných odborných literatur. Praktická část obsahuje dotazníkové šetření a analýzu výchovných opatření
Klíčová slova:	Výchova, kázeň, školní kázeň, neukázněný žák, problémové chování, prevence, autorita , výchovná opatření, řešení konfliktů, motivace, odměny, tresty, školní řád
Anotace v angličtině:	This diploma thesis deals with the problem of discipline in schools, with special focus on secondary schools. It highlights the importance of cooperation and mutual support of teachers, parents and the whole society in education of children and youth. In the theoretical part different marks and causes of indiscipline are shown and these problems are taken from different points of view described in professional literature. The practical part includes questionnaire examinations carried, analysis educational measures.
Klíčová slova v angličtině:	Education, discipline, school discipline, undisciplined pupil, problematic behaviour, respekt, educational measures, school set of rules, authority, solution of a conflict, motivation, , reward, punishment, school regulations
Přílohy vázané v práci:	Dotazník pro učitele Školní řád Střední školy, Olomouc – Sv. Kopeček
Rozsah práce:	95 stran
Jazyk práce:	český